ESZ

irodalmi lap

2019/2. nyár

AYHAN GÖKHAN - BALÁSSY FANNI
BALOGH RÉKA - BERTA ZSOLT - DARVASI LÁSZLÓ
FENYVESI OTTÓ - FERDINANDY GYÖRGY
FILIP TAMÁS - GÉCZI JÁNOS - GYUKICS GÁBOR
HALÁSZ RITA - IZSÓ ZITA - JÁSZBERÉNYI SÁNDOR
KISS LÁSZLÓ - LUKÁCS FLÓRA
MÁDI LAURA ALEXANDRA - MAJOROS SÁNDOR
MÉSZÁROS MÁRTON - MIKOLA GYÖNGYI
NAGY ZSUKA - ORAVECZ IMRE - ORCSIK ROLAND
PETŐCZ ANDRÁS - PUNGOR ANDRÁS
S. BÉRES BERNADETT - SAUSIC ATTILA
SZARKA KLÁRA - SZIVERI JÁNOS - SZÖLLŐSI MÁTYÁS
TERÉK ANNA - TOROCZKAY ANDRÁS
TÓTH KRISZTINA - TURCZI ISTVÁN - VÁMOS MIKLÓS
VÖRÖS ISTVÁN - WEISZ DORKA - ZALÁN TIBOR

ESZIK ALAJOS *festményeivel és grafikáival*

2019. nyár
XXII. évfolyam 2. szám
Megjelenik negyedévente
Alapító kiadó: Vass Lajos
Főszerkesztő: Jenei Gyula
Szerkesztők: Benedek Szabolcs, Molnár H. Magor
Szerkesztőbizottság: Fekete Marianna, Kele Fodor Ákos,
P. Nagy István, Simon Ferenc,
Várszegi Tibor, Verebes György
A szövegeket gondozza: Varga Sándor
Lapterv és tördelés: Cselle Judit

Szerkesztőség levélcíme: 5000 Szolnok, Verseghy u. 7/a;
telefon: 30/270-1774; ímél: jeneigyula@chello.hu
Szerkesztőségi titkár: Fekete Marianna;
telefon: 30/487-5320;
ímél: feketeria@chello.hu
Honlap: www.esolap.hu
Kiadó: Max-kontír '99 Bt., 4461 Nyírtelek, József Attila u. 14.
Felelős kiadó: Fekete András
Készült az All in One Nyomda Kft. üzemében, Szolnokon
ISSN: 1419-7987

VALAKI UTÓLAG MINDIG SÍR

3 KISS LÁSZLÓ
Előzés

6 NAGY ZSUKA
(Családi nagyszótár)

8 HALÁSZ RITA
Hűvösvölgy

14 PUNGOR ANDRÁS
A dűnéken a fű

18 MÉSZÁROS MÁRTON
Regényi Eszter

21 WEISZ DORKA
Rendezvény; Mindig is; Visszamenőleg

23 MÁDI LAURA ALEXANDRA
Dédi; Empátia; Valaki utólag mindig sír;
A Novák piaci sárga korlát

25 TÓTH KRISZTINA
Norbi

29 BALÁSSY FANNI
Mami

31 GYUKICS GÁBOR
Vétlen eső; A semmi előtt és után

32 LUKÁCS FLÓRA
Átzuhanás; Mostar; Romlás

34 TOROCZKAY ANDRÁS
A Fekete Ember

38 BERTA ZSOLT
Vadászat – Agyar

45 MAJOROS SÁNDOR
Éjszaka a mészárszéken

48 VÁMOS MIKLÓS
Közepes tűz

53 VÖRÖS ISTVÁN
A pléhtető alatt; Lehet, hogy nem egyféleképp;
Építkezés és majális az ablak alatt

55 DARVASI LÁSZLÓ
A szép mészárosné bosszúja

60 SAUSIC ATTILA
Mami börtönben

64 JÁSZBERÉNYI SÁNDOR
Vendégjog

76 SZÖLLŐSI MÁTYÁS
Szégyenlős álmok *(21.; 24.)*

78 TURCZI ISTVÁN
Ermitázs *(Pannonhalma felé; Regula)*

INTERJÚ

81 AYHAN GÖKHAN – IZSÓ ZITA
„Akkor is írok, amikor nem írok"
(interjú Turczi Istvánnal)

A FOR KALÁRA

87 ORAVECZ IMRE
Feljegyzések naplemente közben

88 FERDINANDY GYÖRGY
Gödöllői látogatás

KÖPÖNYEG

91 SZIVERI JÁNOS
Appendix

92 MIKOLA GYÖNGYI
János jelenései

95 FENYVESI OTTÓ
Appendix

97 ZALÁN TIBOR
Huszonnyolc éve

99 TERÉK ANNA
Fölissza úgyis

100 GÉCZI JÁNOS
Rondó négy Siveri-sorra

100 ORCSIK ROLAND
Alkonyattól pirkadatig

102 FILIP TAMÁS
Fosztóképző

102 PETŐCZ ANDRÁS
Sziveri-emlék, Sziveri-hiány

HELYI ÉRTÉK

107 S. BÉRES BERNADETT
Rajzolt hősök
(Körmendi Lajos: Művész Pista huszonegye)

OLVASÓ

114 SZARKA KLÁRA
Az (író)fiú regénye
(Szöllősi Mátyás: Simon Péter)

116 BALOGH RÉKA
Amikor az öregisten belövi magát
(Pungor András: A hetedik nap a papáé)

KISS LÁSZLÓ

ELŐZÉS

indexelt
a nyílegyenes
elkerülő úton
erre figyeltem fel
máskülönben
soha nem
figyelek fel
a szemből jövőkre
mit érdekelnének
engem
a szemből jövők
rendszerint
kiegyensúlyozottan
a magam útját járva
haladok előre és
a szükségesnél alaposabban
soha nem
veszem szemügyre
a szemből érkezőket

jobbra indexelt
de közben
suhant előre
sehol
egy bekötő
egy dűlő
csak a tiszta
és átlátható
főút
kacsintgatva suhant el
mellettem
a fehér opel
először arra gondoltam
jelzem neki
a figyelmetlenséget
két ujjam összecsippentve
legalább kétszer de
akár háromszor is
jelzem neki hogy
úgy maradt
vigyázz
úgy maradt
az indexed

előttem kamion
cammogott
10-re vártak
a szalonban
szokásos
évi szerviz
lengéscsillapító
légszűrő
és ideje kicserélni
az ablaktörlő lapátokat
is
és
ő csak
suhant
suhant el
az ellenkező irányba
nem maradhat így
arra gondoltam
9.54-kor
hogy félreértik
még a végén félreértik
hogy megtévesztő
hogy félrevezető
lehet
és hogy szólni kéne
szólni kéne neki
ha már jelezni
nem tudtam
a két ujjamat
összecsippentve
hogy jelez

a visszapillantóba nézve
fékezni láttam
körforgalomhoz ért
lépnem kellett
előzésbe kezdtem
magam mögött
hagytam a kamiont
és amit a kamion
által elfoglalt útszakasz
beláthatatlansága miatt
nem állt módomban
szemrevételezni
a kis Fiatot is
elébük vágtam
hogy megelőzzem
a nagyobb bajt
és az első kis
kereszteződésnél
lekanyarodtam majd
ahogy azt kell
Y-t csináltam
és a nyomába eredtem

úgy hagyta
úgy hagyta
az indexét
figyeljen erre
figyeljen rám

de
hiába tapostam
hiába nyomtam tövig
a gázt
9.57-kor
előbb egy körforgalom jött
aztán egy másik
csupa körforgalom az utak
és minden körforgalom
egyforma
be aztán ki
nem láttam
merre ment
nem láttam
hol suhan
az úgy hagyott
indexével
de szégyelltem
volna
megfutamodni
ha már egyszer
belevágtam
késő lett
volna
meggondolni
magam

suhantam én is
a nyomában
nyílegyenes volt
az elkerülő út
se lassítanom
se előznöm
nem kellett
de hiába
tapostam nyomtam
szem elől veszítettem
szem elől veszítettem
őt
az indexét
véletlenül
úgy hagyott
lányt
nem tudtam
a segítségére lenni
nem figyelmeztethettem
hogy felelőtlen
hogy ilyet
nem csinálunk
hát hol
maradtál
el hová
siettél
hogy azt se
vetted észre
mindegy

két ujjam összecsippenteni
noha a lelkiismeretem
megnyugtatása végett
akár össze is
csippenthettem volna
őket immár
teljesen feleslegesnek bizonyult
őszintén szólva
akkor már
eszembe se jutott
összecsippenteni a két ujjam
az ellenkező irányba
haladók
akár félre is
érthették volna
összezavarhattam volna
a szembejövőket
mit gondolhatnak most
rólam
odaát
a szembeforgalomban
egyre többen
jöttek szembe

feladtam végül
lekanyarodtam újból
majd
ahogy azt kell
Y-t csináltam
és vissza de
se
bosszúságot
se
csalódást
nem éreztem
inkább büszke voltam
hogy megpróbáltam
hogy adtam egy esélyt
de nem tudom
hogy megtenném-e
újból
hogy érdemes
hogy szabad-e
a nyomába szegődni
annak
aki úgy hagyja
az indexét

és mentem
ahogy addig is

késtem
persze
a megbeszélt 10 óra
helyett 10.12-re
értem
a szalonba
de
kedvesen fogadtak
már-már
szívélyesen
még kávét is
kaptam

NAGY ZSUKA

(CSALÁDI NAGYSZÓTÁR)

nagyiszótár

csilicsalikám
kicsilim
spagetli
cihológus
mekdonát
jója
templonyka
lstenke
csírásgaluska
kolompér
osztkész
na
baszomafaludat
kert
cseresznyebefőtt
csalamádé
tőtike
salátaleves
paradicsomoskáposztásbableves
locsolnikell
mennikellapiacra
aztmondtaapapbácsi
áldásbékesség
aKGSTreazócskaruhát
jácint
kardvirág
őszirózsa
lebbencstészta
csőröge
egyemmegahúsodat
konyha
baromfi
kamara
padlás
ima
zsoltár
halál

nagyapaszótár

asszonytürlőt
pörkölttészta
hústhússal
gondűző
négyes kocsma
a drugáné
bankli
sámfa
faszeg
borsodi
durbintsógor
zöldszilváni
dagipohár
hajrászpari
kolbászoslecsó
csípdvisszaneki
kisonokám
mertkádárapánk
akisgazdák
kisosz
akossuthrádióban
némánaverescselédet
erigyinnen
gyerena
nécsak
he
ehunni
abrantegyemeg
akutyaúristenit
arosszbajjöjjönrá
itttata

tesószótár

anyatesónemhagybékén
hagyjálmár
megmondalakanyának
játsszunkbunkerdit
irodásast
barbizunk
túródudi
négercsók
vajasmézeskenyér
pisilnikell
atesómvagymitcsináljakveled
jólvannaneharagudj
kéredafelét
hülyevagy

anyaszótár

kicsim
szívem
ügyesvagy
büszkevagyokrád
gyereenni
vanpénzed
vigyázzmagadra
miértnemírsz
élszmég
igazánfelhívhatnál
szégyelldmagad
nemaradjegyedül
miapáddal
tudodazapád
azapádmármegint
atesódnakírhatnál
hogynézelki
eztveddfel
aztkifogomdobniakukába
kéneegyrendeskabát
megnefázz
nemjöhetszbiciklivel
apádértedmegy
mikorkicsivoltál
miótamegnőttélazótanem
szégyelljemagáthogyelcsábított
nekemmindegycsaknektekjólegyen

apaszótár

porszívó
neodatedd
nehagydnyitvasokáigahűtőt
negyerebecipővel
gyorsanmondjadlányomnemérekrá
tudtamhogyleeszedmagad
nemmehetszsehova
holvoltál
mármeginthovámész
amígazénházamban
vannekedholaludni
nemeztvártamtőledlányom
viszelkaját
hovámenjekérted
nagyereadjakegypuszit
anyádmárnemtudjamicsinál
anyádnaksosemjósemmi
mindenoké
vigyázzmagadra

HALÁSZ RITA

HŰVÖSVÖLGY

Mi lesz, ha idén nem jön el a tavasz? Leszállok a buszról, ismeretlen környék, soha nem jártam még itt. Egy utcát előre, jobbra be, a másodiknál balra. Ötvenhármas szám. Öt perc az egész. Nagy a hó, lesz ez tíz is. A kapucnimat összébb fogom, magabiztosan elindulok. Tavaly ilyenkor a gyerekekkel állatkertben voltunk, kabát sem volt rajtunk, csak pulóver, virágoztak a fák. Feldobta reggel a Facebook. P. nem jött velünk, azt mondta, fáradt. Azt hiszem, soha nem jött velünk az állatkertbe. Ha belegondolok, legtöbbször egyáltalán nem jött velünk sehova. Még az óvodába sem. Mindig csak én és a gyerekek. Eddig is úgy éltem már, mint egy egyedülálló anya. Ez azért nem igaz. Hajlamos vagyok mindent rosszabb színben látni, mint ahogy volt. Túlzó vagyok, ezt P. is mondta legutóbb.

Mi lesz, ha jön a jégkorszak? Már most elegem van a kurva hóemberekből. A gyerekek sem lelkesek. Apám felvetette, menjünk megint korcsolyázni. Nem akarok korcsolyázni, se szánkózni. Nem akarok több kapucnit, sálat, kesztyűt. Meleget akarok, napsütést, madárcsivitelést.

Körbenézek, hirtelen nem tudom, hol vagyok. Idegen utcanév. Mintha kiesett volna ez a pár perc, nem emlékszem, hogy bekanyarodtam, vagy csak egyenesen jöttem. Visszamegyek egy darabig, de hiába haladtam el itt pár perce, semmi nem ismerős, a lábnyomok sem segítenek. Előveszem a telefonomat, leveszem a kesztyűt, megnyitom a térképet. Pillanatok alatt elgémberedik az ujjam. Ha jön a jégkorszak, biztos lesz csomó új találmány, mindenféle melegítős dolgok, hatalmas épületek, ahol pénzért lehet majd tengerparti meleget kapni. Ahogy meglátom a szürke alapon fehér vonalakat, magamban hallom P. hangját, mit bénázol már te szerencsétlen. Tényleg béna vagyok. Sosem tudtam tájékozódni, ha P. megkért, nézzem az utat, tutira eltévedtünk. Igaza van, nem mennek nekem ezek a gyakorlati dolgok. Idegesítő, ha azt látod, hogy a másik ennyire ügyetlen. Apám is folyton összeveszett anyámmal, csak ezt az egyet kértem, Mucika, szólj, ha le kell kanyarodni. Ha anyámmal kettesben mentünk, soha nem tévedtünk el. Most viszont hiába nézem a telefonomat, semmit nem mondanak a jelek. Nem tudom értelmezni. P. mindig így mondta, ott északnak fordulsz, meg nyugatnak, délnyugat, északkelet. Ezerszer kértem, ne használja ezeket a szavakat. Balra, jobbra, előre, hátra. De mintha élvezte volna, hogy röhöghet rajtam. Jaj, mit szerencsétlenkedsz már, add ide!

Néni kutyával. Megkérdezem az utcát, azt mondja, soha nem hallott róla. Kezdek ideges lenni, el fogok késni, semmi másra nem tudok gondolni, csak hogy milyen szerencsétlen fos vagyok. Legalább ez saját szó, P. soha nem mondta rám. Koncentrálni kell. Merőlegesek és párhuzamosok, házak, utcák, nem olyan bonyolult. Minden eszközöm megvan arra, hogy eljussak a célig. Á pontból B-be, semmi egyéb, a köztük lévő teret kell bejárni, nem bonyolult. Nagy levegő, ez csak az izgalom. Anyám biztos azt mondaná, tudat alatt szabotálom a párterápiát. Nincs igaza. Tavaly nyáron többször is mondtam P.-nek, menjünk el, de határozottan ellenezte. Amikor bejelen-

tettem, hogy én mindenképpen elmegyek, megfenyegetett, soha többet nem enged be a lakásba, és elveszi tőlem a gyerekeket. Már rajtam volt a kabát. Kimentem az ajtón, visszafordultam. Milyen gyáva voltam. És most ő mondta, hogy menjünk el. Lehetséges, hogy tényleg megváltozott, hogy helyre akarja hozni. Ez igazi gesztus tőle, méltányolnom kell.

Megnézem még egyszer a térképet, az utcát. Úgy döntök, visszamegyek a buszmegállóig, az a biztos, és onnan újra, egy utcát előre, jobbra be, a második utcánál balra. Becsöngetek az ötvenhármas számhoz. Rossz helyen fordultam le a legelején, ennyi volt az egész tévedés. Nem vettem észre az egyik kis utcát. Ez bárkivel előfordulhat, P.-vel is. Ez figyelmetlenség volt, emiatt nem kell azt éreznem, hogy szerencsétlen fos vagyok. Egyenesen jöjjön hátra, nyitva lesz az ajtó, szól egy női hang a kaputelefonban. Meglepetésemre P. nyitja ki az ajtót, segít levenni a kabátot, előzékeny, kedves, laza. Érzem, szeretne puszit adni, de gyorsan lehajolok, a csizmámmal babrálok. Könnyen idetaláltál?, kérdezi. Aha. Biztos ki van akadva, hogy azt mondtam, aha. Nem aha, hanem igen. Gyere erre, azt mondták, menjünk be a szobába, mindjárt jönnek. Jobban néz ki, mint a múltkor, a szeme sem olyan beesett. Pár mondatot váltunk a rendkívüli hidegről, kérdezi, hogy bírják a gyerekek. Válaszolok. Nincsenek itt a terapeuták, nem érzem magam jól.

A szoba kellemes, tele van növénnyel, hatalmas nagy ablakok, kint minden hófehér. Két szék, egy kanapé. A kanapé egyik sarkába ülök, könyvet veszek elő, úgy csinálok, mintha olvasnék. Mi a fenének vagyok itt. Nem kellett volna beleegyeznem ebbe. P. el fogja bűvölni őket. Le fogja venni őket a lábukról, annyira megnyerő, annyira kedves tud lenni, ha akar. Látszik, hogy ezt a formáját akarja hozni. Bár talán ő is izgul most. Fel-alá járkál, a kezével dobol. Új inge van, gondosan ki van vasalva. Mindig is precízebben vasalt, mint én. Belemélyedek a könyvbe, legalábbis úgy csinálok. Egy mondatot háromszor is elolvasok. Mit fognak vajon kérdezni? Ránézek az órára, tíz perc késés. Vajon ez egy kísérlet, egy titkos szobából nézik, hogyan viselkedünk? Mit látnak belőlünk? Két vékony, boldogtalan ember. P. nem néz ki boldogtalannak. Talán kicsit gondterhelt, a tekintete nyughatatlan, de magabiztos.

Egy magas, középkorú nő jön be, mögötte nem sokkal egy kopasz férfi. Elsőre mindkettő szimpatikus. Bemutatkoznak, hoznak egy-egy pohár vizet. Reméljük, erre azért nem lesz szükség, nevet erőltetetten P., amikor meglátja a kis kosarat tele zsebkendővel. Reméljük, mondja a férfi, és kedvesen mosolyog, majd rám néz. Úgy érzem, négyünk közül ma csak én sírhatok. Zavaromban mosolygok.

Be kell mutatkozni pár mondatban. A lényegre koncentrálok, próbálok összeszedetten beszélni. P. hosszan beszél magáról, sokszor elkalandozik. Miért nem szólnak rá. Végre abbahagyja. A férfi megkéri, meséljük el a találkozásunk történetét. P. kezdi, én folytatom, még nevetünk is.

A férfi most rám néz, megkéri, meséljek pár történetet P. gyerekkorából. Amolyan családi legendákat. Úgy érzem magam, mint egy vizsgán. Hiába tudom, mit akarok mondani, le vagyok bénulva, nem jönnek a szavak. Miért én vagyok az első. P. biztos hosszan fog rólam beszélni, a családomról is, össze kell szednem magamat. Zavarban vagyok, nem tudom

abbahagyni a mosolygást. Ha nem megy, akkor csak meséljen arról, milyen volt a férje gyerekként, vagy maga hogy gondol rá. Ó, nem ez a probléma, csak annyi van, nem is tudom, melyikkel kezdjem, mondom. Péter születése már csodaszámba ment, mert a szülei akkor már tizenhárom éve próbálkoztak, és anyósomnak több vetélése is volt, kezdem. Hét hónapra született, egy kilóval, anyósom mindig mondta, egy vekni kenyér.

Mesélem a csínytevéseit, óvodai történeteket, amikor kiszöktek az egyik barátjával, amikor elbújt a padláson, és fél napig nem találták, iskolai történeteket, hogy milyen okos volt, ugyanúgy oldotta meg azt a matematikafeladatot, mint Gauss. Hogy felfedező szeretett volna lenni, hogy a legjobb barátja kétszer akkora volt, mint ő, igazi Stan és Pan páros voltak. Mesélnék az első iskolai szerelméről, de a férfi közbeszól, most akkor halljuk Pétert is. Mesélne most egy kicsit ön is a felesége gyerekkoráról?

Melyiket fogja vajon elmondani. Azt, amikor apám véletlenül a víz helyett pálinkát öntött, mert egyforma palackban voltak, vagy anyám kedvenc történetét, amit mindig ugyanazokkal a mondatokkal mesélt el a családnak meg a barátoknak. És képzeljétek el, ahogy felkapcsolom a lámpát, és az az édes kis baba a kis édes pofikájával ott ült a hatalmas szar kellős közepén.

Várunk, hallgatunk, P. nem mond semmit. A férfi biztatóan bólogat, a nő kedvesen emelgeti a szemöldökét, én iszom egy korty vizet. Nem tudok, mondja végül P. A hangja sértett. Nem tudok ilyet. Semmi nem jut az eszébe? Bölcsőde, óvoda, első szerelem? Valamilyen csínytevés, vicces mondás? P. hallgat, most a férfi kérdezi. Mi volt a jele, melyik ételt nem volt hajlandó megenni soha, mihez volt tehetsége? Bármit mondhat.

Ülünk a kanapé két szélén, jó távol egymástól, a férjem a könyökére dőlve nézi a terapeutákat, nyugodtan tűnik, csak a lábát rázogatja kicsit erőteljesebben. Semmi baj, akkor beszéljen arról, milyennek gondolja a feleségét, mutassa be, milyen ember, hátha eszébe jut valami. Előredől, lehajtja a fejét, majd hirtelen felegyenesedik. Hát, Vera, kezdi kicsit akadozva, egy nagyon érzékeny nő. Kicsit talán azt is mondanám, túl érzékeny. Zavarja az erős hang, rosszul bírják az idegei, néha csak úgy hozzáérek, és összerezzen. Tudják, kicsit szereti eltúlozni a rossz dolgokat. Tudna mondani egy példát?, fordul felé a férfi. Teszem azt, véletlenül hozzáér valaki a villamoson, és utána fél óráig még fel van zaklatva. Nem hozzám ért, hanem a farkát nekem dörgölte, mondom, de a nő megkér, ne szóljak közbe, majd utána reagálhatok.

Elmondok egy másik történetet, kezdi P., és ahogy egyik lábát keresztbe teszi a másikon, és a kezét nyújtogatja, tudom, hogy melyiket fogja mondani. Vera nagyon rosszul bírja a stresszhelyzeteket, ha rajta múlik, már halott lennék, mondja, és érzem, elönt a forróság. Nem akarok nagyon hosszan beszélni, annyi elég, hogy Kambodzsában voltunk, öt hét, hátizsák, kevés pénz, ahogy kell. Megnéztük Angkort, Verának ez volt a mániája, persze nyilván nekem is fontos volt, a lényeg, négyszáz kilométeren keresztül borzalmas minőségű földúton mentünk egy katasztrofális kisbusszal. Ráadásul nem volt az a, jaj, hogy is hívják, mondjad már, fordul felém. Nem mondom ki, hogy lengéscsillapító. Körül kell írnia, végül a férfi segít. Légkondi sehol, iszonyat forróság, el tudják képzelni. Csak úgy bírtuk ki, ha le volt húzva az ablak, viszont szemből néha kamionok jöttek, amik olyan porfelhőt csináltak, amitől megfulladtál, így mindig fel-le húzgáltam az ablakot. Egyszer viszont beragadt, nem tudtam felhúzni. A kamion jött, a busz belehajtott egy gödörbe, az ablak pedig, ami nem plexi volt, hanem sima rendes üveg, kitörött, és egy negyvencentis háromszög beleállt

az artériámba. Úgy spriccelt a vér, mint a filmekben. És Vera nem csinált semmit. Lefagyott, nem mozdult. Mint aki nyugodtan várja, hogy a másik meghaljon. Én csináltam magamnak nyomókötést. Nem haragszom rá egyáltalán, tudja ő is, hogy nem haragszom, de rájöttem, a stresszhelyzeteket nem bírja. Vagy lefagy, vagy túlreagálja. A nő bólogat, nagy levegőt vesz, szeretne mondani valamit, de P. folytatja. Ez még semmi, ez mindenkivel előfordulhat. De még nincs vége. Egy hétig voltam utána kórházban, mert meg kellett műteni a kezem, még most is látszik. És mit csinál az én feleségem? Fogja magát, és egyedül megy ide-oda, mondván, hogy ő nem akar egész nap a kórházban ülni. Én meg ott fekszem műtött kézzel. Ráadásul a jobbikkal. El tudják képzelni. Amikor mondtam, hogy jólesne, ha maradna, és mondjuk segítene, mert bal kézzel elég nehéz bármit is csinálni, forgatta a szemét. Tessék, pont, mint most, nézzék, mondja, és rám mutat. Nem szólok közbe, nem akarok magyarázkodni.

P. lába keresztben, lazán beszél, könnyed mozdulatokkal, elbűvölően társalog. Kicsit bizalmaskodóan gesztikulál, közben rendszeresen rám mosolyog. Vera nem az a tipikus gondoskodó feleség. Nem szeret például főzni, meg takarítani sem túlzottan. Nem egy háziasszony típus. Amikor megismerkedtek, akkor is ilyen volt?, kérdezi a férfi. Mindig ilyen volt. Akkor legalább nem árult zsákbamacskát, mondja a nő, és mosolyog. Lehet, hogy nem árult, de az utóbbi időben egyenesen kivonult a családi életből azzal a felkiáltással, hogy neki elege van, mert mindig ő csinál mindent. Hozzáteszem, én voltam az, aki karácsony előtt lemosta az ajtófélfát, mert olyan mocskos volt, a sütőt is csak én tisztítottam az elmúlt tíz évben, tizenöt, szólok közbe. De a gyerekek ruháját sem képes megvarrni, ott áll halomban, és inkább újat vesz. Sorolhatnám, az ételek rohadnak a hűtőben, a beáztatott ruha meg hetekig állt. Szó szerint. Ki tudtam volna én is venni, de direkt nem, gondoltam, na, lássuk, meddig hagyja.

Ha valami pozitív dolgot kellene a feleségéről mondani, mi lenne az?, kérdezi a férfi. Csöndben ülünk. Mit fogok válaszolni, ha tőlem is megkérdezik. Minden, amit mondanék, már csak a múlt. Verában van lazaság, ezt szeretem. Rugalmas. Nem szokott hisztizni, hogy ne menjek ide vagy oda. És sokat foglalkozott a gyerekekkel, mondókázás, vitte őket babaúszásra meg ringatóra, babaszínházba. Mondjuk, ha engem kérdeznek, szerintem felesleges, de oké, neki is fontos, hogy társaságban legyen. Tudom, nem olyan könnyű otthon lenni. Vera egyébként tényleg jó anya, bár az utóbbi időben már én szóltam rá, ne kiabáljon annyit. Néha kifejezetten durván beszélt a gyerekekkel, rájuk ordított, türelmetlen volt.

Mit gondol, miért romlott meg a házasságuk?, kérdezi most a férfi P.-t. Először is, nem romlott meg, válaszolja. A feleségem úgy döntött egyik pillanatról a másikra, hogy elhagy. De biztos voltak ennek előzményei. Voltak, de nem olyan súlyosak, mint ahogy ő állítja. Ő még nem mondott semmit, szól közbe a nő, mire P. mosolyogva, tudja, hogy miket fogok mondani. Istenem, Verának kellett a szabadság, az önmegvalósítás. Meg hát a családi minták, a szülei is elváltak, én nem is haragszom rá emiatt, istenem, aki ezt a mintát látta, annak nincs másik megoldás. Ez a legegyszerűbb, nem igaz? Való igaz, én kicsit idegesebb voltam mostanában, aláírom. Mondtam olyat, amit nem kellett volna, megbántottam nem egyszer, aláírom. De ő meg túlreagálta. Nézzék, engem az zavart a legjobban, hogy a házasságunk romokban, Vera meg elment a barátaival bulizni. Ezek szerint mégis megromlott a házasságuk?, kérdezi a férfi. P. szája összerándul. A legvégén már persze. Tudna erről mesélni egy kicsit? Hogy miért romlott meg? A feleségem egyszerűen kiszállt a családi életből, ahogy már mondtam. Későn jött haza, sokszor ivott. Igen, ivott, hiába néz most nagy ártatlan sze-

mekkel, lássunk tisztán, volt, hogy részegen feküdt be az ágyba. Én kidolgozom a belemet, ő meg bulizik. Ha meg komolyan akartam vele beszélni, mosolygott. Ez zavart a legjobban, hogy a feleségem kinevet, értik ezt? P. rám néz, úgy érzem, meg lettem szólítva. Ez nálam egy hülye reakció, mondom, mindig ez történik, ha zavarban vagyok, vagy ha ideges vagyok. Érdekes, mondja erre, tíz éve ismerlek, vagyis tizenöt, és nem vettem észre eddig. Nem tudom, figyelte-e a felesége arcát a beszélgetés közben, fordul a nő P. felé. Szinte végig mosolygott, de az elején mindenképpen nagyon sokat. Én már az elején gondoltam, hogy nem jókedvében, sokkal inkább zavarában csinálja ezt.

Vera, elmondaná maga is, hogy miért költözött el? Kihúzom magam, igyekszem nem mosolyogni. A férjem bántalmazott. Verbálisan és fizikálisan is. P. fogja a fejét, fura hangokat ad ki, legyint, próbálok nem rá figyelni. Még sosem mondtam ki egy idegennek, hogy mi történt. Igyekszem kimérten fogalmazni, nem akarom, hogy az érzelmeim elragadjanak, sírni sem akarok. Nyugodtan, lassan beszélek. Az első alkalom után jeleztem, ez volt az utolsó, még egy ilyen, és eljövök. Akkor azt kérdezte: ezek szerint ha el akarok tőled válni, akkor jól fel kell pofozzalak? Mire mondtam neki, ha el akarsz válni, elég, ha azt mondod, el akarok válni. Pár napra rá másodszor is bántott. Akkor jöttem el.

Nézzék, hajol most előre P., tudom én, hogy van ez. Most divat ez a házasságon belüli erőszak, jaj-jaj-jaj, engem bántottak, brühühü. A nők most tudnak ezzel jönni, de azzal senki nem foglalkozik, hogy milyen passzív agressziót nyomnak le. Megmondom én, hogy van ez. Ahogy már mondtam. A feleségem mindig is érzékeny volt. Hajlamos túlreagálni dolgokat. Nagy tömeg volt, rosszul lett, sírt, hogy meg fog halni, meg ilyenek, de semmi nem történt, csak annyi, hogy sok ember volt. Mit mondjak, istenem, ő ilyen érzékeny, na. Bárkitől megkérdezhetik, ugyanezt fogják mondani. Valóban volt olyan, amikor egy kicsit erősebben szóltam oda, de könyörgöm, hogy fizikai meg verbális agresszió. Ezek ilyen divatszavak. Már lassan ott tartunk, hogy egy férfi semmit sem mondhat a feleségének, mert jaj, istenem, verbális agresszió, és hű meg há. Péter, kérem, engedje a feleségét beszélni, ő is meghallgatta magát, szólal meg a férfi. Természetesen mindkettőjük sérelmével foglalkozunk.

A férjem azt mondta rám, hogy idióta kretén állat vagyok. Hülye picsa, faszfej, geci. Kurva. Én ilyet nem mondtam! Péter, kérem, tudja, amit megbeszéltünk az elején. Próbáljon máshogy fogalmazni, például mondhatja azt, hogy én ilyenre nem emlékszem, vagy én máshogy emlékszem. De amikor hazudozik!? Hát maguk is látják, hogy hazudik. Azt valóban mondtam, hogy idióta, ezért elnézést is kértem már, de hogy faszfej, geci? Én? Nevetséges. Kérem, folytassa, fordul felém a nő.

A férjem azt mondta, hogy jól meg kéne engem verni, majd attól észhez térek. Ha majd folyik az orrom vére, akkor nem fogok így mosolyogni. P. hátradőlve ül, erőltetetten mosolyog, bólogat, próbál összenézni a terapeutákkal, mintha beteg lennék, egy bolond, aki összevissza beszél. Vajon tényleg nem emlékszik? Lehetséges ez?

Egyszer annyira feldühödött, amikor visszabeszéltem, hogy azt mondta, zoknival kellene betömni a számat. Máskor pedig, hogy be kellene varrni. De azt is többször hangoztatta, hogy kidob az ablakon.

Akkor hát ez eldőlt?, kérdezem magamban, amikor a taxiból nézem távolodó alakját. Végleg vége? Miért gondoltam, hogy bármiben is megváltozott? Kivel éltem tizenöt évig? Ki vagyok én, hogy ennyi ideig éltem vele?

Ritkán szokott taxizni? Nem is tudom, válaszolom. Végül is, nem túl gyakran. Csak mert olyan mereven ül. Mereven?, kérdezek vissza. Nem válaszol, csak bólint egyet. Tényleg derékszögben ülök az ülésen, a kezem és a lábam párhuzamosan, ölemben a táskámat idegesen markolom. Egy vékony, merev nő. Ezt látja belőlem a taxis. A terápián is így ültem. P. bezzeg laza volt, ő sosem ülne így a taxiban. Tőle nem kérdeznék meg, ritkán szokott-e taxizni.

Igazából csak gondolkodom, válaszolom. És annak van értelme? Most tényleg azt kérdezte, hogy van-e értelme gondolkozni, vagy rosszul hallottam. Tudja, az a baj a gondolkodással, hogy a végén úgyis rossz dolgokra jön rá az ember, és elszomorodik, mondja. Merev és szomorú nő vagyok. Nem akarom riogatni, de jó, ha tudja. Ha baleset történik, akár csak egy kisebb ütközés is, nagyobb sérülést szerezhet be, ha ilyen mereven ül.

Meredten nézem az utat, közben megfigyelem, hogy milyen kicsiket lélegzek, mindenem feszült, a vállam felhúzva, kezem görcsös, lábam összeszorítva. Nagy levegőt veszek, a vállamat leejtem, kicsit meglazítom a hátizmaimat, összegördülök, és leengedem magam mellé a két karom, hátradőlök. Azért néha jó dolgokra is rá lehet jönni, ami továbbvisz, mondom, és felé fordulok. Na látja! Ez így sokkal jobb, mondja, és mosolyog. Higgyen nekem, ha mindenki tudna lazítani, még a tavasz is megérkezne.

PUNGOR ANDRÁS

A DŰNÉKEN A FŰ

Az apály ereket hagyott maga után. Egy férfi futott arra, sportcipője nehéz volt a vizes homoktól. Kutya szaladt utána, oldalán vérnyomok látszódtak. A liget felől jöhetett, betévedt a faluba, a felső házaknál vadászok laktak. A futó megállt a dűnék alatt, közel a vízhez, lábnyomát felnyalta a tenger. Előrehajolt, kezével a térdén támaszkodott, lihegett. A kutya körbeszaglászta, lefeküdt mellé a földre. Nyelve kilógott a szájából. Állát mellső lábaira tette, így nézett fel az emberre. A férfi kiegyenesedett, a hullámokat figyelte, tenyerével árnyékolta a szemét. Mintha vakító ködbe bámult volna.

Lassan egyenletessé vált a légzése. Rossz érzés fogta el. Nem emlékezett, kulcsra zárta-e a murvafürttel benőtt, fehérre meszelt házat, amelyet fent a dombon bérelt. A laptopján kívül nem volt benne érték, csak egy ágy, egy asztal, a fiókjában Biblia, egy szekrény, pár váltás ruha. Mégsem hagyta nyugodni a gondolat, hogy kirabolhatják.

A házban hullámos volt a padló, ettől otthonosan érezte magát. Szüleinél volt ilyen a parketta. Mintha egy rejtett járat lett volna a szoba alatt. De odahaza vastag volt a csend, a kerti fenyők elzárták tőlük a várost. Ötéves lehetett, ágyban feküdt, nem akart elaludni, anyja, mint mindig, nesztelenül járkált a nappaliban. Apja jött be a konyhából, egyik kezében vizes pohár, másik tenyerében tabletták, és úgy csuklott össze, mint a fogasról lehulló nagykabát. Anyja sikított, ő az ágyban befogta a fülét, nem bírta elviselni a zajt, bevizelt. Mentő jött, az emberek sustorogtak, ő megkönnyebbült, így emlékszik. Többet nem látta az apját, de legalább csend volt. Már szégyelli, hogy így gondolta.

Itt, a tengertől nem messze, zene szűrődött ki minden házból. Fel-felkiáltott valaki, talán a fiát hívta, vagy a férjével veszekedett, mert az kapatos volt kora délután. Legalábbis így képzelte, mert csak köszönni tanult meg horvátul. Egy ideig esténként párnát szorított a fejére, jobb volt, de ez sem volt elég, ezért vett a gyógyszertárban viaszos füldugót.

Ott, ahol a futó valamikor a tengert nézte, most egy férfi meg egy nő piknikezik. Mára kerítést építettek a dűnék mögé. A rozsdás dróton fennakadt egy nejlonzacskó. A falu szélén daruk állnak, pár év alatt apartmanházak, hotelek nőttek ki a földből.

Leterítették a pokrócot. A szövet kockás mintái közé homokot seper a gyenge szél. A férfi farmerben, kötött pulóverben van, szemébe lógó haját tenyerével félresimítja. Ötvenes lehet, arca napcserzett. A szőke nő sárga garbóban, vastag szoknyában, féloldalasan ül a földön. Nem tudni, hány éves, ajka két oldalán már mélyülnek a ráncok. Kivételesen nem magassarkút vett fel, ide lapos talpú cipő kell.

Behunyja a szemét, hogy megtanulja az összes színt, a part természetes vonalát, a hullámok görbületét, a mozdulatot, ahogy a férfi a kezét nyújtotta, amikor a köves útról a süppedő partra léptek. A férfi mosolyogva nézi a nőt, kezében egy palack bor, francia, rozé. A poharak karimája alá Bristol Hotel feliratot gravíroztak.

A nő kinyitja a szemét, elővesz egy papírtányért, kibontja a szalvétába csomagolt brie sajtot, felvágja. Műanyag villával felszúr egy háromszögletű szeletet. Miközben

a szájához emeli, a férfi válla fölött megpillant egy alakot. Feltűrt nadrágban, mezítláb sétál a bokáig érő vízben. Volt férjére emlékezteti, aki évekkel ezelőtt ugyanebben a horvát faluban szállt meg.

Az óbudai bevásárlóközpont parkolójában találkoztak utoljára. A férfi azzal a kocsival jött, amit sok éve közösen vettek, azóta letelt a hitel is. Ő az alapítvány terepjárójával érkezett, beparkolt a Suzuki mellé. Nehezen szállt ki, fájt a dereka, meghúzta az edzőteremben, a férfi segített.

Elhoztad?, kérdezte tőle. El, mondta. Komor volt a hangja. Kinyitotta a csomagtartót, és kivett onnan egy paksamétát. Régi iratok, már nem jelentettek semmit. Jól van?, kérdezte a férfi. Lili?, kérdezett vissza, de meg sem várta a választ, persze, mondta.

Egy hónapig Horvátországban leszek, munka, mondta a férfi. Egyedül könnyebb lesz, mosolygott kényszeredetten. A nőnek ott volt a másik, mégis keserű ízt érzett a szájában. Hallgattak. A lakótelepek felől feltámadt a szél, koppant valami a kocsitetőn. És mi lesz a lányoddal?, kérdezte a nő. Azt akarta, hogy fájjon. Felhívom, hajtotta le a fejét a férfi.

Lili akkor lehetett tizennégy, már vadalmák voltak a mellei.

A murvafürtös ház mellett akkoriban egy pékség állt. A tenger felől délután érkezett meg a motoros, mindennap ugyanakkor. Letámasztotta a Vespáját, le sem vette a fekete sisakját, felnyitotta a csomagtartóra erősített pléhdobozt, kivett belőle egy paksamétát, és odaadta a péknek.

A férfi az ablaknál állt, nem hagyta nyugodni, mi lehet abban a zsineggel átkötött csomagban. Esténként bontott egy palack bort, leült az ágyra, és felcsapta a Bibliát. Az izzó faszén illata befurakodott a zsalugáterek közé. Sóhajtott, a betűk, amelyek a hevességtől, a tobzódástól óvták, elmosódtak. A magány már lecsendesítette, mégis remegett a keze. Letette a poharat, hanyatt feküdt az ágyon. Hívta a nőt, volt feleségét, hosszan hallgatta a búgást. A mennyezeten egy hajszálrepedés futott el az ablakig, egy légy mosakodott mellette. Megunta, kinyomta a mobilt.

Behunyta a szemét. Az utcán mopedek bőgtek fel, macska nyávogott hosszan, keservesen. Lusta volt felülni, nyújtózott, kezével elérte az éjjeliszekrényt, ahol kis dobozban tartotta a viaszos földugókat. Betuszkolta őket a fülébe, egyedül maradt a vér zúgásával.

Azt képzelte, hogy a pékségbe besurran az a macska, hátrafut, megbújik az iroda asztala alatt. Ismerte a péket, tudta, fájlalja a hátát, az anyja adott rá kenőcsöt, de nem használt, vett rá tapaszt a gyógyszertárban. Elképzelte, hogy belép az irodába, nem veszi észre a macskát, kibontja a paksamétát, amit a motoros hozott. Régi levelek hullanak ki belőle, meg fotók. A pék csodálkozva forgatja őket, és kidobja mindet a szemétbe. Azt képzelte, az egyik fényképen ő maga meg a lánya látszik, Lili még csak ötéves a fotón, a háttérben hullámzik a tenger.

Végre elaludt, kiesett a telefon a kezéből. Azt már álmodta, hogy a parton fut, valaki őt figyeli a sziklák mögül, megáll, mereszti a szemét, hagyja, hogy a tenger felől a szél lefröcskölje.

Reggelente korán kelt. Vizelt, a fürdőben megnyitotta a csapot, aláhajolt, úgy itta a vizet, mintha napok óta szomjazna. Felöltözött, tréningruhát vett, futócipőt húzott, kilépett az

ajtón. A dombról könnyen szaladt le, vitte a lejtő. A zebránál megállt, helyben futott, körbenézett, de alig volt forgalom.

A kutya a kikötőnél csatlakozott hozzá. A halászok csónakjai között éjszakázhatott, pirkadatkor már ropogtatta a szétszórt halfejeket. A férfi lehajolt hozzá, megsimogatta a fejét, a kutya hálásan nyalta meg a kezét. Felugrott, játszani akart, boldogan csaholt, és elszaladt a dűnék felé. Félúton megállt, visszanézett, őt várta. Elmosolyodott, menj, kiabálta, de a kutya nem mozdult. Hallod, menj! Felkapott egy kagylót a földről, és az állat felé dobta. A kis korcs hátracsapott fülekkel szaladt el.

Kerülő úton ment haza. Lassan sétált, a villanegyed felé lankásabb volt az út. Ragaszkodott új szokásaihoz. A szállás párnájának illatához, hogy a vázában legyen virág. Futás után minden reggel lezuhanyozott, magához vette a laptopját, és elsétált a piacra. Beült a kávézóba, amelyikkel szemben két kék hasú halászhajó ringott. Az egyik árbócán piros-sárga csíkos takaró száradt, a másiknak nyálkás volt a fedélzete, gazdag lehetett a hajnali zsákmány.

A pincérnő gyorsan jött, barna, hosszú haj, keskeny, szép arc, fehér blúz. Tört angolsággal kérdezett. Kávét, válaszolta a férfi mosolyogva minden reggel. Keserűen kérte, tej nélkül. Míg a nő felírta a rendelést, magyarul folytatta, szép vagy. Mulattatta, hogy bármit mondhat neki. A nő értetlenül kapta fel a fejét. A férfi legyintett, nem fontos. A nő megvonta a vállát, és elindult a kávézó belseje felé. A fenekét nézte, nem ringott, kemény volt, feszes, mint a futóké. Bekapcsolta a laptopot, telefonált, délig dolgozott, a billentyűzet o betűjének beszakadt a borítása, ha elakadt az írásban, körmével kapargatta a műanyagot.

A nő néha kinézett rá, mutató- és hüvelykujjával csavargatta a haját. A férfi felpillantott, de a nő elkapta a tekintetét. Amikor hozta a számlát, a férfi a tenyerét rátette a kézfejére. A szemébe nézett, és magyarul kérdezte, este? A nő zavartan húzta vissza a kezét. Széttárta a karját, mondta, hogy nem érti. Mosolygott. Ő felállt, nyikordult alatta a szék: Do viđenja! Mondta a nő is, zárt ajkai közül alig jött ki hang. A férfi sóhajtott, a szűk, kanyargós utcán kaptatott dombnak felfelé. Az egyik kertben Mercedes állt, a csomagtartóján kék műanyag doboz, egy pocakos német bogozta le a tetejéről a gumipókot. Sirályok vijjogtak a villanypózna felett. Elővette a mobilt, hívta ismét a régi számot, de akkor sem vette fel senki.

A nő a távoli házak felé fordul. Idelátszik a templom tornya. A horvát falu narancssárga tetői felett a szürkés párából, a tenger piszkoskék színéből, a madarak izgága foltjaiból, a zöld olajfalombokból összeáll valami ködszerű. Rászitál az utcákra, a dűnékre, nyirkos lesz tőle a ruhája, fázni kezd. Tanker halad el a part előtt. Gordonka a búgása. Sirályok vijjognak, mint hegedű húrjain ugráló vonók.

Arra gondol, hogy mennyire hiányzik a lánya. Lili egy berlini hotelben dolgozik, folyton ráír a cseten, de csak tőmondatokat kap vissza. Tudja, hogy van valakije, egy fiatal, fekete sofőr. Megtalálta a profilját a közösségi hálón. A fickó februárban élő adást indított, bolondozott, alsónadrágban táncolt. Inas volt a teste, fényes. A nőt izgalomba hozta, le sem vette a szemét az ágyékáról. Hanyatt feküdt az ágyon, a plafont nézte, és simogatni kezdte magát.

Budai házuk teraszáról látszódnak a kivilágított hidak. Lilinek is lenne náluk szobája, de nem jön el soha. A nő már nem dolgozik az alapítványnál. Nem dolgozik sehol. Azt mondta, írni fog, de nem írt semmit. Az új férfi reggel indul, késő este jön haza, hogy telt a napod?, kérdezi, ő azt mondja, jól. Meg azt, hogy kellene egy új laptop, elkoptak a betűi. Pedig egyszer sem vette elő. Csak nézi a tévét, szívja a cigit, köhög, sárgul a bőre. A kozmetikus

sem segít rajta. Tavaly Madeirán voltak, azelőtt Dubaiban, most nem megy jól, ezért jöttek Horvátországba.

Lili a napokban írt az apjáról: kórházba került, a kezeléstől kihullott a haja. Már jól van, kiengedték, egy fehérvári panelben él, a hatodikon. Nem is tudtam, hogy hazajöttél, írt neki vissza. Bántotta, hogy csak most jelentkezik a lánya. Van apával valaki, folytatta Lili, egy horvát nő, a tengerparti kávézóban dolgozott, onnan ismeri. És ő jól van?, kérdezte a nő, mert nem akarta megbántani a lányát. Gyenge még, jött a válasz, feküdnie kell, de azt ígérik, szeptemberre teljesen kinő a haja, és akkor elutaznak a tengerhez. Lili is velük megy. Egyedül. Arról nem írt, hogy a fekete sofőr már régen lelépett egy másik csajjal.

Elfogyott a bor meg a sajt. Libabőrös a nő karja, hideg szél jön a tenger felől. Az új férfi arcát fürkészi, borosta, orr, fiús szájzug, az kérdőn néz rá, de elkapja a tekintetét. Talán szereti. Az biztos, hogy jó vele az ágyban, vad és még mindig ismeretlen. Először a szeme tetszett meg neki. Az alapítványnál találkoztak. Ő éppen az irodai konyhában melegítette az ebédjét. A mikró sípolt, amikor az idegen belépett. Merre találom az igazgatói irodát?, kérdezte. Mélybarna volt a tekintete. Már akkor arra gondolt, vajon milyen lehet szeretkezni vele.

A hotelben drága volt a szoba, sárga a tapéta, a mennyezeten egy légy mosakodott. Behunyta a szemét, akadozva vette a levegőt. A szálloda előtt felbontották az utcát. Érezte az ölében a zúgást, a férfi súlya alatt ropogtak a csontjai, hullámzott a szoba, behunyta a szemét, kiabált, hogy keményebben.

Amikor felnézett rá, az apját látta, az ő szagát érezte, eszébe jutott a nadrágszíj csattanása, a fájdalom, a vér íze, hogy anyja soha nem szólt, kint kapált a kertben, és bömböltette a bőrtokos Sokolt a szőlőkarón. Megrémült, körmét belemélyesztette a férfi vállába. Ő felszisszent, orra az orrához ért, homlokán kiütötte a veríték, ijedten kérdezte, valami baj van? A nő a fejét rázta, kicsordult a könnye, nincs semmi, csak jó volt, a férjével soha nem volt ennyire jó.

A nő elteszi a villát a kosárba. Égnek a szemei. Mintha vakító ködbe bámulna. A férfi beszél hozzá. A nő nem hallja, a tenger zúgása sem ér el hozzá. Beleharap az alsó ajkába. Mutatóujjával ereket rajzol a homokba.

Telefonálnom kell, motyogja. Idegesen kotorászni kezd a táskájában, nem találja a mobilt, kétségbeesetten kiborít mindent a pokrócra. Rúzs, apró, dezodor, papír zsebkendő, a csipesz megszúrja a körme alatt. Felszisszen. Kap a telefon után. Mi történt?, kérdezi a férfi. Semmi, mondja a nő. Beüti a régi számot. Korábban ott volt a letiltottak között. Már kitörölte, de emlékszik rá, biztatja magát. A férfi komoran feláll, otthagyja a nőt, elsétál a vízig. Rágyújt egy cigarettára. A nő a füléhez szorítja a mobilt. Hallgatja a monoton búgást. Valaki felveszi, idegen a hang, kinyomja. Újra próbálja. Lilit is megkérdezhetné, de túl büszke, hogy ezért felhívja. Ismét rossz számot hív. Feladja, sír. Erősödik a szél. A dűnéken szétterül a fű, mint vánkoson a ritka haj.

MÉSZÁROS MÁRTON

REGÉNYI ESZTER

Regényi Eszternek hívták, és így hívhatják ma is, mert nem az a fajta, akit ha feleségül vesznek, máshogy nevezteti magát.

Amikor megkérdeztem, tudja-e, mit ünnepelnek a zsidók pészahkor, a fejét csóválta.

– Azt, hogy Ahasvérus ókori perzsa király felesége, Eszter megakadályozta a Perzsiában élő zsidók kiirtását – mondtam. – Van egy másik neve a királynak, de azt nem ismerem. A Biblia ezt Eszter könyvében meséli el – tettem hozzá. – Nem vagyok zsidó, de gondoltam, elmondom neked.

– Ismerem a történetet, de nem tudtam, hogy ezt ünneplik.

Hallgattam.

– Vallásos vagy? Az én édesanyám református lelkész volt – árulta el.

A családjainkról nem sok szó esett. Az sem volt magától értetődő, hogy egyáltalán beszélgetni kezdtünk. Volt egy közös óránk az egyetemen. Az a fajta lány volt, aki mellett nem lehet elnézni. Amint megpillantottam, nem érdekelt többé, hogy barátnőm van, s az sem, hogy ezzel a százhatvanvalahány centissel egyelőre vadidegenek vagyunk. Tétován kerestem a helyet az ismeretlen teremben, a fullasztó harmadik emeleti nyárutóban. Regényi Eszter a padokból összetolt tákolmány asztalfőjénél ült, nyakig érő szőke haja előrehullt. Rá a füzetére, a kezében tartott iPhone-ra.

– Persze – emelte fel fejét, amikor megkérdeztem, ülhetnék-e mellé. Meglepődtem, mennyire kedvesen felelt. Akkortól, nyilván teljesen tévesen, olyannak láttam, mint egy befogott sámarigót.

Aztán a félév végéig ennyi volt a diskurzusunk. Megvártam, amíg eltelik a szorgalmi időszak, majd felhúztam a szerencsehozó ballábasomat. Szolid akartam lenni, s egy kedves, nem hivalkodó pulóverben álltam elé. Kérdeztem valamit, de nem a kultúratudományokról, a posztkolonialista szemléletről, a feminizmusról, a genderről meg hasonló dolgokról, amelyekről tanultunk, hanem a végső jegyet adó vizsgaalkalomról. Később ezt szelíd nyugalommal a szememre vetette. Azt gondolta, falból kérdezgettem. Nem hitte el, hogy így szoktam beszélgetéseket kezdeményezni.

A tél vége nemcsak kétoldali tüdőgyulladással, hanem egy újonnan kapott érzéssel is megkínált. Onnantól kezdve mindennap beszéltem vele, hamar lekopott rólunk a felesleges udvariaskodás és a keresztnevek szigorú használata. Már nem is tudom, miként került szóba, hogy találkozzunk. A betegágyon fekve írtam neki, hogy jó lenne valamit csinálni, ha meggyógyulok. Eszti kitalálta, mit tehetnénk: segítsek neki felkészülni az egyik szabadkredites kurzusára. Társadalmilag fajsúlyos magyar drámák és dokumentumfilmek. Nézhettem újra a *Cséplő Gyuri*t meg a *Fekete vonat*ot. Az ágyamból csak azért keltem fel, hogy elvitessem magamat a könyvtárba, ahol Schiffer Pál-kéziratokat izzadtam össze lázas verejtékemmel.

Az első nem formális találkozásunkkor egyszerre értünk a mi házunk ajtajáig. Regényi Eszter éppen abba az üzenetbe volt belebújva, amelyet fél perccel korábban

küldtem neki. Néztem egy kicsit, amíg elolvassa azokat a szemtelen sorokat, amelyeket humorosnak szántam. Elmosolyodott, azzal a mosollyal, amely keveseknek adatik meg. Jóleső érzéssel figyeltem, amikor anélkül, hogy feltűntem volna neki, elém libbent. Amikor észbe kapott, felém hajolt, ám mielőtt csókot nyomhatott volna rá, eltartottam az arcomat, de még időben visszahajoltam.

– Nem tudom, terveztél-e puszit, de én most adok.

Zavarba hoztam, és istenem, hogy tetszett ez nekem! Alig láthatón elvörösödött, lesütötte barna szemét. Talán a szempillája is megremegett.

A filmeket, amelyeket csak megnéztünk együtt is, többször leállítottam. Belebeszéltünk, belenevettünk, belezavarodtunk egymás mondandójába, a saját mondókánkba. Egészen addig nem is szerettem ezeket a dokumentumfilmeket. De ezt nem mondtam neki később sem. Felolvastam és elmondtam mindazt, amit a témában kijegyzeteltem. Az íróasztalomnál ült, vékony kis bokáját alig takarta a zokni. Ha éppen nem a papírkötegemet bogarásztam, azt néztem, ahogyan a lábujjhegyével mozgatja a lábát. Néha kérdezgettem is, mert mindig szerettem másokat vizsgáztatni, kioktatni. De most csak a szokás hatalma miatt. Mire ő kis idő után helyretett.

– Nem válaszolok – mondta. – Így nem fair, te ezt tanulod az egyetemen, arról nem beszélve, hogy a papír is ott van a kezedben.

Amikor fölvetettem neki, hogy jó lenne, ha megismételnénk ezt az estébe nyúlt találkozást, a szemébe néztem, mire ő lesütötte a sajátját. Rezzenéstelenül fürkésztem, azt várva, hogy felemeli valószerűtlenül szép fejét. Próbálta állni a tekintetemet, tisztességesen küzdött, de aztán újra lesütötte a szemét, igaz, csak néhány pillanatig, hogy aztán ő fürkéssze egészen hosszan az én tekintetemet.

Tehát csak sikerrel jártam.

Szerettem volna, de hogy pontosan mit, azt nem tudtam sem akkor, sem most. Talán mindent szerettem volna. Egyszerre és azonnal. Olyan valóságos volt az egész, akkor is az volt, amikor elkezdett előbb a bal, aztán a jobb szemhéja rángani.

Regényi Eszternek volt egy sajátos szokása, amelyről nem tudom, hogy tudott-e, mert soha nem kérdeztem, tisztában van-e azzal, hogy néha megremeg a szemhéja. De csak olyankor történt, ha sikerült zavarba hoznom.

Sírni tudtam volna a boldogságtól. De azt akartam, ne én legyek, aki előbb megtörik. Azt hittem, összeroppantom ezt a kislányt, ha elmondom, idáig vártam, hogy eljöjjön hozzám. Minden bizonnyal így történt volna, összezúztam volna magam alatt. Minden bizonnyal. Pedig minden bizonnyal nem így lett volna, ezzel csak – teljesen hiábavalóan – nyugtatom magamat.

Akkor kezdődtek a bajok, amikor azt mondta, nem szeretne elköteleződni. De magától megígérte, hogy lefekszik velem, holott keresztény leányka, ahogy az egyik célzásomat finoman megkerülve, játékosan kijelentette. Csodálkozva méregette a szobámat, s mindig talált egy-egy új részletet, amelyet korábban nem vizsgált meg. És mindig az arcára tudott

húzni egy újabb harmatosan kacér mosolyt. Ha teljesen átlagos öltözetben megjelent a harmadik emeleten, mindig kiszáradt a szám. Megkérdeztem, milyen napja volt. Mindent elmesélt, amíg titokban elnyámmogtam a szájszárazságom elleni cukormentes rágógumit. Később kérni sem kellett, mondta magától. De így is én beszéltem többet.

A köd, amelyet a fejembe fújt, azóta sem tűnt el, pedig egy ideje nem láttam Esztert. Ha hideg, késő őszi napokon vagy téli mínuszokban felhajtom a fűtőtest fedelét, hogy az óramutató járásának megfelelő irányba csavarjam a gombot, úgy érzem, mintha szelíden a kezemre tenné a sajátját.

Ahányszor a szobámban ült, mindig hátradőlt az íróasztali székemben, s ha feljebb tekertem a gázt, kislányos gonoszsággal ő is felpattintotta a kopott zománcú konvektor fedelét, s egyszer sem mulasztotta el, hogy nullásra csavarja a szabályzót. Ezt a tökéletes testű, törékeny kislányt nem rohantam le. Nem engedte azt sem, hogy megcsókoljam.

– Ha már megbeszéltük, hogy mikor és hogyan fogunk lefeküdni, legalább ezt hagyd meg nekem – kérlelt. Mandulát evett, s játékosan megdobott egy szemmel. Élvezte, hogy a szőnyegre hajoló felsőtestemet látja, azt, hogy alulról pillantok fel rá.

Mielőtt válaszolhattam volna, azt mondta, ő egyébként nem ilyen. Csak két kapcsolata volt, más férfiakkal le sem feküdt.

– Hogy csókolóztam-e lánnyal? – kérdezett vissza. – Csak egyszer vagy kétszer. A móka kedvéért.

Bármit is tett vagy mondott, fojtogatóan vonzó maradt. Ha nem csinált semmit, akkor is felforrósodott a levegő. Azóta is szentül hiszem, hogy köze van a globális felmelegedéshez.

Az utolsó minőségi találkozásunkkor aztán nem bírta tovább. Égett a vágytól a Három Vajúdó Szűzben, Marx, Engels, Lenin, Sztálin és Kim Ir Szen képmása alatt.

Szemben ültünk egymással egy végeláthatatlan asztalnál. Mások is voltak ott, de azóta sem tudtam úgy kizárni a fejemből minden egyebet, hogy pusztán egyetlen dologra, egyetlen személyre koncentráljak.

– Csókolj meg! – csak ennyit mondott, s én átmásztam az asztalon.

Ültünk egy ideig egymás mellett. Közel hajoltam hozzá, de hiába hunyta be a szemét, azért sem csókoltam meg.

Ilyen közel még soha nem kerültem hozzá, semmilyen értelemben. Puha, szőke kis pihék fedték az arcát, a pohos szája felett is. Ha már korábban pontos időponthoz kötötte, most addig húztam a csókolózást, míg számomra is terhessé nem lett a várakozás. Aztán újra és újra összeérintettük az ajkainkat.

Néhány órával később az Astoriánál váltunk el. Késő este volt, a hajléktalanok elfeledett Tom Waits-dalokat krákogtak az éjféli járaton.

Hiába volt jó vele, már csak egyszer találkoztunk.

Elmondta, de nem igazán értettem, így aztán az fáj a legjobban, hogy azt sem tudom, miért nem kellettem neki. Az már nem is érdekel, hogy a soha be nem váltott ígéretek miként emésztik fel az ember lelkét. De irgalmatlanul bosszant, hogy soha többé nem láttam, nem hallottam róla azóta, hogy könnyű, fagyos léptekkel kisuhant az életemből.

Azóta várom, hogy Regényi Eszter rájöjjön, ugyanazt kerestük ott és akkor mindketten.

WEISZ DORKA

RENDEZVÉNY

Gyerekként a távoli rokonok között ültem,
de nemsokára elfoglalom helyemet
a közelebbiek padján is.
Később végigjárom
a közvetlen hozzátartozók
minden szerepét:
előbb a lány leszek,

aztán az unokahúg,
végül a feleség
és a nővér.
Idővel gyakorlottá válok a szervezésben,
így a sajátomat is előkészíthetem.
Sírhelyet foglalni végül is olyan,
mint udvariasan becsukni
magam mögött az ajtót.

MINDIG IS

Anyám mindig
harminchat éves.
(Ennyit mondott,
amikor először
kérdeztem tőle.)
Ahogy ő öregszik,
úgy tolódik ki
a szememben
a középkorúság
felső határa.

Nem emlékszem,
hogy milyen volt
harminchat évesen.
Most úgy rémlik,
akkor is festette a haját
az őszülés miatt,
akkor is voltak ráncok
a szeme sarkában.
Minden változás
a fotóalbumokban
történik.

VISSZAMENŐLEG

Téged is felvettelek a férfiak listájára,
akiket sírva átkozok, ha iszom,
pedig téged olyan volt elhagyni,
mint kiöblíteni a joghurtospoharat,
mielőtt mindketten visszakerülünk
az újrahasznosítandó anyagok közé.
Kinőttem a rossz szeretőket.
Egy ideje nem bántott senki.
Visszamenőleg kifilézlek titeket,
aztán ha kifogytam a történetekből,
másokét mesélem majd el sajátomként,
vagy kitalálok magamnak új traumákat.

MÁDI LAURA ALEXANDRA

DÉDI

Szőlőkacsok karcoltak arcáraráncokat,
futott felém az udvaron.
Rossz lábával botlott, sietett.
Kint álltam rozzant kapuja előtt,
amit még a sárfoltos borjú is
be tudott lökni homlokával.
A nap a kerti kútba vagy mögé esett,
a kapu egy tél alatt térdemig kopott.
A fák őriznek még egy-egy hajszálat,
az eresz alatti üres fecskefészek is.
Egyszer még láttam kisimult arcát
a nyári konyha ablaküvegén,
háborúk nyoma nélkül,
szótlan, jégvirágmagyarságban.
Ahogy a szőlő elfagyott, a dédunokák fényképeit
valaki leakasztotta a konyha faláról.

EMPÁTIA

Békákat nyúz a kiscsoport,
ha kirándulni megy délután.
Máskor udvaron talált
pókokból láblevest készít
a leendő anyasereg.
Olyankor a bokor félsötétjében
leendő férfikezek játszanak egymással.
Hazaindul a katicacsoport;
fogolyként huszonnégy
gyerekbörtönben benti
macskákat dobálhatnak plafonig.

Öt macskát gyilkolt meg korábban
Anna, szeptemberben harmadikba megy.
Naplójába kis versikét ír
beragasztott, puha csomók mellé:

Hazaúton egy gatyátlan
férfi megfogta a vállam.
Otthon anyám
azt kérdezte:
Mekkora volt neki?
És nevetett.

VALAKI UTÓLAG MINDIG SÍR

Csendespihenők tábori ágyain
cukros teától éber gyerekszemek.
A mellkasokon szelíd állatok, lerágott körmök.
Elcsitított tányérharcok színes papírba gyűrt
zajos képei az átütő napfény sárga vásznain.
Otthonról hozott álomadagok, halk nyüszítések.
Hegyes fakerítés, átforrósodott fémcsúszdák
csúfolódó érchangjai.

Apák szeplőtlen újjászületése.
Férjeiket szoptató anyák,
fehér anyagból izmos végtagok.

Elkötött szájú, éhes gumikígyó az ágy alatti porban.
Elveszett macska közelítő rémképei,
alom alá kotort kóbor szemrehányás.
A család elé kiköpött vitamin,
olvadó háromszög szétesett végtagjai.

Sarokba dobott arany virgácsok ágai,
elfelejtett gyerekhónapok a játszótéren,
ragadnak, mint a napon hagyott fagyi,
amiért valaki utólag mindig sír.

A NOVÁK PIACI SÁRGA KORLÁT

a Novák piac mellett laktunk
apám festette újra
a piac kopottsárga
korlátait télen

amit ott vettünk soha
nem volt jó ránk hiába
próbáltuk fel előtte
a szegénység volt az
ami nem passzolt sosem
meg az ajtó alatt bekúszó
sörszagú félelem

fogmosás közben
a festék szagától félek
rettegek a sárga butulástól
hogy majd elfogadom
én is valóságnak
hogy háromszor kell
festeni
azt a kibaszott csövet
hogy fedje a festék

olvasás közben felülvizsgálom
ellenőrzöm a befogadottakat
igyekszem nem mindent
Istennel magyarázni

hátha több lesz az anyatejjel
magamba szívott lehetőség

TÓTH KRISZTINA

NORBI

Az asszony a háta mögé igazította a párnát. Ezt dr. Kreutzer jó jelnek tekintette, hiszen amióta megérkezett és hellyel kínálta, végig mereven, egyenes derékkal ült. A kérdésre, hogy miért jelentkezett erre a feladatra, azt válaszolta, hogy azért, mert szeretne valami hasznosat csinálni. Rezgett valami a hangjában, amitől nem hangzott elég meggyőzően a válasza.

– Hasznosat? – kérdezett vissza dr. Kreutzer. Az asszony olyan áthatóan nézett rá, mintha váratlanul szerepet cseréltek volna, és ő volna a kérdező.

– Hasznosat.

– Meséljen nekem a fiáról! – mondta dr. Kreutzer a szokásosnál egy árnyalattal élénkebb hangon, hogy visszaszerezze az irányítást a beszélgetésben.

A nő a levegőbe bámult, mintha valami láthatatlan, távoli dologra összpontosítana. Képek merültek fel az emlékezetében, pillanatok, évszámok, fotók. Összeszedetten fogott bele a mondandójába, de nem emelte fel a tekintetét.

Tizenhét éves volt, kezdte, amikor az egész elkezdődött. Pokoli évünk volt. Beázott a lakás, a férjemről kiderült, hogy beteg.

És… mindenütt hangyák mászkáltak. Tudom, ez nem lényeges, de nekem mégis a hangyák jutnak eszembe először arról az évről. Ott vonultak a férjem ágya mellett, mintha megérezték volna, hogy meg fog halni. A gyerek márciusban kimaradt a gimnáziumból, nem tudott leérettségizni a többiekkel. Aztán az apja, aki akkor már nagyon rosszul volt, valahogy rávette, hogy feküdjön be az addiktológiára, de amint betöltötte a tizennyolcat, rögtön kijött a kórházból. Semmi értelme nem volt annak a két hónapnak. Semmi. A születésnapján aztán hiába vártuk, nem jött haza. Volt torta, vettem neki egy nadrágot is. A méretben kicsit bizonytalan voltam, mert sokat fogyott akkoriban, a régi nadrágjait már nem vehettem alapul. Négy nap múlva került elő. Piszkos volt, vérzett az orra, elvesztette a hátizsákját. Nem tudott bejönni, mert a lakáskulcsa is abban volt, hajnali négykor nyomta a csengőt. A lépcsőházban ledőlt a lépcsőre, tiszta vér lett a kő.

Akkor azt hittem, ennél rosszabb már nem lehet.

Dr. Kreutzer hallgatott, várt. Az asszony nem nézett rá, felemelte a fejét, és az ablak felé bámult, mintha a csak számára látható, a levegőben lassan elvonuló képek közül igyekezne kiválasztani azt, amit a leginkább fontosnak tart.

Nem is tudom, folytatta, mit mondjak még erről. Három és fél évig tartott az egész. Közben az apja meghalt. Néha hetekre eltűnt, aztán újra felbukkant. Többször észrevettem, hogy kivett pénzt a fiókból, úgyhogy onnantól fogva nem tartottam otthon készpénzt, csak annyit, ami a napi bevásárlásra kellett, és azt is mindig máshová tettem. Egyszer kirámolta az egész szekrényt, minden ott hevert a földön, amikor hazaértem. Kiszórta a parkettára a gyerekkori fogait is, amit egy fémdobozkában tartottam. Mindent. Tudtam, hogy nem szabad neki pénzt adni, de máskülönben nem segíthettem, mert nem hagyta. Akkor már azt se engedte, hogy

megöleljem vagy megsimogassam. Évek óta nem értem hozzá. Egyszer át akartam ölelni, erre azt mondta, büdös a szád. Így: büdös a szád, anya.

Tizenkilenc évesen aztán elköltözött egy barátjához. Azt kiabálta, hogy megfullad tőlem, hogy hullaszag van az egész lakásban, és én meg akarom ölni őt is, ahogy az apját megöltem. Csak néztem rá, vörös volt a szeme, és egy nagy darabon hiányzott a haja, mintha valaki kitépte volna. Üvöltött, hogy megmérgezem. Semmit sem vitt magával, csak a ruháit. Ott hagyta a cédéket a polcon, a gyerekkori modellautóit, mindent. Nem tudtam, hogy hívják azt a barátját, akihez költözik, fogalmam sem volt, merre kereshetném. Még annyit sem árult el, hogy itt marad-e a városban. Aztán ugyanebben az évben, valamivel húsvét előtt, váratlanul megjelent. Megörültem neki, de csak félretolt az ajtóban, és rögtön azzal kezdte, hogy kellene neki negyvenezer forint. Állt az előszobában, és ezt ismételgette, hogy kell a pénz, miközben nézte a gobelint. Van a fogas mellett egy hímzés bekeretezve. Azóta akárhányszor elmegyek az előtt a kép előtt, látom magam előtt, ahogy ott áll, és beszél, miközben azt a képet nézi. Nem is igazán értem, miért akasztottuk ki, még anyám hagyta rám, aztán velünk jött ebbe a lakásba is. Tulajdonképpen… senki se szerette, csak megszoktuk. Kérdeztem tőle, mire kell a pénz, és kértem, hogy üljön le egy kicsit, beszéljük meg, miben segíthetek. Úgy nézett rám, mint egy tébolyodott. Hogy én neki semmiben nem segíthetek, azzal tettem volna jót, ha meg se szülöm, de ha már így elbasztam, akkor most fizessek. Közelebb lépett, és azt mormogta, hogy ha nem adok pénzt, akkor megöl. Aztán hirtelen megpördült, és ököllel beverte a nappali üvegajtaját, aztán ugyanazzal a lendülettel mindent lesöpört a fogasról, az üvegcserepeken taposva fenyegetőzött, hogy szétveri azt a petyhüdt pofámat, itt az ideje, hogy végre megdögöljek. Mozdulni se mertem. Egyszerűen ledermedtem, mintha valami filmet látnék, mintha ez nem is az én lakásomban történne, és képtelen voltam válaszolni neki. Láttam, hogy egyszerűen nincs magánál, és igyekeztem felmérni a távolságot az ajtóig. Észrevette, mire készülök, arrébb lépett, és elállta az utat. Akkor… minden erőmet összeszedve odaléptem, hogy kiszökhessek a lépcsőházba. Elkapta a karomat, a földre lökött, és rugdosni kezdett.

Két bordám eltört, elrepedt a kulcscsontom.

Az asszony elhallgat, tesz-vesz a kisasztalon. Igyekszik a csészét a kistányér közepére illeszteni, a mélyedésbe, pont középre. Amikor ez megvan, az ujjával köröket ír le a csésze szélén, mintha körben járkálna.

Sokáig feküdtem ott a földön, amikor elment. Nem tudtam, mit kellene csinálnom, nem tudtam, kihez forduljak. Szégyelltem magam: az egészet, ami történt. Mintha az én kudarcom lett volna. Nem az apjáé, aki addigra már nem volt sehol, nem a miénk, mindnyájunké, hanem az enyém. Milyen anya az, gondoltam magamban, aki ilyen gyereket nevelt. Aki ilyen gyereket szült. Egy ilyen drogos szart. Egy senkiházit.

– Nem gondolt arra, hogy feljelentést tesz? – kérdezte dr. Kreutzer.

– Nem. Úgy éreztem, nem tehetem meg vele. Már előző évben is mondta nekem a barátnőm, amikor elvitt negyvenezer forintot, hogy fel kellene jelenteni, de valahogy nem vitt rá a lélek. Az ember nem jelenti fel a saját fiát.

– Akkor is bántalmazta?

Nem, válaszolta az asszony. Akkor csak a nyaralót törte fel. Tudja, van egy kis házunk, még a férjemmel vettük közösen. Nem nagy, negyven négyzetméter. Ritkán megyek le oda, de tavasszal azért mindig kitakarítok. Kiszellőztetek, kiteszem a dohos ágyneműt szellőzni. Amikor áprilisban megérkeztem, hogy rendet tegyek, és kinyissam a vizet, nyitva találtam

az ajtót. A szobát feldúlták, a konyhai edényeket valaki kidobálta a padlóra, és a bejáratnál... a rongyszőnyeg közepére… valaki odaszart. Nem is tudom, miből, de valahogy rögtön azt gondoltam, hogy ő volt az. Ő meg a barátai. Sok időt töltöttünk ott, amikor gyerek volt. Összetörték a tollasütőket meg a frizbit is.

Fogtam egy nagy, fekete zsákot, beledobáltam mindent, aztán hívtam egy lakatost, hogy csinálja meg nekem a zárat. Csak este hatra tudott kijönni, mert munkája volt, egy másik faluban dolgozott éppen. Rendeltem tőle egy hevederzárat is, aztán csak ültem kint a fonott székben, és fáztam. Virágzottak a fák, de hűvös volt még odakint, és emlékszem, kabátban kuporogtam a tornácon, mozdulatlanul, amíg be nem sötétedett. Az járt a fejemben, hogy milyen volt kisfiúnak. Emlékeztem a ruháira. Az összesre. A rugdalózókra. Volt egy csíkos rugdalózója, meg egy színes, amin léghajók voltak. A piros pólójára, a huszonhármas műanyag szandálra, amit a vízben vett fel, hogy fel ne sértse valami a lábát.

A lakatos este jött meg, és kétszer is bekiabált a kerítésen, mire meghallottam, hogy van ott valaki. Még azt se vettem észre, hogy leparkolt a kerítés előtt. Csak ültem, mintha kővé váltam volna, és szerintem kővé is váltam. Valami… nem is tudom… megdermedt, itt belül, igen, valami történt velem akkor.

Aztán a következő évben, amikor az a szörnyűség történt, akkor már tulajdonképpen meg se lepődtem. Úgy értem, akkor már annyira… hogy is mondjam… annyira elmeszesedett bennem ez az érzés, ez az örökös fájdalom, hogy tulajdonképpen nem tudott már elérni hozzám az, ami történik. Addigra már elvesztettem őt belül, nem tudtam már összekaparni a szeretetem maradékát sem. Ha megpróbáltam, csak ürességet éreztem, végtelen fáradtságot és közönyt.

A barátnőm, akinek ezt az egészet elmeséltem, mert csak neki mertem, egészen mást gondol erről. Ő mélyen hívő, és soha nem hallottam kiabálni. Azt mondta, továbbra is imádkozik Norbiért. Aztán előállt egy bizarr ötlettel. Tudom, furcsán hangzik, amit tanácsolt, és higgye el, először én is megrökönyödtem, de aztán működött. Legalábbis egy ideig. Sikerült visszatalálnom a fiamhoz, sikerült hinnem benne, hogy egyszer majd újra megérinthetem, és hogy van még esély visszaváltoznia azzá, aki valaha volt. Így utólag, kicsit józanabbul visszagondolva azokra az évekre, az maga lett volna a csoda, de én mégis reménykedtem.

Hogy mit talált ki? Ja, igen. Azt javasolta, hogy nézegessek a YouTube-on emlékvideókat. Olyan emberek, főleg fiatal férfiak búcsúvideóit, akik már nincsenek. Akik… meghaltak. És adjak hálát az Úrnak, vigasztalt, hogy Norbi él. Leült mellém, bekapcsolta a gépet, és azt duruzsolta, hogy ez majd segít, ebből majd rájövök, hogy ez csak átmeneti állapot, afféle próbatétel, amin mindkettőnknek keresztül kell mennünk ahhoz, hogy újra közel kerülhessünk egymáshoz, hogy a kapcsolatunkat… hogy is mondta… új alapra helyezhessük.

Hittem neki, persze, mert kapaszkodnom kellett valamibe, hogy ne omoljak össze. Tettem a dolgomat, bejártam tanítani, letörölgettem a növényekről a levéltetveket, takarítottam, aztán esténként pedig megnéztem egy ilyen videót. Néha többet is. Gyerekek emlékvideóit, születésnapi képekkel. Fiatal férfiak emlékvideóit. Az egyik balesetben halt meg, a másik leukémiás volt. Rettenetes zenéket vágnak be ezek alá a filmek alá, és az egészben van valami ostoba és hamis, de egy idő után már ez sem zavart. Minden egyes ilyen film után elmondtam magamnak, hogy Norbi él, itt van a világon, és egyszer majd meggyógyul. Visszajön, besétál az ajtón, és ugyanaz lesz, aki volt. Mást nem tehettem. Felnőtt ember volt, neki kellett volna úgy döntenie, hogy segítséget kér.

Amikor a YouTube-on figyeltem ezeket az idegen arcokat, akkor ismét képes voltam őt szeretni, fel tudtam magamban idézni az ő régi arcát is. A gyereket meg a kamaszt. Visszaemlékeztem a csellóóráira, a hosszú vonatutakra, amikor unóztunk. Imádott kártyázni. És szerettem újra, ahogyan mindig, még akkor is, amikor fogalmam sem volt, hol jár és mit csinál.

Négy hónapja nem is hallottam felőle, amikor újra megjelent. Ott ült a lépcsőházban, amikor megjöttem a bevásárlásból. Valaki beengedte, ismerték őt a házban kicsi korától. Leeresztettem a szatyrot, és csak annyit mondtam, hogy csinálok neki egy császármorzsát. Amikor kicsi volt, az volt a kedvenc étele.

Durván felnevetett, kivette a kezemből a kulcsot, és bement előttem. Egy nagy fekete sporttáska volt nála, abba kezdett mindenfélét belepakolni. Betettem a hűtőbe a tejet meg a kefirt, aztán kérdeztem, hogy mit csinál, hova viszi ezeket. Fogta az alpakka gyertyatartót, elrakta, aztán a herendi hamutálat is becsomagolta a terítőbe, és betette mellé.

Mit csinálsz, kisfiam, mondtam neki, mire azt válaszolta, hogy a sírba nyilván nem akarom magammal vinni ezt a sok szart, neki meg kell. Ennyi.

Nem mertem közelebb lépni, hátha megint be van drogozva, bár elég nyugodtnak látszott. Egyszer csak felnézett, és azt mondta, kövér varangy vagyok, ideje volna már eltűnnöm a picsába.

Megkérdeztem tőle, miért gyűlöl ennyire.

Én nem gyűlöllek, felelte, aztán körülnézett, és leemelte a komódról a porcelánlámpát, ami még az anyámé volt. Az ernyőt levette róla. Precízen, vigyázva tekerte le, ebből láttam, hogy teljesen tiszta. A talpat becsavarta egy konyharuhába, az ernyőt meg feltette a fejére, mint valami kalapot. Egy pillanatra azt hittem, hogy talán mégis megbolondult. A lámpaernyővel a fején rám nézett, és azt mondta, ha végre megdögölnék, akkor neki lenne lakása. Minden barátjának van, csak neki nincs. Csak annyit feleltem, hogy neki most is van lakása, hiszen ez az ő otthona is, ide bármikor visszatérhet. Én sose mondtam neki, folytattam, hogy menjen el, ő akart elköltözni. Erre ő, még mindig a lámpaernyővel a fején, utánozni kezdett, aztán felröhögött. Azt mondta, most látom őt utoljára, felejtsem el örökre. Akkor lásson legközelebb, ha nyitva lesz a koporsó, vigyorgott. Nem válaszoltam. Sírni már régen nem tudtam. Rövid ujjú trikó és valami ócska papucs volt rajta. Néztem a karját, amit annyira ismertem. Olyan érzésem támadt, mintha ez az ember valami gonosz alakmása volna az ő régi énjének, mintha nem is ő beszélne, hanem valami démon, aki felöltötte a Norbi alakját, rosszak a fogai, beesett az arca, és a lényét, az alakját használva pusztítana, miközben az én egykori kisfiam, az igazi, bezárva dörömbölne valami elhagyatott, világvégi helyen, vissza akar jönni, de már nem volna teste, nem volna hangja, amivel megszólíthatja azokat, akik valaha ismerték.

Mit mondjak még. Elment. A lámpaernyőt lerakta, vállára vette a sporttáskát, és kiment az ajtót.

Akkor láttam utoljára. Ez szeptember elején történt. Januárban hívtak fel, hogy meghalt. Egy férfi telefonált a hetedik kerületi rendőrségről. Először fel sem fogtam, mit mond, aztán megértettem, de csak a tudatommal. A szívemmel nem, a szívem továbbra is azt az igazi Norbit várta, aki tizennyolc évesen elment.

Felhajtották a lepedőt, mint a filmekben. Motorbaleset volt, nem ő vezetett. Nem is volt jogosítványa. Érdekes, én semmi sérülést nem láttam rajta. A teste teljesen ép volt, csak

végtelenül sovány, sokkal soványabb, mint amire emlékeztem, és szinte kékesen fehér. Megsimogattam, még most is érzem az ujjaimban a hideg bőrét.

Néztem a meggyötört, beesett, borostás arcát, és megint láttam benne a kisgyereket. Békésnek látszott, és nagyon fáradtnak. Aludj, kisfiam, mondtam neki, mintha csak a kisszobában feküdt volna le egy órára. Mintha hazajött volna. És akkor, ott úgy is éreztem egy kicsit, hogy talán most megbékélt, talán hazaért.

BALÁSSY FANNI

MAMI

Este tíz körül érkezik a telefon. Néhány percig még a fotelban gubbaszt, és szorongatja a kagylót. A telefonzsinór rácsavarodik a szekrény rézgombjára, óvatosan letekeri róla, és ujjai között morzsolgatja a rugózó vezetéket.

Nyár eleji délután, de a bitumen úgy izzad, mintha július közepén járnánk. Apa a vasútállomás rikítóan piros padján ücsörög, lábait nyújtóztatja, szemét lehunyva fürdeti arcát a napfényben. Ahogy a hét minden napján, óra kilenc perckor érkezik a szerelvény a harmadik vágányra, és továbbindul a szanatórium felé. Leereszkedek mellé a padra. Apa szeme továbbra is csukva. Erősen összeszorítja a pilláit, fél, nehogy egy aprócska résen bármilyen gondolat kiszökjön az éterbe. Táskájában nagy tejfölöspohárnyi eper, ma vette a piacon mamának. Hallgatásunk állóvizét a vonat rozsdásan csikorgó kerekei zavarják fel.

Az egymásba kapaszkodó búzakalászok könnyed hullámzását olykor magasba törő tölgyek szigorú tornasora váltja fel. A Körös háborítatlan hömpölyög, vízére, mint szomjas szarvasok, hajolnak a fák lombjai. Szalmabálák hengergőznek a szikkadt, cserzett talajon.

A betegek nehéz lehelete keveredik a fertőtlenítőszer orrfacsaró szagával, a zöld olajfestéket hajszálrepedések szövik át. Hófehér takaróba csavart testek nyúlnak végig a göröngyös matracokon, tekintetüket a plafonra szegezik. Mama az ágy szélén ücsörög, az éjjeliszekrénybe kapaszkodik, úgy próbálja tartani magát. Háta meztelenül görbül előre, kibomlott rajta a kórházi köpeny. Nagylábujja hegye épp érinti a linóleumpadlót. Oxigénpalack csöve hálózza be a mellkasát. Szeme sarkából észreveszi, hogy belépünk a kórterembe, lassan felemeli a fejét. Néhány pillanatig hezitál, majd alig észrevehetően felderül a felismeréstől az arca. Az ágya mellett fehér sámlik, leülünk vele szemben, így nézzük egymást egy darabig. Apa megállás nélkül mesél a piacról, mama nővéréről, a vizsgaidőszakomról, a nagyvizit eredményéről. Mama hallgat. Közben apa előhalássza a tejfölösdobozt a táska mélyéről, egyesével adogatja mama szájába a félbe vágott epret. Mama komótosan rág, őrlőivel szétzúzza az apró magvas gyümölcshúst, szája szélén vékony csíkban folyik

a vörös lé. Előkotrok egy zsebkendőt a nadrágzsebemből, és megtörlöm a száját. Apa ujjai közé csippent egy eperszeletet, mama szemöldök-összevonva rág. Talán azon méltatlankodik, hogy ez egykor fordítva volt.

Evés után erőt gyűjt, nehézkesen szóra nyílik a szája. Fázom, nyöszörgi. Apa felpattan, ápolóért rohan. Másfél órája hagyták így, mondja a sarokban fekvő néni. Tessék felfektetni az ágyra, adja utasításba. Hideg verejték fut végig a hátamon. Én még sosem csináltam ilyet. Megfogom a vádliját, és óvatosan próbálom felemelni. A lába jéghideg és merev, a foga össze-összekoccan. Apa visszatér a kórterembe, egyedül. Arrébb hesseget, megragadja mamát, mint egy rongybabát, és beljebb emeli, nehogy leessen az ágyról. Alaposan bebugyoláljuk, úgy fekszik ott, mint egy múmia, csontsoványan és mozdulatlanul. Fejét hátraveti, lehunyja a szemeit. Leülünk a sámlira, és csendben figyeljük a szuszogását. Tíz perc múlva indul a vonat. Mama maga mellé szorítja vékony, ráncoktól barázdált karjait. Az apró anyajegyekkel tarkított bőr megereszkedett, a redők puhán simulnak egymásra.

Emlékszem, kislány koromban milyen húsos karja volt. Látom magam előtt, ahogy kristálytálkában gesztenyepürét tesz elém a kockás viaszkosvászonnal takart asztalra, vagy ahogy elővarázsol a bárszekrény polcáról egy csomag savanyúcukrot vagy egy doboz Mese kekszet. Látom a csuklóját szorító mágnesköves karkötőt meg a pufók ujjakba vájódó gyűrűket. Az ujjai most, mint vékony csirkecsontok, jobb kezének gyűrűsujján ott lötyög egy aranyfoglalatú, fekete porcelángyűrű, amelyen két aranymadár kergetőzik egymással.

Apa feltápászkodik a hokedliről, mama fölé hajol, és három puszit nyom a homlokára. Mama lezárt szemhéja finoman megrebben, de nem mozdul, nem szól semmit. Esőfellegek úsznak a napkorong elé, kiszökik a fény a kórteremből, megváltoznak a színek tónusai. Mama is, mintha egyre fakóbb lenne, mintha egyre fogynának belőle a színek.

Elered az eső, kövér cseppek pettyezik a keskeny, járólappal kirakott csapást. Ülünk a palatető alatt, a levelek minden hozzájuk érő esőcseppnél felsóhajtanak, az erdő megtelik élettel. Lábunk alatt egy sárga-fekete hernyó vonszolja magát. A bitumen pórusai megtelítődnek vízzel. Nyikorogva fékez a vonat, negyedóra múlva már a városban vagyunk.

Apa éppen a konyhában sertepertél, kenyeret ken és paradicsomot szeletel, mikor megszólal a telefon. Másnap nálam csörög a mobil. Apa hív, beszélni akar velem személyesen. Tördeli a kezét, nem tudja, hol kezdje. Mami meghalt, szakad ki belőle váratlanul. Először hagyja el a száját előttem az a szó, hogy ***mami***. Kisimulnak tőle a ráncai, eltűnik a száját keretező szakáll. Mintha sosem lettek volna ősz tincsei. Mintha ugyanaz a matrózinges, kerek arcú kisfiú volna, mint a mama ágya felett lógó képen.

Perzselő a forróság, a fűzfák a folyóvízbe mártják ágaik hegyét, hogy hűsítsék magukat. Mami hamvai, mint a pitypang ernyős magvacskái, belekapaszkodnak egy hirtelen jött fuvallatba, és kergetőznek a gyűrött alufóliára emlékeztető víztükör felett. Néhányból kivész a lendület, azok a víz felszínén pihennek meg, de a vízszemcsék hamar tetten érik őket, szétmállasztják és vadul a mélybe rántják a megfáradt hamupelyheket. Mami eggyé válik a Körössel, kiapadhatatlan árrá dagad. Kiürül az urna, kiürülnek a szavak is. A környék nyárfáinak levelei alig hallhatóan zizegnek. Csend van, és az is marad egy darabig.

GYUKICS GÁBOR

VÉTLEN ESŐ

fa csontvázon billegő hollószárny
nem állítja meg az esőt

a fény egy darabja
a nap a hold és a csillagok
könnyedén
beférnek egy ládikába

az ősz illata sejtette
hogy a közelben ólálkodik a tél
s mint egy prérifarkas
alkalomra vár

ott utazik
a tél szekerén
felnyúl az égre
és egyenként lelopja
a napot
a holdat
és minden csillagot

a kocsis ülése alatt
ládika

a holló szárnyai alól
zuhog az eső
sárga föld felett
sötét

A SEMMI ELŐTT ÉS UTÁN

nemsokára
én is ott leszek
ahova
előttem oly sok
régi arc
elsietett
meglátogatni a semmit
ahol a hír megreked

majd ha újra ébredek
elbeszélem történetem

addig viszont életszerűnek tűnök
eljátszogatok
a volt és a van között
villanófény vakít szemembe
rossz az érintkezés
a semmi itt mást jelent

majd akkor alszom amikor meghalok

LUKÁCS FLÓRA

ÁTZUHANÁS

Könyörgő és követelő az arc meztelensége.
Egyedül van, mint az iparvárosok.
Formája nem illeszkedik a tájba,
a beton, a füstoszlopok, a vasak, a fémek
magányával áll szembe az, aki nézi.

Rozsdaszínű naplementében macskák járják a várost,
elrágott halfejek hevernek a partokon.
Szétlőtt házak roncsai közt
azt képzeltük, ott lehetne élni.
Gránátalmák vöröslöttek a fákon,
a kaktuszfügék véraláfutás-színűek voltak,
a nők illata nyomot hagyott az őszi szélben,
tekintetük kékké vált az üres ég alatt.

Különböző szélvédőkön keresztül néztük a világot,
különböző szélvédőkön zuhantunk át,
más-más autópályák csíkjai mosódtak össze szemünk előtt,
azt képzeltük, tartunk valamerre.
Éjszaka az embernek viszonya lesz a csenddel.

MOSTAR

Negyven, hatvan alagúton mentünk keresztül,
a hegyek hasán tátongó nyílt sebek,
haladtunk egyfajta megváltásígéret felé.
A nagy vizeknek hatalmuk van az emberek felett.
Egy várost kerestünk,
ami még őrzi a háború nyomait.
Golyónyomos falak, romos panelházak között
gránátalmafák ontják gyümölcseiket,
fémből vert ékszerek, zölddió-pálinka,
a feketekávé szaga járta át az utcákat.
Meztelen talpunkkal kapaszkodtunk fel
a síkosra járt híd közepére.
Órákon át bámultunk a kékségbe,
és a fiúk testére gondoltunk,
akik az Öreg hídról ugranak a Neretvába,
huszonnégy méter magasból.

ROMLÁS

Egy életen át a vízben tükröződő
arcot látja, a fiú végtelen magányát.
Egy borostyánszemű olasz arcában
ismert rá újra vonásaira.
A kaktuszokra vénák csavarodtak,
a fák gyümölcsei
emberek kipakolt szerveivé váltak,
hús- és csontvirágok nőttek az ágakon,
feltört a kéreg alól a gyanta,
parkoló autókra csorgott.
Szentek és angyalok teste
olasz férfiak szerelmének tárgyává vált.
Kamasz fiúk pózoltak
a vízvezetékek monstruma alatt.
Egy falra fújt Pasolini-piéta vigyázta a látomásokat.

TOROCZKAY ANDRÁS

A FEKETE EMBER

A Fekete Emberről először Budapesten, a Bródy Sándor utcában hallottam. Egészen pontosan a Puskin és a Bródy utca sarkán. Este volt, ősz, valószerűtlen alkonyat. Akkoriban jelentek meg első verseim. Semmit nem tudtam az életről – játszmáiról, szabályrendszereiről, hullámairól, értelmetlenségéről. Gyilkos akkoriban huszonöt körül lehetett, és mindent tudott az életről.

A Fekete Ember egy igazi kastélyban lakott a belvárosban, valami kétszáz éves műemlék épületben, a Ferenciek teréhez közel. Emlékszem, meg is lepett, hogy ilyen kastélyokban még laknak emberek. Nem tudom, mit hittem. Én vidéken nőttem fel, panelban, a fővárost alig ismertem, Gyilkos sem volt pesti, de – mint már mondtam – ő mindent tudott.

Nagyon kísérteties volt az egész. Leszálltunk a hetes buszról, pár utcát jobbra mentünk, aztán balra, beléptünk egy kapun, és máris egy másik évszázadban jártunk, ahol a folyosókat fáklya világította meg. Kihaltnak tűnt az udvar, de ez csak a látszat volt, nagyon őrizték a Fekete Embert. A portás (olyan volt, mint egy portás: mogorva és öreg) azt mondta, tudja, kihez jöttünk, telefonálni kezdett egy idejétmúlt, ormótlan nagy készülékkel, mire a sötétből kilépett egy biztonsági őr, aki jó eséllyel indulhatott volna egy Frankenstein-hasonmásversenyen.

– Kövessenek! – mondta, mi pedig mentünk utána. Átvágtunk egy hatalmas udvaron, lépteink visszhangot vertek a szokatlan budapesti csendben, majd egy toronyhoz értünk. Csigalépcső vezetett fel egy ódon, kovácsoltvas ajtóhoz. Benyitottunk: a falakon az elmúlt évek írófejedelmeinek portréi fogadtak.

Egy nő lépdelt felénk, tárt karokkal mosolygott, kezet rázott velünk, biztosított bennünket, mennyire örül, hogy megtiszteltük őket jelenlétünkkel, majd hangját kissé lehalkítva arra kért bennünket, legyünk kis türelemmel, a Fekete Ember hamarosan itt lesz. Miután ezt közölte, a szoba egy másik kovácsoltvas ajtaján távozott.

– Azt hittem, ő lesz a Fekete Ember – súgtam oda Gyilkosnak.

– Dehogy, te idióta – mondta erre a barátom. – Ő csak az ügyintéző.

Lettek volna még kérdéseim, de ekkor kinyílt az ajtó, és az ügyintézőnek mondott nő megint megjelent egy Videoton televízióval, amelyet egy függönyös kis tálalókocsin tolt be. A tévé képernyőjén turbánt viselő, feketére mázgált arcú, egyébként nyilvánvalóan kaukázusi férfi forgatta a kisminkelt szemét. Egy közönséges tonettszéken ült, de a zsúrkocsi gurulása közben úgy tűnt, mintha tolószékben ülne.

– Mit akarnak a Fekete Embertől? – kérdezte valami géppel eltorzított hangon, és én biztos voltam benne, hogy a másik szobában egy videókamera előtt ül ez az idegesítő milliomos fasz, és rajtunk röhög.

Zavaromban Gyilkoshoz fordultam.

– Mi ez? Egy hülye vicc? Tényleg, mit akarunk itt voltaképpen? Egyáltalán, ez a Fekete Ember? Nem egy újabb szolga?

– Nyugi, ne legyél már paranoiás. Hogyhogy mit akarunk? Pénzt, te szerencsétlen!

Hogy ilyen egyértelműen tisztáztuk, magunk előtt is, idejövetelünk célját, voltaképp megnyugtatott.

– Kedves Fekete Ember, nemsokára megjelenik első kötetem, *A mennyország tűzfalai* lesz a címe... – kezdtem bele mondandómba, aztán rátértem siralmas anyagi helyzetemre. Akkoriban egy meteorológiai rádió foglalkoztatott mint hírvivőt és futárt. Dolgozni valójában keveset kellett, hiszen nem volt olyan sok adás. Előfordult, hogy többórányi szabadidőm volt, amit az erdőben barangolva töltöttem el. Veszélyes hobbi volt, mert az erdő arról volt híres, hogy sorra tűntek el benne tájfutók, kirándulók és babakocsijukat toló kismamák. Talán a közeli lakótelepen élt egy magányos sorozatgyilkos, vagy egy drogdílerhálózat, esetleg a szemétégetőtől életre kelt mitikus szörnyek, senki nem tudta.

Arra emlékszem, hogy nagyon sokat zabáltam, a szerkesztőséggel szembeni pizzériából rendeltem, mert még arra is lusta voltam, hogy átmenjek azételért. Rászoktam a cigizésre, és sokat ittam. Általában másnapos voltam. A zsíros ételektől, piától és cigarettától meg a rengeteg üléstől fájni kezdett a hasam. Hirtelen futni kezdtem, mikor rájöttem, hogy az talán növeli a túlélési esélyeimet. Vettem egy fejpántot is, futócipőt is, de az egész futásbolondéria csak arra volt jó, hogy bűntudat nélkül mehettem kocsmázni, ahol még többet ittam, amitől még rosszabbul lettem másnap. Végül arra vetemedtem, hogy zajokat rögzítettem a stúdióban, a lakótelep legfüstösebb kocsmájában, egy idősek otthonában, valamint egy falmászóteremben, amely zajokat belekevertem a meteorológiai hírekbe. Akkor rúgtak ki.

A Fekete Ember mosolygott, miközben a gyónásom hallgatta. Aztán akkor is mosolygott, mikor már nem beszéltem. És akkor is, mikor az ügyintéző megjelent, hogy kitolja a szobából. Amikor a nő visszatért, hogy elbúcsúzzon, megígérte, hogy hamarosan értesíteni fognak bennünket a döntésről.

– Hogyhogy bennünket? Hisz csak én beszéltem – kérdeztem a nőt, de Gyilkos megragadta ruhám szélét, és szabályosan elrángatott.

Egy közeli helyre ültünk be megbeszélni az egészet. Gyilkos szerint az kifejezetten jó jel volt, hogy a Fekete Ember mosolygott, miközben beszéltem. A mennyország tűzfalai említése is jó volt, de szerinte nem biztos, hogy a meteorológus-rádiós dolgokat legközelebb is el kell majd mondanom.

– Hogyhogy legközelebb? Nem csak egyszer kell kérni?

– Te normális vagy? Azt hitted, hogy egyszer kell végigcsinálni ezt? Én már harmadjára vagyok itt. Azért is nem beszéltem.

– És meddig kell ezt csinálni?

– Nem tudom. Én ismerek olyat, akinek sikerült. Illetve ismerek valakit, aki ismer valakit, aki jól él a Fekete Emberből. Igaz, hogy neki is huszonharmadjára sikerült. Akkor már közeledett az ötvenhez. Meg persze vannak nagyon kevesen, akik a Fekete Ember közvetlen környezetébe tartoznak.

– Hogyan?

– Például a portás. Régebben ő is írt. Aztán megszorult, valaki szólt neki, vagy látta egy hirdetőtáblán az egyetemen a Fekete Ember felhívását.

– A portás? Egyetemen?
– Igen, tudom, mire gondolsz. Protekcióval került oda.
– És kért? És kapott? Ő?
– Persze. Talán te is kapsz.
– És ki még? Ki kapott fiatalon.
– A biztonsági őr. Ő is.
– Ő is ír?
– Egyszer megjelent egy verse egy verébfiókáról.
– Jó?
– Dehogy! Borzalmas.
– Akkor?
– Nem ezen múlik – mondta Gyilkos, és kifújta a füstöt.
– Hát akkor min?
– Csak és kizárólag a Fekete Emberen, az ő hangulatán. Mások szerint az időjáráson. Megint mások azt mondják, a politika is tényező. És akadnak, akik szerint a Fekete Ember nem létezik. Hogy a Fekete Ember valójában egy testületből tevődik össze. Van egy titkos társaság az erdőben. És persze ott vannak azok, akik nem hisznek a társaság létezésében, szerintük csak a vakszerencse irányítja a döntési folyamatokat.
– De hát ez nem igazság! Én nem akarok dolgozni. Ha másnak adnak, nekem is adjanak.
Gyilkos rám nézett.
– Az ügyintézőnőre emlékszel? Na, ő például soha nem írt egy sort se. Mégis kapott a Fekete Embertől.
– De miért?
– Nem tudni. De köze lehet ahhoz, hogy mellesleg a férje.
– A kurva anyjukat! A büdös kurva anyjukat!
Gyilkos feszengett, miközben üvöltöztem. Nyugtatni próbált.
– Ne csináld, ki fognak dobni.
– Igazad van. Hülyeség üvöltözni. Végül is annak adja a saját pénzét, akinek akarja.
– Ez nem a saját pénze. Nem tudtad?
Kiköptem a sörömet a meglepetéstől.
– Hát kié?
– A tiéd meg az enyém.
– Az hogy lehet?
– Nem gondolkodtál el még soha azon, miért vagy szegény.
– Hát így születtem.
– A Fekete Ember és csatlósai éjjel portyázni indulnak, és betörnek minden útjukba eső házba. Senki sem kivétel. Mindig csak nagyon keveset rabolnak el tőled, talán fel sem tűnik. Vagy már annyira megszoktad, hogy kevés van. Kevéssel is beéred.
– Nem hiszek neked.
– Pedig így van. Ez ezzel jár, ne háborogj, vagy ha mégis, hallgass róla! Ne hozd magad kellemetlen szituációba!
– Van még valami, amiről nem tudok?
– A csekkek, amiket befizetsz. Közös költség, gáz, villany, telefonszámla. Igazából minden számládon lévő összeget meghamisítanak az ilyen betörésekkor. Hozzáírnak.
– És a szolgáltatók tudnak erről?

– A szolgáltatók összejátszanak vele, vagy velük. Szerinted miből tartja fenn azt az óriási kastélyt?

Azon a nyáron meggyűlöltem a Fekete Embert, és Gyilkost is, aki addig a Fekete Ember előttem rejtett létezéséről lerántotta a leplet. De második alkalommal is elmentem hozzá, akkor már egyedül. Aznap mehettek a fiatal írók utoljára, legalábbis abban az évben. Gyilkos az utolsó pillanatban lemondta, mert egy irodalmi nagyágyúval, egy írófejedelemmel találkozott inkább, egy igazi Nagy Öreggel, akit mindketten irigyeltünk és tiszteltünk. Nem tudom, hogy intézte el, hogy szóba álljon vele egy ilyen fontos ember, mindenesetre lemondta. Még korábban arról beszélt, hogy őt már nem érdekli a Fekete Ember. A Holdfény Szonáta presszóban ültünk, mikor ezt mondta, és szokásától eltérően vörös Marlborót szívott, amiből nagylelkűen megkínált. Régebben gyengébb dohányokat szívott, és kínosan ügyelt rá, hogy ne kínáljon meg. Másnap a kastély bejáratánál jobban megfigyeltem a portást, talán mert ezúttal egyedül voltam, és egyedül az ember mindenre jobban figyel, mert kiszolgáltatottabb. Már ismerősen köszöntött.

– Mi járatban, fiatalember?

– A Fekete Emberhez jöttem.

– A barátja már járt nálunk.

– Tényleg? – mondtam, mert meg voltam döbbenve.

– Igen, tegnap. Egész sokáig bent volt. Talán nem beszélték meg?

– De, de beszéltük. Valahogy kiment a fejemből – hazudtam.

Amikor átadott a biztonsági őrnek, megszorította a kezem, és kéz- és lábtörést kívánt. A biztonsági őrtől megtudtam, hogy őt Oszkárnak hívják, és elszavalta a versét a verébfiókáról. Mondtam neki, hogy tetszik, és Oszkár őszintén boldognak tűnt. Mindezeket jó jelnek hittem, de ezúttal, amikor benyitottam a hatalmas, ódon kovácsoltvas ajtón, legnagyobb döbbenetemre nem egy szoba látványa fogadott, hanem egy erdőé. Nem ismerem a fákat, fogalmam sincs, milyen növényekből állt az erdő. Nem tölgy, nem fenyő, talán bükk. Biztos, hogy magyar erdő volt, és nem dél-amerikai, mondjuk. De nem is erdélyi erdő volt, ebben is biztos vagyok (nem tudom, miért ez a bizonyosság, hiszen egyáltalán nem értek a fákhoz). Talán a legvalószínűbb, hogy magyarországi erdő volt. Sőt: budapesti. Egészen pontosan V. kerületi erdő. Nappal volt, délelőtt vagy kora délután. Ezt is furcsállottam, mert mikor a biztonsági őrrel kezet fogtam, már alkonyodott.

Az egyik fa törzse mögül egy fiatalember lépett elő. Kalapot, kerek szemüveget és hosszú kabátot viselt. Szemüvegéhez illő kerek arca mélyén apró szemével komolyan nézett. Sétapálcájával rám mutatott.

– Az én nevem Halottak Napja. A Fekete Ember már vár rád – mondta. – Nagyon ígéretesek a verseid, ezt üzeni. Egyike vagy a kiválasztottaknak.

– Igen?

– Igen. Ezt mi mindannyian tudjuk az erdőben.

– Akkor miért nem adott nekem pénzt?

– Még nem volt itt az idő. De mindig te voltál neki a legkedvesebb tanítványa.

– Én? A tanítványa?

– Igen. Talán nem kaptál az utóbbi években könyvcsomagokat.

– De igen, kaptam.

– Elvezetlek hozzá téged.

Hosszan bámultam a fiatalembert, aki Halottak Napja néven mutatkozott be. Biztos voltam benne, hogy bolond. És abban is, hogy én is megbolondultam. Valóban kaptam könyveket postán, de azok recenziós példányok voltak. Igaz, mindig volt köztük egy-egy olyan, amiről nem volt szó. Így tanít tehát a Fekete Ember? Én volnék a legkedvesebb tanítványa? Miközben ezen gondolkoztam, Halottak Napja elindult az ösvényen.

Kíváncsi voltam, milyen lehet a Fekete Ember a valóságban. Bizonyára nem is annyira rettenetes. Mint egy elegáns apa. Csak a kellő időt várja, hogy… támogasson.

Elindultam a kalapos ember után.

Egy kis kunyhóhoz értünk. Kéményéből füst bodorgott az ég felé. Miközben megbabonázva néztem a házikót, Halottak Napja a fülembe súgta, hogy menjek be nyugodtan. A kunyhó egyetlen szobából állt, amelynek közepén óriási asztal terpeszkedett. Egy lépcső vezetett a padlásra. Az asztalnál hét törpe ült, előttük hét kancsóban víz, hét pohár. És hamuban sült pogácsák. Abból is hét. A hét feketére festett törpe közt pedig legnagyobb megrökönyödésemre felismertem Gyilkost! Legalább négy fejjel alacsonyabb volt, mint máskor, de minden kétséget kizáróan ő volt az.

– Mi vagyunk a Fekete Ember! – mondták a törpék (köztük a barátom is!) egyszerre.

– Mondd el, mit akarsz tőlünk! – harsogták.

– Hogyhogy mit...? – dadogtam, és tekintetemmel a barátom tekintetét kerestem, aki az asztal terítőjére sütötte szemét. – Azért jöttem...

– Nem halljuk! – mondták egyszerre. – Hangosabban beszélj!

– Azért jöttem, hogy... pénz... verseim...

– Nincs pénzünk! Elfogyott! – mondták, és dobálni kezdtek a kőkemény pogácsákkal. – Pogácsa van. Kancsó víz van – rikácsolták.

Egy darabig próbáltam védekezni, aztán sarkon fordultam, megragadtam a kilincset, de ahogy lenyomtam, a kezemben maradt. A törpék ekkor felugrottak az asztalra, és veszekedni kezdtek a megmaradt pogácsákon. Üvöltve belerúgtam a rozoga ajtóba. Szerencsére könnyen kiszakadt. Futni kezdtem az ösvényen az erdőbe. Ekkor elém toppant Halottak Napja, a kalapos ember, aki tűéles fogaival vicsorgott rám. Egy hirtelen mozdulattal teljes erőből ágyékon rúgtam, és futottam tovább. A szemem sarkából még láttam, ahogy a földön fetrengő szánalmas, de egyben félelmetes figura a meglepően fürgén rohanó törpéknek mutatja, merre menekülök.

BERTA ZSOLT

VADÁSZAT – AGYAR

Agyar budapesti, de az apja, nagyapja, dédapja, ükapja még tudhatóan, a korábbi ősök meg valószínűleg mind vadászok, illetve orvvadászok voltak. Ez náluk hagyomány. De nem a hagyomány kedvéért vadásznak, hanem mert a vérükben van. Agyar szerint genetikusan. Azt mondja, igaz, hogy idővel kitanulta a vadászat

minden csínját-bínját, de már kiskölyökként, amikor az apja és a nagyapja mögött a Trabant hátsó ülésén suhant az éjjeli határban az erdő felé, érezte, hogy erre született. Még nem volt hatéves, mégsem érzett sem álmosságot, sem fáradtságot, csak valami éhséget, amit azonban nem a gyomra, hanem a szíve és az idegei súgtak neki. Éber volt, feszült izgalom töltötte el, ugyanakkor a vére hideg maradt, mint a jeges ár, az agya és az érzékei pedig spiccre állítva, ahogy ma is, ha vadat cserkész. Ő mondta így.

Pár éve még üzemelt az Íjász söröző nevű egység a Nyugatinál. Pont olyan volt, mint akármelyik lebuj akkoriban, kivéve, hogy a hátsó részében három íjászpálya működött. Az úgy néz ki, mint a tűzfegyverek lőpályája, csak éppen a gombnyomással visszahúzható céltáblát, hivatalosan vesszőfogót, vastag polifoamborítás fedi, arra teszik a lőlapokat. Agyar üzemeltette a helyet mint tulajdonos és mint íjban és kocsmában járatos egyén. Sört is csapolt, de elsősorban ő felelt az íjászatért meg az azt művelő fél- és egész részegekért. Emiatt sokszor elég idegesnek tűnt.

Ezt a helyet néztük ki magunknak egyik este, bár akkor még Agyart nem ismertük, és az íjászatról se tudtunk semmit. Emlékszem, gint ittunk, ami szintén kivételesnek számított. Az első kör után szóltunk, hogy bérelnénk egy pályát. Kérdezi Agyar, miután enerváltan, de azért figyelmesen, a szesztartalmunkat megítélendő végigmért bennünket:

Íjat vagy számszeríjat kértek?

Pöttöm akkor se ivott alkoholt, és még mi is józanok voltunk. Íjat is, nyílpuskát is kértünk. Vagyis számszeríj a rendes neve, ha azt vesszük rendesnek, amit akkor viselt, amikor még puska nem létezett.

Agyar leemelte az állványról a két fegyvert, és kijött a pultból. Eligazítást tartott, olyan hosszan és mélységben, hogy már megbántam az egészet. Amikor fizikai tételekkel is igazolta, hogy az íj csigarendszere és áttételei miképpen könnyítik ki azt a nyolcvan fontot, amit egyébként az ember karjának kéne tartani célzás közben, elveszítettem a fonalat, és be is aludtam. Kicsit felélénkültem, amikor egy zalai kiscsajról mesélt, aki nincs több negyvenöt kilónál, de klassz dudái vannak, és hogy az úgy megtart egy ilyen íjat, mint annak a rendje. Na, és hogy ez a csaj… satöbbi. A sztori végén megvárta, míg lövünk egyet-egyet, aztán magunkra hagyott. Pöttöm nekirugaszkodott a számszeríjnak, bedugta a lábát a végén lévő kengyelbe, s megpróbálta felhúzni az ideget. Nem tudom pontosan, mi történt, mindenesetre a fegyver csattant egyet, és az ideg visszapattant nyugalmi állapotába. Pöttöm döbbent arccal felegyenesedett, és azt mondja:

Mindjárt jövök.

Pár perc múlva visszajött, és mutatott az ujján egy makk méretű vérhólyagot.

Jézus! – mondom. – Ezt az a szar csinálta? És hova mentél?

Azt mondja:

A vécébe.

És mit csináltál ott?

Azt mondja:

Ordítottam.

Ahogy felemeltem az íjat, mindjárt valami ősi, az esti tűzbámuláshoz hasonló érzés fogott el. Amikor pedig útjára engedtem az első vesszőt, éreztem, hogy visszavonhatatlanul vadásszá… mit vadásszá… harcossá váltam. Ezt az érzést a seregben a géppisztolyom soha nem keltette bennem. A többiek már rég abbahagyták, beszélgettek az asztalnál, én meg újabb és újabb fél órákat vásároltam, és lázasan küldtem a nyilakat a célba. Agyar elisme-

rően jegyezte meg, hogy a szórásom alig nagyobb egy söralátétnél. Büszkén húztam ki magam, akkor még fogalmam se volt, hogy Agyar nagyon kedves ember, és hogy olyan kicsi távolságból, csigás íjjal ez nem nagy dolog. Valamint azt se tudtam még, hogy Agyar egy ilyennel száz méterről pont annyi vesszőt lő egy tízforintos nagyságú körbe, amennyi belefér. És a kellős közepén kezdi. A lényeg, hogy beleszerettem az íjászatba, és annak kapcsán összehaverkodtunk. Nem sokkal később jelent meg az első könyve, *Vadcsapáson* címmel. Az íjas vadászatról, de leginkább a vad egyéni becserkészésének mikéntjéről szól. Gondolhatod, mindjárt elkezdtem csesztetni, hogy vigyen magával egy ilyen vadászatra, és tanítson is meg rá. Azt mondja:

Nem neked való az, Andris.

Mondom:

Már mért ne lenne?

Azt mondja:

Nem tudom. De azt lehet érezni.

Mondom neki:

Te csak ne aggódj, hidd el, hogy pont nekem való.

Nem hitte. És elmesélt egy hosszú történetet egy marha nagy darab csajról, aki rúdtánc-tanfolyamra járt, mert meg akarta lepni a férjét, és egyszer, miután a gyerekek elaludtak, a panellakásuk nappalijában egy padló és mennyezet közé feszíthető virágtartó rúdon bemutatta újsütetű tudományát, és hogy abból is milyen csúnya baleset lett.

Nem vettem magamra, tovább puhítottam, ő meg húzta-halogatta, de végül egyszer azt mondja:

Holnap lelövök valamit Zalában, velem jöhetsz.

Nagy lelkesen megpakoltam az erdőjáró zsákomat, ahogy szoktam, távcsővel, iránytűvel, bicskával, forró boros teával teli termosszal, kajával, felhúztam a bakancsomat, és mentem Agyarral Zalába. A kocsija hátsó ülésén ott hevert egy csigás íj egy szál karbonvesszővel, háromélű, széles, gyilkosan roncsolónak tűnő heggyel a végén. Semmi más.

Beállítottunk egy hólepte kis zsákfaluba a szüleihez. Keresztrejtvényekből ismerhetitek a nevét, máshonnan tutira nem. Zalai falu, három betű. Rad. Mindjárt kaptunk egy pálinkát, ami kapóra jött a csikorgó hidegben, aztán Agyar kivette az íjat, és a disznóólhoz vezetett. Ott egy hatalmas jószág szorongott a külső részben, ahol a vályú van. Barátságos röfögéssel üdvözölt minket, és szaglászott felénk a magasba. Vagy nem is tudom, a disznóknak mintha folyton mozogna az orruk. Agyar bement hozzá, piros krétával kis kört rajzolt az oldalára, majd kijött, és becsukta az ólajtót. Leporolta a kezéről a krétaport. Azt mondja:

Tessék, lődd le!

Mondom:

Mi van?

Lődd le!

Most hülyéskedsz? – kérdezem.

Azt mondja:

Nem. Azt mondtad, pont neked való. Lássuk.

A disznó állt egy helyben, az orra izgett-mozgott, és engem nézett azzal az apró, mosolygós, kifejezetten értelmes, fekete gombszemével. Röffentett. Megérkezett Agyar apja is, egy késsel és egy lavórral.

Fel se emeltem az íjat, csak néztem felváltva Agyarról a disznóra.

Mi a baj? – kérdezi.

Mármint Agyar. Mondom neki:

Ezt a disznót nem lehet lelőni, nézd meg, hogy néz. És be van zárva. De ha nem lenne, ez akkor se futna el, ha jól sejtem.

Jól sejted. De ez a disznó tíz percen belül mindenképpen halott lesz. Szóval nyugodtan lelőheted.

Mondom:

Nem!

Nem?

Nem. Azt hittem, vadászni megyünk.

Erre Agyar elmosolyodott. Nem gúnyosan, hanem barátságosan, elégedetten. Kivette a kezemből az íjat, az idegre helyezte a vesszőt, arrébb ment pár lépést, hogy a disznó oldalába kerüljön, aztán célra tartott. Már azt hittem, lő, amikor jól láthatóan megremegett a keze. Az arcára pillantottam, holtsápadt lett. Leengedte az íjat, lehunyta a szemét. Egy darabig úgy maradt, aztán megköszörülte a torkát, újra felemelte a fegyvert, és már biztos kézzel, habozás nélkül oldott. A disznó felvisított, megrogyott, rúgott, de gyorsan eldőlt. Agyar és az apja berontottak hozzá, a késsel megvágták a torkán, a nyaki ütőeréből bugyogó vért a lavórban fogták fel.

Aztán volt hagymás vér, flekken, töpörtyű, kolbász- és hurkatöltés és pálinkák, ahogy szokott.

Másnap délután a hetesen, Keszthely magasságában gurultunk hazafelé, amikor megkérdeztem Agyartól, mert fúrta az oldalamat, hogy mi volt az a kézremegés és sápadás, amikor lelőtte a disznót. Pont ő, aki az Íjász sörözőben a lőpályára behajított sörösdobozt is tízből kilencszer a táblára szegezi. Hallgatott egy hosszút, mielőtt belevágott, de akkor aztán majdnem Pestig szövegelt.

Mint mondta, attól a pillanattól kezdve, hogy először beült abba a rapsic-Trabantba, a vadászatnak élt. Csüngött a nagyapja és az apja történetein, tanításain, minden szavukat itta, és napokra búskomorrá vált, ha nem vitték magukkal egy-egy illegális erdő-mező túrára. Mindent meg akart tanulni az erdőről, vadakról, vadászatról, fegyverekről. Az átlagos rapsicokat Agyar és a családja mélyen megvetette. Mert bár ők is akkor mentek vadászni, ha hús kellett a konyhára, de e cél érdekében se választottak volna olyan aljas módszert, mint például hogy a téli etetőhelyen lőjék meg az állatot. A kifejezetten kilövési célból létrehozott etetőhelyekről, ahova a fizetővadászok jártak, ugyanez volt a véleményük, attól függetlenül, hogy az ilyen helyeket a rapsicnak amúgy is nagy ívben kerülnie kell. Hasonló okokból hajtóvadászatot se rendezhettek. A hurokkal és csapdával történő vadfogdosást pedig, ha rájöttek, ki műveli, saját hatáskörben, önbíráskodás keretében büntették. Agyar nem tudta megerősíteni, de nem is zárta ki, hogy ilyenfajta ügyintézés közben valakit esetleg elhantoltak volna az avar alá. Mert élt ugyan egy pali még a nagyapja idejében, aki hurkokat állított, míg egyszer szőrén-szálán el nem tűnt estéről reggelre virradóan, és soha többé nem került elő, de annak más zavaros, sötét ügyei is voltak, és ugyancsak sötét alakokkal tartott kapcsolatot a környék egyéb falvaiban, például azzal a kocsmárossal, aki állítólag kinyíratta a feleségét, merthogy az asszony... Elég az hozzá, hogy Agyar családjában csakis felkutatás és becserkészés által tudták elképzelni a vadorzást. Ahogy a mesékben a királyfik és hercegek csinálják, akik aztán vadüldözés közben a sűrű erdő mélyére keveredve vasorrú bábák áldozataivá válnak, míg végül csinos parasztlányok vagy tündérek meg nem

mentik őket. Agyarral nem éppen így volt, nem találkozott vasorrú bábával, éppen hogy egy csinos parasztlány áldozatává vált, aki elől aztán Budapestre menekült. Erre Agyar elég részletesen és nagy szenvedéllyel tért ki.

Szóval húszéves korára megtanult mindent, amit a puskával való vadászatról és a megelőző nyomkeresésről, felkutatásról és becserkészésről tudtak a felmenői. Tudásának nagyobb részét otthon szerezte, de közben hivatásos vadásszá is képezte magát, papírosan, vagyis a megfelelő iskolák által. Így aztán Agyar megszűnt vadorzó lenni, bár nem maradt meg vadásznak sem, mint mondtam, csapos lett belőle, vagyis hát kocsmatulajdonos, vadászati szakíró és hatósági állathóhér. Addig, már ameddig elláttak a múltba, csak puskával vadorzott a család. És akkor a kezébe került egy öreg és ócska vadász reflexíj, aminek egyetlen, de igen hasznos előnye a pontos és messze hordó puskával szemben, hogy hangtalan. Az apja és nagyapja óva intették az íj vadászatra való használatától, mondván, hogy nem megbízható, gyenge, és emiatt fölösleges, akár hetekig tartó szenvedést okozhat vele.

Nem, ha elég közel tudok menni – vélte Agyar.

A nagyapja lőtt párat az íjjal, aztán azt mondta:

Max harminc méter. Mármint ha rendesen megtanulod használni ezt a szart. Ennyire nem tudsz megközelíteni egy tök süket dögöt se.

Agyar nem merte hangosan kimondani, de azt gondolta, de. Első néhány kísérlete alkalmával be kellett látnia, hogy nagyapónak igaza van. Mert az öregeknek, most már, hogy betöltötte az ötvenet, rájött, majdnem mindig igazuk van. Például az apjának is megmondta a nagyapja, hogy ne kefélgesse a vajda lányát, mert nem lesz annak jó vége, de az apja kefélgette, és nem is lett jó vége. Ez az egy sztori Bélateleptől Zamárdiig tartott.

Tehát Agyar azt a célt tűzte ki maga elé, hogy harmincméteres közelségbe tudjon kerülni a zsákmányhoz. Ehhez azonban jóval távolabbi, puskátlan őseinek a tudására lett volna szüksége. Felkutatott minden elérhető szakirodalmat, és fáradhatatlanul gyakorolt az erdőben éjjel is, nappal is. Két év telt el egyetlen nyíllövés nélkül, de végül elérte a célt, és nagy büszkén hazaállított egy őzzel. Pontosabban egy csővázas hátizsáknyi őzhússal, mert akkor még nem volt saját autója. Egyébként még évekkel korábban, tinédzser korában egy puskával lőtt őzet cserélt egy Moszkvicsra. Úgy kellett hazavontatni, mert nem indult be, gondolta, majd megjavítja, addig meg úgy autókáztak a szomszéd Zolival, hogy egyesben önindítózgattak a ház körül, míg az aksi le nem merült, vagy az apja ki nem ordított az ablakon, hogy fejezzék már be. Na és annak a Moszkvicsnak a hátsó ülésén volt először csajjal.

Hol is tartottam? – kérdezte ábrándos szemekkel az M7-es távolába meredve.

Hogy két év után lőttél egy őzet az íjjal.

Ja, igen.

Teltek az évek, melyeknek leírása közben Agyar több, nagyobbrészt csajokról szóló sztorit is megosztott velem. Agyar időközben szert tett egy csigás íjra. Ezzel már jóval nagyobb távolságból is ejthetett vadat, és ejtett is, ha kellett, de fő szenvedélyévé a vad becserkészése, illetve a kettejük közötti méterek csökkentése vált. Megszállottan csiszolgatta a tudományát. Megmagyarázhatatlan kényszer űzte újabb és újabb rekordok felállítására, amikre pedig semmi szükség nem volt már a vad biztos és a lehető legkevesebb fájdalommal járó elejtéséhez.

Aztán egy éjjelen, amikor történetesen puska volt nála, sokórás várakozás után meglátott egy hatalmas vadkant a mező szélén. Komótosan ballagott ki a bozótból, de tényleg óriási dög volt. Agyar nem cserkészett, hanem lesen ült, ezért is vitt puskát, mert az anyja szere-

tett volna vaddisznót, hogy a másnapi vendégsereg lakomáját különlegessé és nem utolsósorban olcsóbbá tegye, ja, merthogy Agyar öccse menyasszonyának a családját várták első ízben, na, az milyen egy hülye picsa, mondta az Agyar, és a családja is pont olyan, példának okáért legutóbb is arra a seggfejre szavaztak, aki… satöbbi.

Agyar célzott, lőtt, a vadkan eldőlt, mint a rohadt nád, és akkor kiderült, hogy nem vadkan, basszameg, hanem koca, de akkora marha nagy, hogy akkorát még ember nem látott. A bozótból a nyomában kilenc süldő szaladt elő, és mindjárt a halott anyjuk csöcsének estek a kis szerencsétlenek. Agyarban meghűlt a vér, megállt az ütő, és olyan remegés tört rá, hogy sokáig meg se tudott mozdulni, csak törölgette a homlokán szakadó verejtéket. Amikor valamelyest összeszedte magát, odament a kocához. A malacok nem futottak el, tudta is, hogy nem fognak, csak szaladgáltak zavarodottan az anyjuk körül. Fogta a puskát, és a tusával mind egy szálig agyonütötte őket. Nem tehetett mást, gondozni nem tudta őket, az anyjuk nélkül meg lassan, szenvedve pusztulnának el. Jó sokáig rohangált utánuk, közben hányt is egyet.

Másnap egy falatot se tudott enni a vaddisznóételekből. És utána évekig lőni se volt képes. Még dilidokihoz is járt egy darabig, annak a tanácsára ment vissza először az erdőbe, de csak puska és íj nélkül, barangolni. Végül nagy nehezen túltette magát a dolgon, de újra és újra előfordult, hogy megremegett célzáskor a keze, és leverte a víz, főleg, ha disznóra lőtt. Még cserkészéskor volt a legnyugodtabb, mert akkor már tíz méterre is meg tudott közelíteni egy vadat, és ilyen közelről már biztos lehetett a dolgában. Főleg nappal, mert éjjel többé nem is vadászott.

Egy alkalommal aztán minden elképzelést felülmúló rekordot döntött. Egy irdatlan nagy szarvasbika nyomában járt, csigás íjjal, háromélű karbonvesszőkkel a hátán. A bika egy tisztás szélén legelt, ő pedig az erdő felől közelített hozzá. A széljárás pompás, a talaj nesztelen, a szarvas kint a napsütésben, ő meg a jótékony árnyékban. Minden klappolt. Olyan közel került, hogy a nyíl hegye szinte érintette a bika oldalát. Agyar tartotta az íjat, és egészen megmámorosodott. Hallotta, ahogy a szarvas veszi a levegőt, és bizony isten, de lehet, hogy ezt csak képzelte, hallotta a szívdobogását. Úgy érezte, elért mindent, amit akar. A találat ezerszázalékosan biztos, meglehet, a nyíl úgy fúródik majd a bika szívébe, hogy a tolla el se hagyja az íj markolatát. Egyik percről a másikra határtalan nyugalom szállta meg. Leengedte az íjat. Még gyönyörködött egy percig, aztán csettintett a nyelvével. A szarvas döbbenten megugrott… és huss.

Azt mondja az Agyar:

Szóval azóta nem lőttem semmit az erdőn, már évek óta az íjat se viszem magammal. Csak a fényképezőgépet. Sajnos azzal eddig még nem tudtam ennyire közel kerülni semmilyen vadhoz. De ennyire nem is kell, és amennyire kell, azt hozom bármikor. Akár fényképezőgéppel, akár fegyverrel. Érted? A könyvemben csak a saját fotóim vannak. Pedig volt egy kiscsaj, aki imádta a vadhúst, na, annak az ügynek az érdekében tettem egy felelőtlen ígéretet, de végül hazudtam, és a vadgazdaság húsboltjában vettem őzgerincet, nem is volt drága, simán csak megtűzdeltem szalonnával…

Kábé itt értünk Budaörsre, hát be tudta fejezni még azt a sztorit is.

MAJOROS SÁNDOR

ÉJSZAKA A MÉSZÁRSZÉKEN

Nagy tettekhez súlyos, világteremtő éjszaka kell, mondta a tükörképének Kerzics, amikor az ölőkést megfenve bevonult a mosdóba. Nehezen szánta rá magát arra, amit tenni készült, és most is csak azért, mert Cimberei nem jött dolgozni. Ők ketten voltak az örök éjszakázók: Kerzics és Cimberei, a két idióta, ahogy a többiek illették őket, mert értelmes ember éjjel az asszonya mellett húzza a lóbőrt – jelképesen, ugye –, nem pedig valóságosan, a vágóhídon. Igaz, hogy lovat évek óta nem nyúztak, de akkor is. Normális észjárással az éjszakázás nyűg az ember nyakán, ez a két félnótás mégis önként vállalta. Cimberei azért, mert alkoholista volt, és ilyenkor nem kellett attól tartania, hogy jön a főnök, és megszondáztatja, Kerzics pedig a háborítatlan nyugalom kedvéért. Cimberei nem viszolygott az öléstől, ezért ő szurkálta le a disznókat, hogy aztán a forrázás, perzselés és kibelezés művészetét ráhagyja Kerzicsre. Gyorsan és szakszerűen dolgoztak, ki-ki a maga területén. Hajnali négyre az állatok már kampón lógtak, hogy a délelőttösök szétporciózhassák őket. Minden szerdán három hízót vágtak a kombinátnak, ahonnét egy fehér pickuppal jöttek a húsért.

Kerzics nem azért lett mészáros, mert óvodás korában erről ábrándozott. Ha megkérdezték tőle, mi leszel, ha nagy leszel, csak nézett maga elé értetlenül, amivel kiváló alapot teremtett az öreg Kerzicsnek, hogy magához ragadja a kezdeményezést. A mészárosok mindig jól keresnek, és sosincs belőlük elég – mondta ki a végső szentenciát, amikor a fiát a pályaválasztás kapujába sodorta az élet. Egy ilyen nagydarab, hirtelen haragú emberrel nem ellenkezhetett a fiúi dac, így az ifjú Kerzics megadta magát a sorsnak. Idővel aztán bele is törődött, hogy élete végéig húst kell darabolnia. Másfelől az apja jövendölése tűpontosnak bizonyult: mészárosból sosem volt elég. A nála két évvel idősebb Cimbereivel remekül kijöttek, mert Kerzics lassúbb sodorvonal szerint élt, Cimberei pedig annak dacára, hogy nem viszolygott a disznóvértől, széles körű ismeretanyaggal is rendelkezett. A fertőtlenítős flakon címkéjétől a tudományos folyóiratokig mindent elolvasott, ami a keze ügyébe került. Tökéletesen ismerte például a csillagtérképet, így amikor nyári éjszakákon a vágóhíd falának dőlve cigarettáztak, mindegyik csillagról el tudta mondani, melyik formációba tartozik, és hogy hány fényévre van tőlünk.

Ilyesmiről beszélgettek, amikor kicsit abbahagyták a munkát, azokban a zord, téli hónapokban pedig, amikor a Szíriusz volt az égbolt legfényesebb csillaga, reggel, műszakváltás után maszekba jártak disznót bontani. Ebben Kerzics volt az ügyesebb. Nemcsak a hagyományos, parasztos módon tudta szétszedni a disznót, hanem karmonádlira kihegyezve is, meg egy sajátos, hűtőbe pakolandó ökonomikus módon, amelyet ő úgy hívott: koloniál. A mellékessel elég szépen kerestek, ami mind a kettőjüknek nagyon jól jött, tekintve, hogy építkeztek. Cimberei nemrég nősült, és egy régi parasztházat újított föl, Kerzics meg egy ötszobás házzal trükközött, mert bár a gyerekei még kicsik voltak, tudta, hogy ha a fiú és a lány serdülőkorba ér, külön birodalmat igényelnek maguknak. Özvegy édesanyjának is kellett egy szoba, meg nekik is az asszonnyal, hogy a nagy, közös nappaliról ne is beszéljünk. Minden sza-

bad percében a házát építette, mert most még az anyjánál szorongtak két egymásba nyíló szobában, ami akkor is kényelmetlen, ha az ember jószerével csak aludni jár haza.

Most is az építkezés nyűgein tűnődött volna, ha nem vár rá egy több mint kellemetlen feladat. A vágóhíd mögött, az egymás közt halálsornak nevezett ketrecek egyikében ölésre várt Bíró sógor Bömlömbi névre hallgató óriási kan disznaja. Megvolt vagy háromszáz, vagy inkább négyszáz kiló. Valóságos monstrum, amely fénykorában magkanként élte világát, és közben egyre csak növekedett. Amikor a kora miatt vissza kellett vonultatni, már akkora volt, hogy a sógor nem bírt el vele. Bömlömbit lábon hajtották a vágóhídra – akkora szám volt, hogy a helyi újság is beszámolt róla –, és bezárták a halálsorra. Már két hete etették és nézegették Cimbereivel, és mindig arra jutottak, hogy a kan túlságosan intelligens ahhoz, hogy ne vegye észre, mi készül ellene. Nem lehetett csak úgy, patronos pisztollyal belépni hozzá, és nemes egyszerűséggel homlokon lőni, mint a közönséges hízókat, mert a fegyver láttán azonnal harci állásba helyezkedett. Ha pedig kést látott, még a szeme is vérben forgott, ami egy négyszáz kilós óriás esetében nem a legjobb ómen.

Kerzicset semmi nem idegesítette jobban, mint az el nem végzett munka. Képes volt két napon át ébren maradni, ha olyan feladat várt rá a házépítésben, ami nem tűrt halasztást. Arra pedig kifejezetten büszke volt, hogy mindent egyedül oldott meg, vagy csaknem mindent. Tagadhatatlan, hogy Cimberei sokat segített neki a kerítés elkészítésénél, amit úgy viszonzott neki, hogy felújította azokat a szép, régi ablakokat, amelyeket a komája sajnált kihajítani. Az igazat megvallva azért is szerettek éjszaka dolgozni, mert ilyenkor kedvükre fusizhattak. Rutinból letudták a három hízót, aztán előszedték az otthonról hozott holmit – karburátort, rézkilincset, egyebet – és fúrtak, faragtak, javítgattak.

De Bömlömbi megjelenése véget vetett ennek az édeni állapotnak. Mint valami zarándokhelyre, látogattak ki hozzá, nézegették, méregették, és közben úgy pusmogtak, ahogy a focisták a tévéközvetítések alatt: a kezükkel elfedték a szájukat, nehogy az érintett megtudja, miben mesterkednek. Kerzics néha még a sámlit is kivitte, és leült a rács elé, mert valami furcsa vonzóerő erre kényszerítette. Valahányszor az óriás szemébe nézett, megmagyarázhatatlan, libabőröztető érzése támadt. Úgy tűnt, azok a mélyen ülő, egyszerre szomorkás és dühödten agresszív szemek emlékeztetik egy ismerősére. Több mint egy hét kellett ahhoz, hogy rájöjjön: azokból a vékony metszésű szemekből az apja néz rá vissza. Olyan kínos és döbbenetes volt ez a felismerés, hogy Cimbereinek sem merte bevallani. Inkább beszerzett néhány lélekvándorlással járó kiadványt, mert természetes ösztönösséggel arra gondolt, valami ilyesmi lehet a dolog hátterében. Azt nem vonta kétségbe, hogy emberek mindenféle formában újjászülethetnek, de hogy egy disznó képében, az nemcsak hihetetlen, hanem maga a csoda. Eszébe jutott Cimberei egyik ócska poénja, hogy ha a disznóknak is van purgatóriumuk, és ők ketten valamilyen félreértés következtében oda jutnak, úgy rábasznak, hogy öröm lesz nézni. Akkor jót röhögtek ezen, de Bömlömbi érkezése óta nagyot fordult a világ. Régóta tudott tény, hogy a gazdák idővel hasonlítani kezdenek a kutyájukra, és ez a szabály, úgy látszik, azokra is kiterjeszthető, akik nemcsak a kutyájukkal, hanem más élőlényekkel foglalkoztak. A halászok halszerűek lesznek, a galambászok galambszerűek, a disznótenyésztők pedig… Kerzics ezen a ponton borzongva összébb húzta magán a köpenyt. Végig sem merte futtatni ezt a gondolatot.

Aztán egyszer csak észrevette, hogy akkor is Bömlömbin járatja az eszét, ha nem kéne. Éjjel, amikor a világ tele van misztikummal, ez még belefér, de napközben, mondjuk, a házának

tetejével bíbelődve maga a megtestesült kockázat. Nem lenne szerencsés például Bömlömbi sorsán tűnődve rosszul szabni le a deszkákat, vagy hanyagul szögezni fel a cseréptartó léceket, úgyhogy elhatározta, egyszer és mindenkorra véget vet ennek a helyzetnek.

Egy hajmeresztő, de minden részében logikus tervet eszelt ki, bár az ügymenet így is számos veszélyt hordozott magában. Főként arra kellett vigyáznia, hogy Cimberei ne fogjon gyanút, mert a maga tudományosan alkoholista beállítottságával egykettőre kiröhögte volna. Így csak perceket sikerült lefaragnia a szigorúan mért munkaidőből arra, hogy elbeszélgessen a fogollyal. Amikor Cimberei az aktuális meteorraj fölbukkanását várva sörözgetett a vágóhíd mögött, Kerzics odahúzott egy alumíniumtálat az ól elé. Megfordította, ráült, és mint férfi a férfival, farkasszemet nézett Bömlömbivel. Szó szerint ezt súgta neki: tudom, hogy ebben az állapotodban nem válaszolhatsz, apa, de csak rázd meg a ketrecet, ha egyetértesz velem. Természetesen Bömlömbi meg sem moccant, és ezen Kerzics cseppet sem csodálkozott. Nem baj, így is jó, suttogta, majd előadta a tervét. Akármilyen szűk agya is van egy kan disznónak, ösztönösen meg kellett éreznie, hogy a napjai erősen meg vannak számlálva. Az ebben a létformában újjászületett apja minden kétséget kizáróan a disznópurgatóriumba fog kerülni, ahol az ügyintézők azonnal rájönnek: valaha kisipari szinten irtotta a fajtársaikat. Kerzics alapjában véve fölvilágosult ember volt, de aki sokat éjszakázik, és ezt az időt közeli evolúciós rokonai pusztításával tölti ki – Cimberei magyarázta el, hogy a disznó meg az ember fejlődéstani szempontból unokatestvérek –, nos, ilyen esetben óhatatlanul is figyelni kezd a sötét zugokban fészkelődő árnyékokra. Mindazonáltal azt is tudta, hogy ezt a nyűgös munkát, ami egyrészt Bömlömbivel, másrészt az apjával áll kapcsolatban, egyes-egyedül kell elvégeznie.

A borotvaélesre fent ölőkést jó erősen megmarkolva kilépett hát a mosdóból, és fölvette a vályú széléről azt a kis tál forró vizet, ami a tervének kulcsát képezte. Bömlömbi nem látta a kezében tartott kést, csak a tálat, amelyben csábítóan gőzölgött a víz. Most következett a legveszélyesebb rész: Kerzicsnek ki kellett nyitnia a ketrecet, és a tállal belépve szembesítenie kellett Bömlömbit a számára felettébb kényelmetlen valósággal. De nem volt visszaút, bár egyáltalán nem lehetett tudni, hogy a négyszáz kilós kan miként fogadja majd ezt a furcsa ötletet.

Kerzicsnek valami azt súgta, a monstrum nem fog ellenszegülni, de biztos, ami biztos, azért lassú, jól tagolt beszéddel el is mondta neki, mi fog történni az elkövetkező szűk öt percben. Mindjárt a kezdet kezdetén az apja érzelmeit próbálta rekonstruálni, arra az eseményre emlékeztetve őt, amikor szélütése után magatehetetlenül feküdt, és Kerzics egy ápolót idéző ügyességgel megberetválta. Most is ezt fogom veled tenni, apa, mondta Bömlömbinek, mert így, szőrösen nem mehetsz az emberek közé. Nézd csak, idekészítettem mindent: itt a meleg víz, a beretválókés, és itt van a zsebemben a pamacs meg a szappan. Neked csak tűrnöd kell, hogy beszappanozzalak, a többi az én dolgom. Ha pedig azt kérded, mit fog szólni ehhez a sógor, hát megnyugtatlak: észre sem fogja venni a csalást. Napok óta gyűjtöm neki a húst, és mert nem kér belőled sem szalonnát, sem csontot, hamarosan meglesz az a kétszázvalahány kiló, amit tisztán, belsőségek nélkül kiadnál.

Amíg beszélt, a keze szaporán matatott a disznó álla szalonnájánál, és akár babona volt, akár tudomány, az röfögve tűrte, hogy kényeztessék. Mire fölhorkant volna, hogy na, ez azért mégiscsak túlzás, már simára beretvált pofával nézett vissza Kerzicsre. Szakasztott az apja volt, így, szőr nélkül ehhez valóban nem férhetett kétség.

Amikor pedig Kerzics kitárta az ól, majd pedig a vágóhíd kapuját, már megjelentek az első hajnalcsíkok a keleti látóhatáron. Arrafelé kell menned, mutatott az ölőkéssel a fény felé, és a másik kezével szelíden rápaskolt az evolúciós rokon hátsójára. Bömlömbi ezt jószerével meg sem érezte, de azért a fejét ide-oda ingatva mégis megindult át a kopár és kietlen mezőségen, amely mögött talán a szabadság, talán a borzasztó végzet várta. Akármi volt is a dombok mögött, esélyt kínált neki a folytatásra.

Ha visszanéz, bizonyítéka lesz annak, hogy nem tévedtem, állapította meg Kerzics, és egészen addig várt, amíg Bömlömbi hatalmas, őslényszerű tömege szét nem foszlott a november végi köd teret és időt oldó közegében.

VÁMOS MIKLÓS

KÖZEPES TŰZ

Tibi, a tűzkirály nagyjából elégedett volt a sorsa alakulásával. Vagy inkább: nem volt elégedetlen. Reggelenként lustálkodhatott, ameddig akart, csak akkor kényszerült vekkerre ébredni, ha teniszezni ment, egyre ritkábban. A partnerek közül ketten még dolgoztak, miattuk jártak nyolcra a pályára – ha ugyan össze tudták szervezni a négyest. Munkája kevés adódott, még a magyar filmekhez is szívesebben hozattak a rendezők pirotechnikust külföldről, a megbízható magyar szakemberek parlagon hevertek, nemcsak a pirotechnikusok, hanem a többi specialista is, az ajtó- és ablaktörők, a fegyveresek, az autósok, az eső-, vihar- és hócsinálók satöbbi. Sok trükk kell a mozgóképgyártásban. Sajnos, egyre inkább számítógépeken készítik ezeket, informatikusok, akiknek nincs szükségük arra, hogy ténylegesen megcsinálják a robbanást, a jégesőt, a karambolt, az épület összeomlását.

Tibi, a tűzkirály megtanulhatta volna a komputer használatát a külföldi szakértőktől, akikkel együtt dolgozhatott, többen fölajánlották segítségüket, elsősorban egy szolgálatkész német tökmag, Richard Langner, az ő ujjai olyan sebesen zongoráztak a billentyűzeten, hogy Tibi úgy érezte, csak a sziluettjüket látja. Gőgösen visszautasította, abban bízva, hogy igazi tűzre azért mindig szükség lesz, s akkor nyilván őt szerződtetik, nem véletlenül hívják tűzkirálynak. Az igazat megvallva elsősorban csak ő hívta magát így, s mindent elkövetett, hogy a gyártásvezetők által használt s kézzel írt telefonkönyvben ekként szerepeljen: Tűzkirály (Tibi). A vezetéknevét senki nem tudta filmes berkekben. Specialitása – autó vagy ház robbanás utáni lángba borulása – utánozhatatlannak bizonyult, egészen a számítógépkorszak beköszöntéig.

Tibi, a tűzkirály ma korán kelt, fél kilencre várták a Korda Stúdióba a néhai Mafilm Róna utcai telepén, mely az ő fejében változatlanul Lumumba utcai filmgyár volt. Egy hozzá hasonlóan a divatból és a megbízatásokból jószerivel kiszorult felvételvezető, Gyuri bácsi várta. Tibikém, tévésorozat egyik epizódjához kéne közepes tűz, a többit majd élőszóban elmondja a diktátor! – a rendezőket emlegették így. Hát

jó, gondolta ő, s mindent megtett, hogy pontosan érkezzen. Az útvonaltervező program használatát már elmagyarázta neki a lánya. Rátett tíz tartalék percet a szoftver kalkulálta időtartamra. Amióta a városon kívül élt, egyre nehezedett a bejutás a Budaörsi úton. Veszik a családok a második, harmadik kocsit, mintha ingyen adnák. Szemerkélt az eső, és a városba vezető autósztráda mind a négy sávja bedugult. Tibi nem tudhatta, hogy beljebb két koccanás is lezárt belőlük kettőt, az egyiknél a kihívott rendőrök intézkedtek, a másiknál a két vezető vívott ökölpárbajt, az arra haladók némelyike úgy biztatta őket, mintha ringben küzdenének. Mindezt ő nem látta, mert a két lehetséges menekülő útvonal egyikén kihajtott a káoszból. Kerülhet az ember jobbra, ez a hosszabb, vagy balra, ez a viszontagságosabb, mert dimbre föl, dombról le kell kanyarogni.

Tibi, a tűzkirály tapasztalta többször, hogy amikor a sztrádán torlódás van, nemcsak őneki jut eszébe, hogy más megoldást keressen, így a menekülőutakon is csak lépésben haladhat. Hiába, nyughatatlan lelkialkata nem bírta a vánszorgást. Gyakran eszébe jutott a híres Fellini-film kezdő jelenetsora, amelyben Marcello Mastroianni a dugóban kimászik a kocsijából, s az autósor tetején szalad előre. Persze ki meri ezt megtenni a való életben? A másik visszatérő képzelgése: viharvert Volkswagen kombija varázsütésre – gombnyomásra? – helikopterré alakul, és röpülhet tovább a bedugult város fölött. Remélhetőleg egyedül, tételezzük föl, hogy senki másnak nincs erre képes járműve. Általában is szerette, ha valamit csak ő tud. Egy hosszabb veszteglés után előrelendültek az útját blokkoló autók, s lépésben bár, de haladhatott előre. Sóhajtozott, mert a tizennegyedik kerület még igen messze volt. Életében először tette föl magának a kérdést, hogy vajon a Zugló névnek mi az eredete vagy magyarázata. Esetleg a zug? A Lumumba utca környéke sosem emlékeztetett csöndes zugra. Amióta az egyik kereskedelmi tévé beköltözött, már parkolóhelyet se talál az ember a főbejárat környékén.

Tibi, a tűzkirály igyekezett lendületet venni a keskeny s meredek utca alján, amelynek közepén télen mindig elakadt egy-egy tapasztalatlan autós, és araszonként csúszott visszafelé, megakasztva az őt követőket, néha neki is hátrálva a mögötte lévőnek. Az az álnok emelkedő lentről nem mutatta, milyen kegyetlen a dőlésfoka, kisebb teljesítményű kocsik csak egyesben mászhatják meg. Ráadásul az utóbbi időkben bal oldalon egybefüggő a parkoló járművek sora, így ha szembejött valaki, nehéz volt félrehúzódni. A bevált gyakorlat szerint a fölfelé igyekvők egy-egy kapubejárat öblébe bújva várták ki a föntről érkezőket. Akik, ha tehették, elengedték őket, kölcsönösségi alapon, hiszen legközelebb ők érkeznek majd alulról. Általában sokkal kevesebben jöttek fentről, a többség a város felé igyekezett. Tibinek sose volt problémája itt. Most azonban sokan húztak le, várni kellett. Az előtte lévő, vadonatújnak látszó fekete városi terepjáró végre nekilódult, s nagy sebességgel tört fölfelé, ő meg utána. A Volkswagen kombi nem tudta tartani a tempót, már régen látott szervizt, a hengerek ziháltak, a karosszéria rugói nyikorogtak. Föntről megindult egy vérvörös kocsi, de a fekete vezetője biztosra vette, hogy lassítani fog, így gázt adott. Tibi követte a példáját, s amikor a vérvörös autó – ugyancsak városi terepjáró, talán KIA – már nagyon közel ért, a fekete ügyesen jobbra lódult, ott egy kis hely maradt a parkolók közt, s akadálytalanul elhajtott. Mire viszont a Volkswagen követhette volna, a KIA elállta az utat. Vészfékezés – a baleset elmaradt. Hát ez hülye, gondolta Tibi, s biztosra vette, hogy a tagbaszakadt, harminc körüli férfi csak szórakozik, s mindjárt tolat egy csöppet. De nem. Ültek mind a ketten a kormány

mögött néhány másodpercig. A férfi mellől az anyósülésről egy alsó tagozatos kisfiú nézett rá, mosolyát Tibi kajánnak látta.

Tibi, a tűzkirály sóhajtozott, behúzta a kéziféket, kiszállt, odalépett a tagbaszakadt pasashoz – már látta, a feje kopasz, a bőre vörös –, és nagyon udvariasan, szinte alázatosan így szólt: Kérem szépen, legyen szíves tolatni másfél métert, hogy… szóval… – a mondatot nem sikerült befejeznie, a férfi rávakkantott, termetéhez képest meglepően magas hangon: Mér, a te verdádba nincs rügverc? De, van… csakhogy nekem legalább húszméternyit kéne farolnom, míg önnek csak egy kicsit, icipicit. Na és? – a férfi győztesen vigyorgott, s újra: Verdádba nincs rügverc? Tibi a kisfiúra pillantott, mintha tőle várna erősítést, hirtelen megértette annak arckifejezéséből, hogy nem először figyelheti, amint az apja hatalmat fitogtat a közlekedésben, valószínűleg sehol másutt nincs rá módja. Ami azt illeti, neked sincs, te mégse fitogtatsz soha sehol, mert… hm, még gondolkodnod kell azon, hogy miért. De nem most, mert ha sokat szarakodsz, a végén elkésel Gyuri bácsitól, aki pedig (mint a gyártás- és felvételvezetők többsége) háklis a pontosságra. Nem bírta abbahagyni a sóhajtozást. Látta, alulról mindjárt odaér mögé egy mikrobusz, hamarosan beleszorulnak a kínos helyzetbe, s már nem lesz kiút. Visszaült a kocsijába.

*

Változatok

1. Tibi, a tűzkirály bedobja a lovak közé a gyeplőt, történjék, aminek történnie kell, legyen meg az akarata annak a dagadt kopasznak, egye meg, amit főzött, én bekapcsolom a rádiót, a Kossuthon az örökbefogadás nehézségeit taglalja valami szakértő, a bennfentesek gurgulázásával, Tibi átkapcsol a Petőfire, ahol ezt énekli egy bárdolatlan hang: „Nehéz a sorsa annak, aki nem lép, amikor kell", ujjai a zene ritmusára dobolnak a kopott műbőr kormányvédőn, mögötte már szakaszosan dudál a mikrobusz meg két Suzuki meg egy kisteherautó, a vérvörös városi terepjáró mögé is fölzárkózott három-négy kocsi, azok is tülkölnek, Tibi ingatja fejét a zenére, s mindkét fülébe tapaszt egy-egy mutatóujjat, végül behunyja a szemét, s figyeli a piros karikák ugrálását a belső alkonyi csillogásban –

2. Tibi, a tűzkirály újra kiszáll, érvelni kezd annak a primitív baromnak, először kézenfekvő észokokra hivatkozik, máris forgalmi akadályt képezünk, mi értelme, hogy egyikünk se folytathatja útját, gondolom, ön iskolába viszi a fiát, én pedig tűzszerész vagyok, fontos munkát kaptam, ha nem érek oda időre, elvesztem a megbízatást, tanúsítsunk megértést egymás iránt, mindketten emberek vagyunk, sőt szülők, nekem is van fiam, noha ő már felnőtt, van unokám is, akkorka, mint az ön gyereke, hát kérem, legyen tekintettel erre, és segítsen, hogy kiszabadulhassunk a helyzet fogságából, szóval, tisztelettel kérem, tolasson másfél métert a kedvemért, a kedvünkért, az összes várakozóért, tegye meg, amíg lehet s szabad, mert mindjárt ön mögé is befutnak autók, akkor végzetesen beszorulunk, ki tudja, mennyi időre –

3. Tibi, a tűzkirály mobiltelefonján hívja a 112-t, kéri a kerületi rendőrőrsöt, s a kásás női hangnak a lehető legrövidebben elmagyarázza a helyzetet, kérem, itt pillanatokon belül akkora dugó lesz, hogy megbénul az egész kerület közlekedése, jó, ha szó szerint vesszük

a KRESZ szabályait, akkor a szembejövőnek van előnye, az én sávom fogyott el, igazából nem szép, hogy ez a sok kocsi itt parkol, miattuk nem férünk el ketten egymás mellett, persze, tábla nem tiltja itt a megállást, de azért a józan ész azt diktálná, hogy ne szűkíthessék egysávosra az utat, talán ki is tehetnék a parkolni tilost, belátom, soká tarthat, mire ideér a legközelebbi járőrkocsi, talán küldhetnének egy helikoptert, nem is tudom, ez szükséghelyzet, oké, mondom az adataimat –

4. Tibi, a tűzkirály megragadja azt az utolsó előtti pillanatot, amikor a tűzvörös terepjáró mögé még nem érkezett más gépjármű, emelt hangon megfenyegeti a dagadtat, hogy ha nem takarodik el az útjából, de rögtön, ő bizony habozás nélkül nekihajt, nem félti a saját kocsiját, tizennégy éves!, hirtelen tegezésre vált: Igen, van benne rükverc, de egyes is, csak figyelj!, visszaül, indítózik, gázt ad, a lökhárítók nevükhöz méltón valamelyest hárítják a lököt, de azért csörr, biztosan elgörbülnek valamennyire, Tibit ez nem érdekli, hátrább tolja a terepjárót, élvezettel nézi mind a felnőtt, mind a gyerek kerekre tágult szemét és száját, majd gyors kormánymozdulattal jobbra kilő, és otthagyja őket a francba –

5. Tibi, a tűzkirály vállat von, bekapcsolja a vészvillogót, a nyitott ablakon át int a mögötte összegyűlteknek, és nagyon lassan hátrálni kezd, amennyire amazok engedik, hosszú percekig tart, mire elérné az első beszögellést, csakhogy azt már elfoglalta egy szemfüles autó a négyből, amelyek vele együtt kénytelenek farolni, ugyanígy jár még három menekülőhellyel, s addigra a lejtős utca tövébe ér, ahová éppen ekkor kanyarodik be nagy lendülettel a járőrkocsi, szirénázva és kéken villogva, valaki mégis kihívta őket?, nincs ideje ezen töprengeni, mert megafonon rászólnak, iszonyú hangerővel: HÚZÓDJON FÉLRE! HÚZÓDJON FÉLRE!, ezt ismételgetik, sírós válasza – De hová, az istenért, hová, hogyan?! – senkihez se jut el, ekkor észbe kap, egyesbe teszi a váltót, s indul fölfelé padlógázzal, kéjesen szemléli, amint kiderül, hogy a hatóság láttán persze a dagadt idióta vérvörös városi terepjáróján is működik a rükverc, nagy sebességgel jutnak az utca tetejére, ahol a rendőrök jobbra el, ő pedig elégedetten folytatja útját előre, a város központja felé –

6. Tibi, a tűzkirály nem akar szamár lenni, aki szenved, inkább okos, aki enged, amint észreveszi, hogy lentről egy mikrobusz közeleg, visszaül, lendületesen tolatni kezd, reméli, hogy a mikrobusz vezetője – márkatárs, mert az is Volkswagen – látja, mi történik, és lassít, ebben nem is kell csalódnia, csodák csudája, fölösleges, hogy a legközelebbi beugróig kínlódja magát, baloldalt mögötte föltárul egy társasház önműködő dupla vaskapuja, kihajt egy Skoda, lefelé indul, most a mikrobusz lesz gondban, de az nem az én bajom, gondolja Tibi, s befarol abba az udvarba, hogy utat engedjen a puffadt idiótának, megvárja, amíg elhalad, sőt utána még két másik autó, aztán óvatosan indulna vissza az utcára, ámde addigra az automata kapu bezárul, fehér függőleges rúdjain megcsillan a felhők mögül előbukkanó nap fénye, szűzanyám, rabságba estem, most mi lesz? – ki kell kászálódni, becsöngetni valamelyik lakóhoz, hogy engedjen szabadon, reménykedjünk, hogy még van itthon valaki, mert ha nem –

7. Tibi, a tűzkirály tudomásul veszi, hogy az izomagyú állat nem tágít, biccent, rendben, ön akarta így, hátrasétál a VW csomagtartójához, kivesz belőle egy kis bordó viaszosvászon bugyrot, a tartalma – sárgás por – felét a terepjáró elejéhez és két oldalához szórja, majd

a kandallógyújtáshoz tervezett Korona márkájú hosszú gyufaszálat lángra lobbantja a doboz oldalán, s a betonra hajítja, a sistergő görögtűz láttán és hallatán lőn csodálkozás, továbbá fogaknak csikorgatása –

*

Vajon melyik volna a valóságból ellesett befejezés?
A helyes megfejtők között piciny rőzsetüzeket sorsolunk ki.

(A hatodik. És szerencsére volt a házban még valaki.)

VÖRÖS ISTVÁN

A PLÉHTETŐ ALATT

Az égen hold köhög,
vérzik és füstölög.
Fénye mint penge villan
elnyúlva lent a tóban.

Remeg a levegő,
nem bírja közelem,
bogárra, virágra
szegezem életem,

fölteszem a világ
falára kis szöggel,
ami még titok volt,
szembe a közönnyel.

Beszélek izzadtan
reszkető szelekkel,
kifáradt légtornász
álmában az ember,

felébred, és fecseg
dolgokat, éveket,
a tárgyak beszéde
ostoba, téveteg.

A dolgok dumája
nem mindig hallható,
vékony kis cérnahang,
bömbölő tücsökszó.

Ügető kenguru
lába egy meteor,
idáig leér, és
körme szikrákat szór,

Galaxis szájából
kilógó lángnyelvek
hazudnak világot
a képzett embernek,

és nincsen naprendszer,
úgy, ahogy elhittük,
lapos a föld mégis,
túl sok volt a kis trükk,

józan ész, józan ész,
neked van igazad,
befogott pofával
telik a pillanat,

nem akar nagy lenni,
nem szép már a jövő,
nem tudjuk, milyen lesz –
a tévén terítő.

Az ég csak pléhtető
magasan, magasan,
járkál fönt valaki,
érezzük, hogy ott van,

hallani lábának
otromba döngését.
Ne nézz föl, mert akkor
nincs többet segítség!

LEHET, HOGY NEM EGYFÉLEKÉPP…

Lehet, hogy nem egyféleképp történt meg
a világkezdet,
hitelt adok a teremtésnek,
meg annak is, hogy csak úgy létrejönnek

a dolgok, készen kapja Isten is mind.
Nem hisznek bennünk.
Sőt azt hiszik, hogy Isten nincs is.
E kérdésben lehetetlen tévednünk.

Igaz mindkét ellentmondó igazság.
Nincs magyarázat.
A kezdetek mocskát kimossák,
egy újabb titkot adva a világnak.

ÉPÍTKEZÉS ÉS MAJÁLIS AZ ABLAK ALATT

Mig a nappali alvás tart, azalatt
álmomba felépül a város,
gyönyörű, takaros, kacifántos alak,
nem nézi a kinti világot.

Csak a lét ura építi – gyöngül a kép,
ott jön nagyapám… Ez az élet?
Vagy a nemlét ennyire egyszerü, szép?
Nincs így. Igazad sose éltet.

Ha belé-belerándul a rémes idő,
nem méri e tényt le az álom,
kiröhögne az irgalomért, ami ő,
ám akkori éneim ólom

idegek, közönyök lehető ügyeit
nem tudva, nyugodtan elérik.
Ez a múlt, ez a fény jelenemre virít,
rám szól, kiabál föl az égig.

Mire ébredek, alkonyodik, jön az éj,
ráfröccsen az utcai lámpa,
mint szónokok ócska, hamis szövegét
kérdéssel az ész, ha bevágja.

Kiesik szerepéből a rémeiből
épült kicsi rossz, a pokolka.
Kiröhögni a földet, a felhevülőt,
szól vad zene, ördögi polka.

DARVASI LÁSZLÓ

A SZÉP MÉSZÁROSNÉ BOSSZÚJA

Kleist-átirat

(Az előző rész tartalmából: A g.-i mészáros szép feleségét a grófi udvar intézője kíséri a gróf elé, általában napnyugta után, s ilyenkor az asszony napfelkelte előtt nem is tér haza. A mészáros, bár a tetteinek többféle módon a kárát látja majd, elveszti a fejét, és megvakítja a parancsot teljesítő intézőt, majd az üregükből kiemelt szemgolyókat, bebocsáttatást kérvén, a gróf úr oroszlánlábas asztalára helyezi.)

Vagyis tehát nem oszthatjuk-e nyugodt lelkiismerettel azt a nézetet, hogy egy uradalmi intézőt lehet pótolni a gazdaság működését illetően, a népet viszont, amely napról napra a verejtékét hullajtja földre, nem szűnő erőfeszítését küldi kertekre, veteményesre és vetésre, és amiközben szorgoskodik, alkot is, már kevésbé? Bukott népvezetők, levitézlett hatalmasok kívánják, hogy bárcsak lenne leváltható a nép. Az ügyesebbek és a rátermettebbek természetesen nem is akarják leváltani, mert a népet mindig, a múlt ködébe vesző időkben is lehetett, ahogyan manapság is lehet alakítani. Hallottuk már, a nép ruhája a hatalom, a népet a hatalom öltözteti. Minél hatalmasabb és befolyásosabb egy úr, annál megnyugtatóbb öltözékben járnak szolgáló emberei. De mennél kevesebb a hatalma, annál jobban elszabadulnak az öltözködési szokások.

És talán az emberi világ tárgyai is mind pótolhatók, egy kellemes benyomást keltő öltözék, egy lábbeli, egy csinos kalpag vagy egy városi látványosság helyett kerülhet másik, és az az igazság, ha úgy hozza a szükség, kerül is.

Amikor az úgynevezett sellőponty alkotást bontani kezdték a városban, mások szerint akkurátusan szétverték, de ez elfogult túlzás lehet, ugyancsak pótolták, állítottak a helyébe másik köztéri alkotást. Az első napokban valóban furcsa érzés lehetett az új városi díszre tekinteni.

Mármost az ember, csak mert őkelmének jelentékeny jellegzetessége az egyedisége, a kegyelemhez és az üdvösséghez fűződő valóban tragikus viszonya, a kétes időhöz fűződő kapcsolata, vajon pótolható-e?

Akad, aki ezt is megkérdezi, és tegye.

Mindenesetre élénken megmaradt a tartomány emlékezetében, hogy a grófi intézőt, akit egy balszerencsés napon megvakítottak, igazán kegyetlen módon elvették a szeme világát, pedig igencsak éleslátó ember volt, érzékletesen és plasztikusan meg tudta fogalmazni a világi arányokat, sőt azt is minden irónia nélkül lehet állítani, hogy az ember berendezte tér perspektívájának megítélésében is otthonosnak mutatkozott, ha egy udvarban, egy házban kutatni kellett valamiféle illetlenség után, ő bámulatos gyorsasággal és furfanggal lelt rá a pincében, padláson rejtegetett fegyverre, a kert végében elásott illetéktelen kincsre, eltulajdonított vásári holmira, ugyanakkor tájékozott volt az utcák világában is, a hullámzó földeken, az erdőségekben, otthonosan járt és kelt az élet bonyolult szövétnekében, és lám, rajtavesztett ő is.

Pótolható-e egy ilyen kincs, mint amilyen ő volt?

Mint mondtuk, igen.

Viszont hogyan?

A kárvallott intéző urat úgy hívták, ahogy hívták. Sajnos egyszer ez a név is kisebb kárt, ha úgy tetszik, bántalmat szenvedett, csak mert az emberi nevekkel is lehetséges kellemetlen dolgokat művelni, kigúnyolni és elferdíteni, kétes eszmetársulatok aljasságára bízni, pedig hát a név, az ember szent neve semmiképpen sem lehetne nevetség tárgya, az olyan, mintha a másik sorsával gúnyolódnának. Kapjuk a nevet is az édes szüleink által, de mégis inkább valamilyen fölsőbb elhatározás eredményeképpen. Mindenesetre az intéző úr, megvakítása után, lábadozása kezdetén kiköltözött a kastélyból. Azt neki is be kellett látnia, hogy az uradalmi, mind ez idáig lelkiismeretesen, a legjobb tudása szerint elvégzett munkáját, az emberek magatartásának irányítását, az állatokkal és a növényekkel kapcsolatos teendőket, illetve, el ne feledjük, a művészet kérdéseivel járó feladatait, bármennyire is szerette volna, tovább már nem tudta ellátni.

Összecsomagoltak helyette.

Kiraktak egy csinos, jól teletömött bőröndkét a bejárathoz.

A gróf úr sajnos nem tudja fogadni az intéző urat, hogy elbúcsúzzon tőle, gyengélkedik.

Ó, igen, ha nem gyöngélkedne, akkor meg a temérdek dolga, ugye.

Ha lehet mondani, kicsit sietősebben kellene a bejárattól elhaladni, kinek tesz jót egy efféle látvány, amit most az intéző úr okoz.

Élt aztán a városban egy veterán, aki pedig szintén hasonlóképpen vak volt, csakhogy már jóval régebbi idők óta, a Karl bácsi. A gróf egyik kisebb háborújában, és nem igaz, hogy csupán csak apróbb, kocsmai verekedésnél is alig nagyobb csetepaté lett volna a molnár vízimalma és a g.-i tó mellett, főként egy kereskedelmi útvonal, tehát a vámszedés birtoklásáért lezajlott, legalább egy (!) halálesettel, illetve több maradandó sérüléssel járó összecsapás. Ez volt a virsliháború? Meglehet, de a gúnyos megnevezés fölött akkor sem szállhat el csak úgy a tekintetünk. Karl bácsi látása a szomszédos tartomány több katonája aljas támadásának látta kárát. Védte magát a túlerővel szemben, több gazfickót megfutamított, seggbe rúgta, pofán vágta és leköpte őruraságukat, mígnem az egyik a háta mögé lopódzva gáncsot vetett neki, egy másik pedig odaugrott hozzá, pedig magatehetetlenül hevert a földön, és már meg is történt a baj. Nemcsak megszurkálta, de még sót is szórt a bátor ifjú szemébe. Karl azonban még vakon is harcolt tovább. Ki is tüntették, aztán lassacskán eljárt fölötte az idő, nem jutott már hely neki a grófi szolgasoron, de később is szabadon járhatott-kelhetett a városban, nem úgy, mint az a másik vak, neki már a neve is a feledés homályába merült, akit még az intéző úr tanácsolt el a hivatali idejében, joggal állítva, hogy több megfontolandó panasz érkezett miatta, a gyerekek erősen tartanak tőle, kántáló éneklése és soha nem szűnő könyörgése az alamizsnáért bántja az érzékenyebb füleket.

Volt más elképzelés is Karl bácsi szeme világának elvesztéséről, de ezt nem gyakran hangoztatták. Vagyis hogy a gróf egyik embere, és még az sem kizárható, hogy éppen maga a gróf olyan szerencsétlen módon pattant a lovára egy rókavadászat alkalmával, melyen aztán foglyokat és fácánokat is lőttek természetesen, hogy jobb csizmájának sarkantyúja végigszántott az akkor még ifjú Karl arcán, és mert azt kivételes balszerencsével tette, az ifjúnak nyomban mind a két szeme bánta.

Karl bácsi azóta jobban érezte az illatokat, élesebben hallotta a hangokat, és különös érzéket fejlesztett ki az emberi beszéd árnyalatainak értelmezésére, fölfigyelt az ártatlannak tetsző szavak és mondatok mögötti gúnyra, ármányra vagy rosszakaratra.

Meg tudta különböztetni, és ezt mindig is mondta, az ebédhordó üvegek és edények tartalmát.

Krumplifőzelék, a molnárné visz az urának!

Húst visz, finom aranyra sütött ürücombot a szénégetőnek az ő felesége!

Nahát, vajon honnan vette a pisztrángot a mészáros asszonya?

Elég az hozzá, hogy a két vak ember hamar egymásra talált, kézenfekvő volt, hogy közel kerülnek egymáshoz, és nyugodtan állíthatni azt is, hamar egyezségre jutottak, amennyiben közös, lassú ritmusú, a tűnődés lassú folyását soha nem nélkülöző, a vakság ellenére mégis figyelmes sétáik alkalmával kiegészítették egymást, mert például az intéző, mivel emlékezetében frissen éltek a jelenvaló eseményei, az újonnan emelt épületek, a kaszárnya és a lőportorony építése például, vagy a közelmúltban renovált utcarészletek képei, ezekről mesélt is, részletesen beszámolt, jártak a kezek a habarcson, a porozáson, a csupasz téglán, kősoron, a síkos, fenséges márványon. Karl bácsi pedig jobban, ügyesebben tájékozódott, régóta beletanult a vakok közlekedésébe, az intézőt például többször zörgő szekér elé, sebesen ügető ló vagy nagyobb tárkocsi alá sodorta volna a régi lendülete és a tapasztalatlansága, ha a háborús veterán, aki nem panaszkodott a sorsára, mert megnyugvást és békét talált, vissza nem tartja.

Egyszer az intéző mégis nekiütközött valaki szemből érkezőnek.

Bocsánatot kér, jegyezte meg nyomban, és kérdezte is, hogy viszont ki lenne az?

Az illető nem felelt.

Ki vagy?!, szólt újra, most már kisebb ingerültséggel az intéző, ami nem volt egészen alaptalan, hiszen a hallgatás, az efféle csönd a vak ember legfőbb ellenfele lehet.

Érzi az illatát, jegyezte meg Karl bácsi, majd hozzátette, hiszen már el is sietett a dolgára, de nem érezte-e az intéző úr azt az édes árnyalatú, az alsóbbi rétegek felé mélyülő testi kipárolgást, amit egy vékony, karcsú, bizonyára kívánatos alak okoz?

Az intéző megkérdezte, mégis kinek a testillata lett volna ez.

Bizony, a szép mészárosné illata.

Az intéző elgondolkodott, bár a mészáros fölidézése egyáltalán nem esett jól neki, az a mesterség, annak a mesterségnek a gyakorlói és művelői most már, tudta, mindig rossz emlékeket fognak kelteni benne. De hát meg kell tanulni olyan szavak elviselését is, melyeket nem szeretünk. Amik fájdalmat okoznak. Nem azért mondják ki, nem azért ejtik ki őket, hogy bennünket bántsanak. A vak intéző, miközben gondolkodott tehát, a szemüregénél matatott, és furcsamód valamiféle nedvességet is tapasztalt az ujjai által ott, végül ezt tudakolta:

Vakon is megmarad a könny, nahát?!

Aztán rátért kíváncsisága igazi tárgyára.

Nem úgy volt, kérdezte, hogy az az asszony, akinek a szépségét a gróf úr is mennyire méltányolta, bennégett a mészáros udvarházában? Igaz, a történtekkor éppen válságos állapotban volt a felhevült, de nyugodtan mondhatni, eszét vesztett hentesmester miatt.

Jobb, ha mészárost mondunk.

Karl bácsi kitapogatta és veregette a másik vállát, úgy ám, bizonyára bentégett volna a mészáros úr szépnek mondott, kellemes illatú asszonya abban a házban, az otthonában, nem mellékesen, ha jóravaló, figyelmes népek, a szomszédok például meg arra járó isme-

retlenek meg nem mentik. Hulltak el állatok, igen. Lángolt ordító disznó, tehén, kecske, igen. Kormos lett még az ég is, igen. Az udvarház nagy része a lángok martaléka lett, igen. De az asszony megmenekült, kisegítették a jó emberek.

És miért nem tud ő erről, tudakolta az intéző.

Nagy a valószínűsége, hogy lázasan feküdt a szeme világának a sajnálatos elvesztése miatt, vagyis nemcsak a borzasztó eseménykor, hanem aztán napokon át is, magyarázta Karl bácsi.

És mit akar tőlük a mészáros felesége?, az intéző kíváncsisága, talán érthető módon, nem lankadt.

Ő úgy érzi, jegyezte meg némi tűnődés után Karl bácsi, hogy lenne valamiféle mondandója. És sajnos nem neki, egy szegény sorsú, de mégis boldog veteránnak, hanem az intéző úr számára.

Mit mondhatna neki ez a szép asszony?

Azt ő nem tudhatja, vakarta a fejét Karl bácsi.

Néhány nap múlva Karl bácsi elmeséltette az intézővel a sellőponty történetét, és ki lehet annak a megítélője, hogy ez helyes dolog volt-e, vagy inkább semmi jóval nem járó figyelmetlenség.

Ugyanis már nem a sellőponty szobra állt a város főterének közepén, azóta új emlékmű került oda, egy mesteri módon ábrázolt, ügyesen és színes lélekkel megfaragott csizma, a gróf úr csizmájának hű, bár láthatóan megnövelt mása, afféle embernagyságú lábbeli, aminek a története az volt, és ezt az elbeszélést az intéző elő is adta a sorsával nem perlekedő veteránnak, hogy a csizmának a mintája, amit most ide, a sellő vagy a ponty helyett, de mindegy is, tehát a sellőponty helyett állíttatott a gróf úr, az ő legkedvesebb csizmája, ezzel a lábbelivel sokkal otthonosabban tudott lépdelni és mozogni szántón, mezőn, a virágos kertben, vadászat alkalmával vagy a városi grádicsokon sétálva, jobban tudott hozzá öltözéket választani, szóval hogy ezt a csizmát, amikor megjött B.-ből az illető neves szobrász, a gróf legnagyobb sajnálatára le kellett vennie a sokat sajgó lábairól, és több napon keresztül nélkülöznie kellett, s mindezt azért, hogy az említett művész megfelelő és elmélyült benyomásokat szerezhessen róla, melyeket úgy, hogy miközben a gróf úr lábán hordja, aki pedig jár, toppant, siet, álldogál, éppenséggel rúg benne, vagy például a kedvenc lovára lendül, nem szerezhetett volna meg.

Jobb, ha a művészileg megformálandó tárgy nem él, vagyis nem használtatik, miközben megformálják. Tényleg többet mutat? Az emberek se futkároznak, nem mozdulnak, amikor festik őket. De ez már nyilván egy művészeti kérdés, jegyezte meg az intéző.

Azt kérdezte Karl bácsi, csizma?!

Az a kibaszott csizma?!

Sarkantyú van rajta?

Majd meg sem várta a választ, a szoborhoz kopogott a botjával, és tapogatni, fogdosni kezdte.

A csizmát ölelgette Karl bácsi, és csöndben átkozódott.

Az úgynevezett sellőponty, szólt a ziháló öreghez az intéző, mikor az visszaült mellé a kút melletti padra, nem volt elég szép alkotás. Úgy tudja ő, nem szerették az emberek. És nem is értették. Micsoda ostobaság, ha mondhatja. Mert hogy lehet egy sellő ponty?

Vagy egy ponty sellő?!

És akkor leült valaki az intéző mellé. Ő pedig nyomban tudta, ki az, most már megérezte az illatból ő is. Jobban hallott, az ízek, az illatok is egyre többet jelentettek neki. Szólt is, szívesen venné az illető hölgy bocsánatát, mert hát érti ő, hogy némiképp rászolgált arra, ami történt vele. A mészáros urat is megérti, bár, az az igazság, ha csak rágondol, mint most is, összefacsarodik a lelke.

Hallgattak kicsit, egy látó nő és egy vak férfi.

Ő megbocsát, szólt végül az asszony, és mintha a fehér húsának az illata is a szavaival szállt volna, azt is hozzátette, hogy lenne még mondandója.

Éspedig mi lenne az?

Lett a gróf úrnak új intézője, mint ez a hír a városban már elterjedt. Ki fogják hirdetni dobosokkal, trombitásokkal. Az új intéző részletes szerződést kapott. Úgy tudja, mondta a mészáros felesége, hogy olyan a szerződése, szinte szó szerint, mint az intéző úré volt.

Ezen ő nem csodálkozik, jegyezte meg az intéző, és aztán azt kérdezte, mit csinál a vak barátja a csizmapárral, mely, mint még volt alkalma megtapasztalni az ép szemeivel, embernagyságú.

Ő úgy látja, ki akarja emelni a helyéről, válaszolt a mészáros szép felesége, és hozzátette, hogy…

Nem lehetetlen, az intéző arra gondolt ekkor, hogy az asszony valamiféle vallomást tesz neki. Hogy őt például nem zavarja a vakság. Miért lenne egy vak ember alábbvaló kedves, mint egy olyan, aki lát, felhőt, fényt, világot. Azért megkérdezte.

Kérdezheti-e, hogy mi történt az urával, a mészárosmesterrel.

Ura elhalálozott, szólt halkan az asszony, tehát ő már özvegy.

Sajnálja nagyon, mondta az intéző.

De hogy az új intézőt is Henriknek hívják, váltott váratlanul témát ekkor az asszony.

Milyen véletlen egybeesés, mondta a férfi, és meglehetősen rossz érzése támadt.

Egybeesés, de nem véletlen, korrigálta a megjegyzést a mészáros felesége. Annyira megszokta a gróf úr az intéző úr nevét, hogy lám, már változtatni sem akar rajta.

Az utódomat is úgy hívja, ahogy engem?!

Úgy bizony, magam hallottam, amikor a minap újra az udvarban jártam.

A maga nevét mondja annak az újnak, és mintha csak magához szólna, uram.

Aztán elhallgatták az ordítást.

Szegény Karl bácsi még mindig küzdött az érthetetlen sellőponty helyett állíttatott, máskülönben nagyon is szemléletes grófi csizmákkal.

SAUSIC ATTILA

MAMI BÖRTÖNBEN

Mami magával vitt minket mindenhová. Az akkor épülő új lakótelepeken arról beszélt az emberekkel, hogyan lehetne javítani a körülményeiken. Mi addig az építkezés pocsolyáiban ugráltunk az ikertestvéremmel, Reginével. Amikor valamelyik nevelőintézetbe indultunk, mi is becsempészhettünk a zsebünkben egy csípőfogót, hogy az ottani fiatalok átvághassák a szögesdrótot, ha szökni akarnak.

Mami mindig elmagyarázta, mit miért csinálunk. Hogy milyen rideg és szomorú az élet egy ilyen lakótelepen, hogy milyen szörnyű, ha bezárják a fiatalokat, és hogy egyáltalán mennyi igazságtalanság van a világon. Hogy vannak, akiknek nagyon sok pénzük van, miközben sokan éheznek. Értettük, el kellene osztani a sok pénzt, hogy jusson belőle mindenkinek.

Mami nagyon nem szerette az igazságtalanságot. Azt szerette volna, ha mindenki egyenlő. Vagy inkább egyforma? Mert például mi ikrek voltunk, de nem voltunk egyformák, és ez nem tetszett Maminak. Engem erősebbnek, önzőbbnek látott, Reginét pedig gyengébbnek, együttérzőbbnek tartotta. Úgy magyarázta nekünk, hogy közelítenünk kell egymáshoz, miközben a lényeg az, hogy segítsünk másokon. Szóval az a legjobb, ha képesek vagyunk keresztülvinni az akaratunkat, de ez az akarat mások – ahogy mondta – „felszabadítására" irányuljon.

Tüntetésekre is elvitt minket. Sok ember ment egymás mellett, és kórusban kiabáltak. Otthon nem volt olyan érdekes: Mami mindig az írógépnél ült, mellette nagy halomban tornyosultak a csikkek a hamutartóban. Néha felolvasta, amit írt, és volt, amit nem volt nehéz megérteni: „A tiltakozás az, amikor megmondom, hogy ez és ez nem tetszik. Az ellenállás az, amikor teszek arról, hogy ami nem tetszik, az ne történjen tovább." Ebből megértettük, miért kell fogó az intézetis gyerekeknek.

Volt olyan tüntetés is, amire nem vitt el minket. Olyankor csuromvizesen jött haza, és nagyon boldognak látszott. Mert a legtöbbször szomorú volt a Mami.

Mindez már azután történt, hogy elvált Papitól, mi pedig Nyugat-Berlinbe költöztünk. Másodikba jártunk, amikor beköltözött hozzánk két ismerőse. Mami elmagyarázta, hogy az iskolában nem szabad beszélnünk róluk, mert keresi őket a rendőrség. És igazi nevükön sem szabad szólítanunk őket: hívjuk őket, mint a Grimm-mesében, Hänselnek és Gretelnek.

Hänselről hamar kiderült, hogy nem szereti a gyerekeket. Gretel viszont kedves volt velünk, mesélte, hogy neki is van egy kisfia. Amikor egyszer hazavittük néhány osztálytársunkat, akiknek mondtuk, hogy olyanok laknak nálunk, akikről nem szabad beszélnünk, és akikről nekik se szabad beszélniük a szüleiknek, Hänsel dührohamot kapott. Hülye kölykök, kiabálta, és bezárkózott a fürdőszobába.

(Egy hordó olíva)

Hänsel egy napon nem jött haza, és hallottuk, hogy elfogta a rendőrség. Attól kezdve Mami és Gretel csak arról beszéltek, hogyan kellene őt kiszabadítani. Nem

szerettük Hänselt, de azért drukkoltunk, hogy kiszabadítsák, mert beláttuk, nem jó börtönben lakni.

A kiszabadítás sikerült, de attól kezdve sajnos már csak fényképen, a városban mindenütt kifüggesztett plakátokon láttuk Mamit Hänsel és Gretel mellett. Híres lett, csak ennek nem tudtunk igazán örülni. „Gyilkossági kísérlet" – ezt írták Mami arca alá, s ott állt a nevük is: Ulrike Meinhof, Andreas Baader, Gudrun Ensslin. Úgy emlegették őket a rádióban, hogy a RAF vagy egyszerűen a Baader–Meinhof-banda.

Azután hosszú utazásra vittek minket mindenféle ismerősök, a végén Szicíliában kötöttünk ki. A házak mindenütt romokban álltak, mert nem sokkal korábban földrengés volt ott. Barakktáborban laktunk. Az utazás izgalmas volt, de a táborban egyre jobban fájt, hogy Mami nincs velünk. És Papi? Mint megtudtuk az ismerősöktől, éppen előle menekítettek oda minket.

Később hallottam, hogy Mami ebben az időben Jordániában volt. Akik vele voltak, azt mesélték, rettentően hiányoztunk neki. Az is szóba került ott, hogy mi legyen velünk. Értettük, velünk nem tud bujkálni a földalatti mozgalomban. Mi tagadás, nekem sem volt nagy kedvem a föld alatt élni, ahogy képzeltem, sötét alagutakban, bár Mamival biztosan oda is elmentem volna. Ehelyett azt találták ki, hogy elküldenek egy táborba, amelyikben árva palesztin gyerekek laknak, akikből partizánokat nevelnek. Mami állítólag azt mondta, erős gyerekek vagyunk, kibírnánk azt is. Állítólag azt is mondta, legalább eddig jó dolgunk volt, ellentétben például a vietnámi gyerekekkel, akik elvesztették a szüleiket a háborúban.

Akkor már mi is úgy éreztük magunkat, mint a vietnámi gyerekek. Nem voltak velünk a szüleink, főleg Mami, aki addig törődött velünk. Azt hittük, mindig úgy lesz, hogy törődik velünk. De akkor nem volt sehol. Állt viszont a konyhában egy hatalmas hordó teli olívaolajjal, abba tunkoltuk a kenyeret. Ha éhesek voltunk, ott volt a hordó. Arra mindig számíthattunk. Az is jó volt még, amikor partizánosdit játszottunk az olasz gyerekekkel.

Először egy Hanna nevű lány vigyázott ránk. Aztán két pár jött helyette, pontosabban nem két pár, mert mondták, hogy ők négyen együtt élnek. És tényleg, egész nap egy szobában feküdtek, és megtiltották, hogy zavarjuk őket. Máskülönben kedvesek voltak, különösen a két szőke, mert az egyik fiúnak és lánynak szőke haja volt, a másik kettőnek pedig fekete. Szerettük még azokat az estéket is, amikor húszan-harmincan összegyűltek a barakkban, mind olaszok, nagy vastag cigarettákat szívtak, amiknek olyan édeskés vagy milyen volt az illatuk, meg gitároztak, és partizándalokat énekeltek.

(Még egyszer focizni)

Azt is később tudtam meg, milyen kevésen múlott, hogy nem lettünk palesztin partizángyerekek. Mami már úton volt értünk, csak éppen egy nappal korábban ért el hozzánk Papi egyik ismerőse, és megszöktetett minket. Visszavitt Németországba, ott jártunk tovább iskolába. Mamit pedig tovább kereste a rendőrség. Csak két évvel később, 1972-ben fogták el, ami annyiban jó volt, hogy nemsokára találkozhattunk vele. Levelet is kaptunk tőle:

Hé, egérkék! Szorítsátok össze a fogatokat. És ne gondoljátok, hogy szomorúnak kell lennetek, mert olyan Mamitok van, aki börtönben ül. Egyáltalán, jobb dühösnek lenni, mint szomorúnak. Na várjatok csak, hogy fogok örülni, ha jöttök. Az ördögbe is!

Már tízévesek voltunk, és egy egyenruhás néni vezetett minket hosszú folyosókon, a kezében óriási kulcscsomóval, nyitotta egyik rácsos ajtót a másik után. Egy fehérre festett szobában, amiben az ablak nem ott volt, ahol szokott lenni, hanem egészen magasan, a néni leült egy székre. Mi az asztal mellett ácsorogtunk, és vártuk Mamit. Csak arra emlékszem, hogy nagyon izgultam. Szeret még minket?

És igen, rettentően örült nekünk, hihetetlenül izgatott volt, ide-oda járkált, ölelgetett minket, én pedig arra gondoltam, miért nem hoztam neki a zsebemben csípőfogót.

Máskor azt írta Mami:

A múltkor tarka papírsárkányok szálltak a börtön felett. Valahol tehát gyerekek vannak a közelben. Hihetetlen magasan repültek a sárkányok, zöldek és pirosak. Borzasztó szép volt.

Vagy pedig ezt:

Drukkoljatok, hogy elérjünk valamit az éhségsztrájkkal. Többet nem is tehettek, mint hogy drukkoltok. És írjatok! Megint focizni együtt? Naná, hogy lenne kedvem.

Jó néhányszor voltunk nála, pedig nem szerettem a börtönbe menni. Minden olyan csupasz volt, és sivár, még rosszabb, mint az új lakótelepeken. A látogatások után minden butaságon elsírtuk magunkat. Jó volt persze beszélgetni Mamival, minden érdekelte, csak közben olyan furcsa tanácsokat adott. Meséltem például neki az egyik barátnőmről, akinek mindent megtiltanak a szülei. Erre azt mondta, fogjunk össze az osztályban, és lázadjunk fel ezek ellen a szülők ellen. Fogalmam sincs, hogyan gondolta, és az is biztos, hogy a barátnőm ezt egyáltalán nem szerette volna.

Teltek az évek, aztán átvitték egy másik börtönbe, Stammheimbe, Hänsellel és Gretellel együtt. Onnan már nem írt, és nem is válaszolt a leveleinkre. Én viszont még egyszer írtam neki '75 karácsonyán:

Kedves Mami! Már 13 évesek vagyunk, és megint karácsony van. Nem csináltunk Neked karácsonyi ajándékot, mert nem tudjuk, minek örülnél, hogy egyáltalán elfogadnád-e, és egyáltalán odaadnák-e Neked. Ha szeretnél valamit, írd meg. Bettina és Regine

Aztán eltelt pár hónap, és májusban egy vasárnapon a nevét hallottam a rádióban. Azt mondták, felakasztotta magát a zárkaablak rácsára. Biztos magasan volt az az ablak is, de ő elérte.

Akkoriban már elég nagyok voltunk. Addig se beszéltünk sokat Mamiról, s miután meghalt, még kevesebbet, aztán pedig egyáltalán nem. A temetésre se mentünk el, amin sok ezren voltak. Azokban az időkben órákig ültem a lemezjátszó előtt, Uriah Heepet vagy Deep Purple-t bömböltettem, ami apámat az őrületbe kergette.

Miért nem hagyott hátra búcsúlevelet? Miért nem írt legalább nekünk pár sort? Lehet, hogy nem is öngyilkos lett, hanem megölték, ahogy azt akkoriban sokan terjesztették? Inkább nem foglalkoztam az egésszel.

Nem akartam rágondolni, és csak idegesítettek a gimiben a politizáló osztálytársak, persze mind baloldaliak voltak, az volt a lázadás akkoriban. Mintha azt várták volna, hogy az élükre állok, és majd Ulrike Meinhof lánya vezeti őket a forradalomba. Engem viszont nem érdekeltek a röplapjaik a fegyveres ellenállásról meg az állítólag disznókkal teli államról. Idővel feladták, már csak cikiztek, hogy cowboycsizmát hordok.

Engem pedig dühített a sok hülye baloldali duma. Nekem meghalt az anyám emiatt, ők meg locsognak. Meghalt az anyám Hänsel és Gretel meg a többiek miatt, akik öltek és

gyilkoltak. Hát nem volt elég ennyi? Még én is áldozzam fel magam? És egyáltalán: mi a baj a cowboycsizmámmal?

Gyűlöltem a RAF-ot. Gyűlöltem az anyámat.

(Belehalni a hallgatásba)

Csak jóval később voltam képes *gondolkodni* azon, mi történhetett vele a stammheimi fegyházban. Jan-Carl Raspe arról beszélt a tárgyaláson, hogy Baader és anyám viszonya olyan volt, mintha testvérek lettek volna, úgy értve, hogy ez a viszony „intenzív, gyengéd és odafigyelő" volt.

Engem viszont sztálinista pszichoszektára emlékeztetett ez a társaság. Anyám így ostorozta magát a Baader és Ensslin elé tárt önkritikájában 1974 augusztusában:

Utolért a szocializációm fasisztaként, a szadizmus és a vallás révén. Viszonyomat az uralkodó osztályhoz, amelynek ölebe voltam, soha nem oldottam fel, nem irtottam ki magamból maradéktalanul, a seggnyalójuk maradtam. Kitérek a tény elől, hogy folyamatosan, mint mindig is tettem, rátok vetítem az őrületemet, belém oltott polgári szocializációmat a vallással mint felépítménnyel. Ez a disznók pillantása: dupla látás, dupla hallás, két arc, két hang – minden, csupán egy nem: reális, valódi.

„Álszent picsa" – jellemzi önmagát anyám, bennem pedig felmerült a kérdés: elképzelhető, hogy ne gyűlölje meg valaki – akár csak öntudatlanul – azokat, akik előtt így megalázkodik?

Meg is romlott a viszonya Hänsellel és Gretellel, vagyis Baaderrel és Ensslinnel. Biztosan a börtön szűkössége, a helyzet kilátástalansága miatt is már csak marták egymást. Anyám így jellemezte egy cédulán a viszonyát Gudrunhoz:

Nincs benne semmi misztikus, ha azt mondom, nem bírom tovább. Azt nem bírom tovább, hogy nem tudom megvédeni magam. Egy csomó minden történik, nem szólok semmit, de a plafonon vagyok a közönségessége és az alattomossága miatt.

Baader pedig ezt válaszolta neki:

Tehát gyűlölet, ne áltasd magad: gyűlölsz minket. A probléma az, hogy te/ti borzasztóan dezorientált disznók vagytok, és időközben teherré váltatok. Ti készítetek ki minket – amire a börtön sosem lenne képes. Tehát tartsd a pofád, amíg meg nem változol, vagy menj a francba végre.

Anyám, mert velük már nem tudott beszélni, felállt az egyik tárgyalási napon, és ezeket mondta meleg, barna, lágyan hullámzó hangján:

Hogyan adhatja tudtára egy elszigetelt fogoly a hatóságoknak, hogy megváltozott a magatartása? A fogolynak az elszigeteltségben csak egy lehetősége van jelezni, hogy megváltoztatta a magatartását, és ez az árulás. Ez azt jelenti, hogy az elszigeteltségben pontosan két lehetőség van: vagy hallgatásra ítélik a foglyot, amibe belehal, vagy pedig beszédre bírják. Ez utóbbi pedig a vallomás, az árulás. Ez kínzás, nem más, mint kínzás.

Úgy hangzik, mintha kiutat keresett volna. De nem volt kiút. Az igazságot, hogy gyűlöli Baaderéket, vagy hogy talán már tévedésnek tartja az egészet, amit együtt kezdtek, nem tudta kimondani. Nem akart áruló lenni.

Azok viszont? Május 4-én Gudrun Ensslin felállt a tárgyalóteremben, és vállalta a felelősséget a '72. májusi merényletsorozatért. Csak egytől határolta el magát: a hamburgi Springer-székházban végrehajtott robbantásoktól. Attól, amit köztudomásúan anyám szervezett. Ha ez nem volt árulás vele szemben… Öt nappal később felakasztotta magát.

Nem hagyott hátra búcsúlevelet. Miről is írt volna nekik? Mit is írhatott volna nekünk, a gyerekeinek?

JÁSZBERÉNYI SÁNDOR

VENDÉGJOG

A sofőrnek patkánypofája volt, de megalkudtam vele.

Metróval mentem a város szélére, ahonnan az iránytaxik indultak. Egy piac volt közvetlenül a kijárata előtt. Hangszórókon üvöltöttek a kofák a reggeli világosságban, a tömeg hömpölygött. Az ingem a bőrömre tapadt, és az orrom megtelt emberszaggal. Tocsogott a sár a cipőm alatt. Az árusok készültek a déli hőségre, már kora reggel fellocsolták a földet.

Lökdösődve keresztülvágtam a piacon. Kínai ruhák lobogtak a könnyű szélben a kioszkok tetejére akasztva. Az emberek fúlos kordékat álltak körül, és ettek.

A színes kocsik kerekén ujjnyi vastagságban állt a sár.

Eszembe jutott, hogy nem ettem semmit, és az elkövetkező nyolc órában nem is fogok. Megálltam az egyiknél, és kértem egy tál fúlt. Beledi kenyeret és hagymát ettem a szétfőtt, fűszeres lóbab mellé, amit fémes ízű csapvízzel öblítettem le egy fémpohárból.

Miután befejeztem a reggelit, elindultam megkeresni az iránytaxikat. Nem kellett sokat sétálnom, hogy megtaláljam.

Hetvenes évekbeli Mercedes kombik sora fogadott a kétsávos autóút betonhídja alatt. Sofőrjeik unottan cigarettáztak az ajtóknak támaszkodva, vagy teát ittak egy fémbódéban, guggolva a tűz körül. Azok, akik már megalkudtak a fuvarra, kötelekkel próbálták rögzíteni az utasok holmiját a kombik tetejére. Bár hatszemélyesek voltak az autók, de általában hét-nyolc embert is bepréseltek indulás előtt.

„Mit keresel, külföldi?" – kérdezte egy negyvenes, bajszos férfi, amikor meglátott a bódé előtt.

„Egy autót Árisba."

„Nágib!" – kiabált hátra a férfi. Fiatal, huszonéves fiú állt fel a tűz mellől. Piszkos volt az arca a koromtól. Mélyen ülő, izgatott patkányszemei voltak. Végigmért, és elmosolyodott.

„Igen?"

„Ez a külföldi Árisba akar menni."

„Száz font. De még nincsen senki más. Ülj le és várj."

Megfordult, visszasétált a bódéhoz, és leguggolt a tűz mellé. Nem volt semmi újdonság abban, amit mondott.

Ez volt a menetrend, az autók akkor indultak, amikor összegyűlt elég ember. Kerestem egy szárazabb helyet, letettem a hátizsákomat, és rágyújtottam. Bámultam a készülődő utasközönséget, a teafőzéshez használt tűz körül varjúként gubbasztó sofőröket. Arra ocsúdtam fel, hogy a patkánypofájú felettem áll, és engem néz.

„Indulhatunk, khogéa[1]" – mondta, és kiköpött.

---

[1] Jelentése *külföldi* az egyiptomi arab dialógusban. Negatív jelentéstartalma van, általában nem muszlim, gazdag külföldiekre használják.

„És az utasok?"

„Te külföldi vagy. Majd többet fizetsz."

Vigyorgott. A szájában csálén ültek és rohadtak a fogak.

„Mennyivel többet?"

„Háromszáz ginit."

„Kétszázötvenet."

„Rendben" – felelte a patkánypofájú, felkapta a földről a hátizsákomat, és a vállára vetette, majd intett, hogy kövessem. Felálltam, és mentem utána. Ahogyan figyeltem a barna, piszkos galabíjáját[2], a bőrpapucsát tocsogni a sárban, rossz érzés fogott el.

Zsigeri, gyomorból induló hidegség futott végig a gerincemen, és kezdett el lüktetni az agyvelőmben.

„Valami nincs rendben" – dobolta a vér a halántékomon.

„Semmi sincs rendben" – ismételtem el. „Egy olyan vidékre mész, ahol nincs rendfenntartó erő, leszámítva a törzseket, melyek képtelenek értelmezni más törvényeket a sajátjaikon kívül. Egy széthulló országban mész a határvidékre, ahol a hadsereg a hetvenes évek óta nincs jelen, és nemzetközi megfigyelők nézik a légkondicionált erődjükbe zárva, hogyan hozzák és viszik a fegyvereket és a drogot a beduinok a gettóba zárt palesztinoknak. Ahol egyetlen dolog számít, és ez a rokonsági fok, hogy ki kinek a rokona. Semmi sincsen rendben, kisbarátom. Te nem vagy senkinek a senkije."

A hátizsákomat a fekete kombi hátsó ülésére dobta a sofőr, én beültem mellé az anyósülésre.

„Biszmillah"[3] – mondta a patkánypofájú, és elindította a kocsit.

Összesen egy napot készültem arra, hogy lemegyek a beduinokhoz a határvidékre. Reggel tízkor felvettem a zakómat, hogy az állami televízió huszonöt emeletes betonépületéhez vitessem magam a Nílus partjára. Oda, ahol az állami sajtóközpont irodája is található. Fél órán keresztül vizsgáltak a fémdetektoros beléptetőnél, mire felengedtek.

Az ideiglenes sajtókártyámért mentem, valamint hogy kikérjem Fuád úr véleményét a tervemről. Bár nem ő volt a központ igazgatója, gyakorlatilag a hatvanéves, kopaszodó férfi élet és halál ura volt. Minden külföldi újságírónak rajta kellett keresztülmennie.

„Maga teljesen megőrült?" – kérdezte Fuád úr.

Lassan beszélt, megrágva az angol szavakat. Beleszívott a cigarettájába, letette a jobb kezénél álló hamutartóba, majd a mellette álló oxigénpalackhoz nyúlt, levette a maszkot, és beleszívott.

Azok közé a rákosok közé tartozott, akik nem tudtak belehalni a rákba, és halálosan unták haldoklásukat.

„Nem. Ez a munkám."

---

[2] Hosszú ujjú egyberuha.

[3] Isten nevében. Gyakori szófordulat az arab világban, gyakorlatilag ezzel állnak neki minden teendőnek.

„Tudja, hogy háború van odalent?"

„Tudom."

„Kirabolhatják, megölhetik. Eláshatják a sivatagban."

„Csak nem."

„Ezek mind bűnözők. Nem egyiptomiak. A nemzet ellenségei."

Hallgattam. Nem akartam még jobban felidegesíteni Fuádot. Így is annyira belelovallta magát a beszélgetésbe, hogy egyre többet szippantott az oxigénpalackból.

A kormányzati álláspontot képviselte. Az izraeli háború során, amikor Egyiptom elveszítette a Sínai-félszigetet, hiába harcoltak a beduinok is a megszállók ellen, Egyiptom megbízhatatlan kollaboránsként könyvelte el őket.

Ez pedig mindenben megnyilvánult. Beduin nem lehetett sem a rendőrség, sem a hadsereg tagja. Semmilyen állami munkát nem kaphattak, más munka pedig nem volt a környéken. Bármi is történt a félszigeten, mely időközben visszakerült Egyiptomhoz, azért a beduinokat tette felelőssé a kormányzat. A kollektív bűnösség jegyében sajátította ki legeltető területeiket, égette fel falvaikat, tartotta tárgyalás nélkül börtönben a törzsek tagjait.

A törzsek pedig, mivel más nem volt, abból éltek, amiből tudtak. Fegyvert adtak el a palesztinoknak a határon, vagy ópiumot és hasist termesztettek, és azt értékesítették.

Bár Toyota Pickupokkal jártak, és betonházakban éltek, sem a polgári törvénykönyv, sem a tollal húzott államhatárok nem jelentettek számukra semmit. Egy törvényük volt, a saria al orfi. A beduin törvény. Soha nem írta le senki. Apáról fiúra szállt.

Az egyetlen ok, ami miatt egyáltalán fent tudtak maradni, a békeegyezmény sajátos kitételei voltak. Egyiptom nem állomásoztathatott hadsereget a határon, így a könnyűfegyverzetű rendőrség és a titkosszolgálatok próbálták fenntartani a rendet. Mindig ügyeltek arra, hogy megosszák a nagy törzsek vezetőit, pénzzel és fegyverrel támogatva azokat, akik a „nemzet érdekeit" szolgálták. Ez a beduin földek államosítását és a lázongók leverését jelentette.

A forradalommal azonban az egyiptomi szolgálatok elpárologtak. Az ezeréves törvények működésbe léptek, és megkezdődött a visszarendeződés. Szinte mindennap lehetett olvasni merényletekről, amelyek az államilag pénzelt beduin főnökök meggyilkolásáról szóltak. Lángolt a határvidék, és én éppen a közepébe igyekeztem.

Fuád úr hosszasan bámult az arcomba. Látta lesütött szememet, hogy kerülöm a tekintetét. Ettől valamelyest megenyhült.

„Itt van a sajtóigazolványa."

„Köszönöm."

„Nem tudom megtiltani magának, hogy lemenjen."

Hallgattam. Fuád úr felvette a kezébe a cigarettáját, előredőlt az íróasztalán, és egy cetlire felírt valamit.

„Ha baja esik, semmit nem tudok segíteni magának."

„Megértettem."

Letette a cigarettáját a hamutartóba, nagyot lélegzett az oxigénmaszkból, majd folytatta.

„Erre a papírra felírtam az árisi rendőrkapitány telefonszámát. Hivatkozzon rám, ha segítségre van szüksége."

„Köszönöm."

Elvettem a papírt, kezet fogtam az öreggel, majd elindultam. Gyorsan kiértem a televízió épületéből, mert az őrök már nem törődtek a holmim ellenőrzésével. A Nílus felől iszap

szagát hozta a szél. A felukkák vitorlái szürkén dagadtak a folyó közepén. Egy dolgot kellett elintéznem még, ezért elsétáltam a belvárosig.

Szájid Hálim pasa elhagyott palotája mellett ültem le egy utcai kávézóban, a fák árnyéka alá. A palota még mindig üres volt, és még mindig álmokkal tele. Mementója egy letűnt kornak, amibe lépten-nyomon belefut az ember Kairóban.

A fák alatt ültem, a megszelídült napsütésben, és lapozgattam a Moleskine határidőnaplómat. Annak a telefonszámát kerestem, akin gyakorlatilag az egész utazásom múlott. A férfit Abdelhalim Abdelbakir Abdelmoáti Al Anzinak hívták, és a szaúarka törzs egyik befolyásos sejkjének a fia volt.

Az év elején találkoztam vele, véletlenül, az árisi kórházban. Mindkettőnknek balesete volt. Nekem a nyugtatókkal, neki a lőfegyverekkel. Heteket töltöttem el nála, miután kijöttem a kórházból. Nagyvonalú vendéglátó volt, és azt hiszem, kedvelt is. Úgy váltunk el, hogy bármikor szívesen lát, ha a határvidéken járok.

Azóta hónapok teltek el, fogalmam sem volt, hogy emlékszik-e még rám.

Nem sokat tudtam az orfi törvényről, de egy dolgot igen. Ha nem hív meg senki sem a sivatagba, szabad préda vagy. Muszáj volt élnem Abed meghívásával.

Belekortyoltam a zaccos kávémba. A kardamom csípte a nyelvemet. Majd tárcsáztam a beduin mobilszámát. Hosszasan csengett ki.

„Igen" – szólt bele a telefonba.

„Maros Dániel vagyok."

„Tudom, ki vagy, magyarok atyja. Hogy vagy?"

„Remekül."

„Lelőtted azt a gonosz nőt?"

„Nem."

„Nem értelek titeket, külföldieket."

Hallgattam. Abed ismerte a házasságom történetét, és éppen eleget hallott róla, hogy határozott véleménye legyen a dologról. Nem akartam tovább rontani a helyzetet azzal, hogy elmesélem, hogy még a fiamat is elvették.

„Veled mi újság, sejk fia?"

„Meghalt az apám. Én vagyok a sejk."

„Sajnálom."

„Én is. Álmában tért meg Istenhez. Egy hete temettük el."

„Szeretnék lemenni hozzád Shiek Zuwayedbe."

„Ugye tudod, hogy háború van?"

„Igen. Ne menjek?"

„Azt nem mondtam. Mindig szívesen látlak az otthonomban, magyarok atyja. Mikor jönnél?"

„Szerdán, ha ez nem gond."

„Rendben. Hívj fel, ha Árisba értél, és érted küldök valakit."

Az elkövetkező napokban ténferegtem a városban. Nem tudtam semmit sem aludni az indulás előtti éjszakán. A hajnal a házfalakat bámulva talált.

Fél órán keresztül araszoltunk a dugóban, mire rákanyarodtunk a sivatagi útra, mely keresztülvág a Sínai-félszigeten. A betonházakat gyárépületek váltották fel, majd kunyhók.

Végül a kősivatag. Homok, kő és szemét, amíg a szem ellát. Műanyag zacskókat görgetett a szél a remegő levegőben.

Szemben velünk családok gyalogoltak a főváros felé. Egyiptomi parasztok, akik feladták a földművelést a folyamatos aszályok miatt, beduinok, akiknek elvették a földjét. Néztem a nőket, ahogyan a fejükön egyensúlyozva hordják a báláikat, kezükkel vezetve piszkos gyerekeiket.

Ezek az emberek először a nagyvárosokba mennek.

Ellentétben a légkondicionált szobákban ücsörgő európai szerkesztőimmel vagy a megválasztott képviselőinkkel, én pontosan láttam, hogy valami nagyon rossz közeleg. Hogy a klímaváltozás nem történni fog, hanem történik. Emberek tízezrei hagyják ott a folyamatos aszályok miatt művelhetetlenné váló földeket mindenhol a Közel-Keleten és Afrikában, hogy nagyvárosokba költözzenek. A nagyvárosokban nő az etnikai feszültség, mely zavargásokhoz és forradalmakhoz, polgárháborúhoz vezet. Ha pedig majd a nagyvárosok sem tudják eltartani az embereket, mind tovább fognak menni. Az egész idő kérdése. Elkerülhetetlen. És ez nem a távoli jövő.

Bámultam a vonuló emberkaravánt. Az utat több helyen betemette a homok. A sofőr lassítás nélkül vágott át a sávokon, hogy kikerülje őket. Hat óra állt előttünk Árisig. Behunytam a szemem, és hátradőltem a székben.

Varjak köröztek álmomban a sivatag felett.

Nem volt üres.

Embertömegek vonszolták holmijukat a tüzes ég alatt. Víz nem volt sehol.

„Íme a vidék, ahol már nem lehet élni" – hallottam a varjúkirály hangját, mint az ég dörgését. Tudtam, hogy ez a tömeg Európába megy, mert arra van szárazföldi kijárat. Hogy nincs az a határ, ami meg fogja állítani őket, mert nem a jó életért mennek, hanem hogy ételt és vizet adjanak a gyerekeiknek. Láttam Európát, ahová annyi ember érkezik, hogy megszűnik Európa lenni. Láttam a Kék-Níluson épülő gátakat, ahogyan megfogják a vizet, a Csád-tavat, ahogyan kiszárad és kicsúszik Csád határaiból. Aztán az embertömeget láttam megint. Emberek százmillióit vonulni büdösen és elcsigázottan keresztül a kies horizonton, kis holmijukkal és gyermekeikkel a nyakukban. „Minden utoljára van" – mondta kárörvendően röhögve a varjúkirály. Megmutatta magát teljes valójában, kitárta szárnyait az izzó égbolton, és eltakarta a napot. „Utoljára" – mondta, szélesre nyitotta patkánypofáját, és lenyelt. Erre ébredtem fel.

Tudtam, hogy valami nincs rendben.

Már a kősivatagban jártunk. Nagy, homokszínű kövek és fakó, beteg növények suhantak el az út két oldalán, mögöttük a távolban vérszínű, víztelen hegyek. A beduin földek. Határvidék. Átaludtam az átkelést a Szuezi-csatornán.

Ránéztem az órámra. Délután kettő óra múlt. A patkánypofájú felém fordult, és konstatálta, hogy felébredtem. Elővette a mobilját, és telefonált. Nem értettem a dialektust, amiben beszél. Úgy két percen keresztül telefonált, majd lelassított, és letért a betonútról.

„Hová megyünk?" – kérdeztem.

„Iszunk egy teát" – mondta, és vigyorgott.

A kocsi kerekei alatt csikorgott a homok.

A hegyek felé mentünk egy darabig, míg az út mellett egy alacsony betonépület tűnt fel. Rozsdás fémredőny zárta le a bejáratát. A patkánypofájú lassított, megállt a kocsival a bejárat előtt. Kivette a kulcsot.

„Maradj az autóban!" – mondta, és kiugrott a kocsiból. Hallottam a központi zár kattanását. Hideg veríték verte át az ingem. Lüktetni kezdett a vér a halántékomban.

Próbáltam letekerni az ablakot, de nem működött. *„Gratulálok. Ezt akartad, igaz, hogy elraboljanak?"*

A patkánypofájút nem láttam sehol. Beleütöttem kétszer az ablakba. Annyit értem el, hogy pokolian fájni kezdett az öklöm.

„Csak a filmekben tudják betörni a kocsik ablakát a hősök, idióta" – szólt a fejemben a varjúkirály. *„Te viszont nem vagy hős. Egy kelet-európai senki vagy, aki még egy családot sem tudott üzemeltetni. Ha itt és most megölnek, abban sem lesz semmi hősies. Úgy fognak elásni, ahogyan Fuád úr mondta. Nem látod többet a fiadat, még a hulládat sem találják meg soha."*

Úsztam az izzadságban. Lihegve vettem a levegőt az átforrósodó autóban. Eszembe jutott, hogy nálam van a mobilom. Először Abedet próbáltam hívni, majd Sanderst, a szerkesztőmet. Végül Fuád urat. Egyszer sem csengett ki. Az adrenalintól már gondolkodni sem tudtam. Utána vettem észre, hogy egyáltalán nincsen térerőm.

Körülnéztem a kocsiban, de semmit sem láttam, amivel betörhetném az ablakot, és elmenekülhetnék.

„És mégis, hová menekülsz a sivatagban?" – hallottam a fejemben.

Egy Toyota Pickup közeledett a földúton. A platóján négy ember üt. Arcukat kendőkkel takarták el, és a kezükben Kalasnyikovok voltak.

A Pickup leparkolt a kombi mellett, a férfiak leugráltak a platójáról, és a fegyvereiket felém tartva körbeállták az autót. Az ölembe ejtettem a mobilomat, és feltartottam a kezem.

A betonépület mögül előkerült a patkánypofájú. Széles mosollyal köszöntötte a fegyveresek vezetőjét, aki a Toyotát vezette. Megölelték egymást. Nem hallottam, hogy mit beszélnek, de a patkánypofájú többször is felém mutatott, majd odaadta a kulcsot a férfinak.

A férfi kezében egy automata pisztollyal odasétált az oldalamhoz, és kitárta az ajtót. Tört angolsággal beszélt.

„Kiszállni autóból."

Feltartott kézzel kiszálltam.

„Újságíró vagyok. A szaúarka[4] törzs..." – mondtam arabul, de a mondatot nem tudtam befejezni, mert a pisztolyával homlokon vágott. A földre rogytam. Karikák pattogtak a szemem előtt. Fémes ízt éreztem a számban. Elharaptam a nyelvem.

„Szádat befogni!" – mondta a férfi. Törzsi dialektusban mondott valamit a többieknek. Ketten mellém léptek, és felemeltek a földről. A pisztolyos kicsavarta a kezemből a mobiltelefont, kiforgatta a zsebeimet. Kivette a levéltárcámat, amiben az útlevelem volt, a cigarettámat, az öngyújtómat és az aprópénzemet. A másik két kalasnyikovos benyúlt a kocsi hátsó ülésére, és kivette a fekete hátizsákomat.

A patkánypofájú mosolyogva egyenként kezet rázott a fegyveresekkel, beült az autóba, majd elhajtott. Bámultam a távolodó kombit, ahogyan homokfelhőt húz maga után a pusztaságban.

„Menni oda fel!" – mondta a pisztolyos, és a Toyota platójára mutatott. A mögöttem álló egyik fegyveres a nyomaték kedvéért a bordáim közé vert a Kalasnyikovjával. Megint földre rogytam. Ez nem tetszett a pisztolyosnak, szidni kezdte a társát. Felálltam, az oldalamra kulcsoltam a kezem. Az agyam újra működni kezdett.

---

[4] Az egyiptomi–izraeli határvidéken három törzs osztozik. A szaúarka foglalja el a közvetlenül a határ melletti szakaszt, a tarabin törzs területei közvetlenül az övék mellett helyezkednek el. A rumejlát törzs és legeltető területei már a Gázai övezetből nyúlnak át.

„Nem akarnak megölni" – járt a fejemben. „Ez nem rablás. Elvisznek valahová, és túszként használnak arra, hogy a kormányt nyomás alatt tartsák."

„Milyen kormányt?" – röhögött a fülemben a varjúkirály.

A hátamat a puskával bökdösve feltereltek a Pickup platójára, és leültettek. Mind a négy fegyveres felszállt mellém, és közrefogtak. A Toyota elindult. A homokos úton mentünk a hegyek felé. A fegyveresek nevetgélve beszélgettek egymással, és lehúzták a kendőt az arcukról. Tizennyolc és huszonöt év közötti fiúk voltak.

Kerültem velük a szemkontaktust, mert nem akartam még egy verést. A közeledő hegyeket bámultam, ahogyan egyre nagyobbra nőnek. Az ultramarinkék eget.

Hallottam, hogy a fiúk rólam beszélnek. Ki tudtam venni néhány szót a dialektusukból. Az értékemet latolgatták, hogy mennyi pénzt kaphatnak értem, majd arról fantáziáltak, hogy ezt a pénzt mire fogják elkölteni.

Az egyik fiú benyúlt a fehér galabíjájának a zsebébe, onnan előhalászta a cigarettámat. Egy darabig nézegette a benzines öngyújtómat, a ruhájába törölte, hogy szebben csillogjon, majd körbekínálta a cigarettát a többieknek, és tüzet is adott. Észrevette, hogy figyelem a jelenetet. Eltette az öngyújtót, a kezébe kapta az addig a platónak támasztott Kalasnyikovját, és a tusával felém ütött.

„Mit bámulsz, te?" – kiabálta közben.

A fejemhez kaptam a kezem, és összegörnyedtem. Nem ütött meg. A reakciómat látva mindannyian röhögni kezdtek. „Ezek mind gyávák" – mondta, aki felém ütött.

Két órán keresztül autóztunk a sivatagban. Egy lélekkel sem találkoztunk útközben. A motor zúgása mellett csak a ragadozó madarak vijjogását hallottam. Vadásztak a tar cserjékkel szegélyezett homokos dűnék felett. Kitárt szárnyaikat hatalmas árnyékká nagyította a nap. Az égbolt egyre vörösebb lett, ahogyan a nap átbukott a horizonton. Tudtam, hogy fél órán belül teljesen sötét lesz. A sivatagban nagyon rövid az alkonyat.

Már a hegyek lábánál jártunk, amikor a Toyota a homokos földútról is letért. A sofőr a kétkerékmeghajtást egy dombnál kapcsolta be, amin keresztülvágtunk. A kerekek felpörögtek, és felverték a homokot a platóra. A homok beterítette a fejemet és az arcomat, véresre dörzsölte a nyakam.

Már nem számoltam, hányadik homokdűnén hajtunk keresztül, amikor füstöt láttam meg az égen. Vékony, fehér füstcsík volt. Pár perccel később már a tüzet is ki tudtam venni az alkonyatban. Az egyik domb tetején négy póznára rögzítve egy ponyvás sátor állt, benne égett a tűz. A sátor mögött két rozsdás fémkonténer feküdt a homokban. Két fegyveres őrködött előtte.

A sofőr leállította a motort a domb alján. A fiúk felálltak. Eligazították a ruháikat, majd lelökdöstek a platóról. A földre estem, a szám telement homokkal.

Szomjas voltam, elképesztően szomjas. Felteretlek a dombra. A ponyvás sátor közepén két középkorú férfi ült, és teát főztek a homokban. A fegyveresek kedélyesen köszöntötték őket. A pisztolyos letámasztotta a hátizsákomat az egyik póznához, majd a fegyverét rám fogva mutatta, hogy menjek a konténerek felé.

„Vizet. Vizet szeretnék" – mondtam arabul.

„Szádat befogni!" – felelte a férfi, de nem ütött meg, csak taszított egyet a vállamon. A két fegyveres eltolta a fémreteszeket, amikkel a konténerek ajtaját zárták. A fém felsírt, ahogyan résnyire tárták az ajtót.

Átható dög- és ürülékszag ütötte meg az orromat. Nem volt időm gondolkodni rajta, belöktek a résen, és rám zárták az ajtót.

Percekig tartott, míg a szemem megszokta a sötétséget, és ki tudtam venni, mi van odabent. Emberek feküdtek a földön, vagy ültek a falának támaszkodva, feketék. Tizenöt férfi.

Villant a szemük, amikor megláttak, de nem szóltak semmit.

A bűz miatt a szám elé kellett tennem a kezemet, hogy ne öklendezzek.

Forróság volt odabent, de már semmi ahhoz képest, ami majd akkor következik, ha újra sütni kezdi a fémet a sivatagi nap.

A tetőn golyónyomok voltak, ezeken keresztül szellőzött az egész építmény. Hamar rájöttem a bűz forrására is. A férfiak a fémdoboz túloldalán végezték a dolgukat, ahol hiányzott a szerkezet alja. A homok nem szív be ennyi szennyet.

Próbáltam kivenni a férfiak arcvonásait.

Vékony, inas testükből fehéren világított ki a szemük. A ruháik mind rongyokban voltak, és összesen két emberen volt cipő.

„Kik vagytok?" – kérdeztem arabul.

Választ nem kaptam, csak az egyik férfi kapta a szája elé az ujját, mutatva, hogy ne beszéljek.

Pontosan tudtam, kik ezek. Nem volt különösebb szükség a bemutatkozásra.

Szudáni menekültek voltak, akik két etnikai tisztogatás és a falvaik felégetése után rájöttek, hogy ők tulajdonképpen zsidók.

A zsidóknak pedig van országuk a Közel-Keleten.

Olyan országuk van, ahol van villamosság és víz, van kenyér és hús, de nincsen dzsandzsavíd. Törzs is csak egyetlen van: a zsidók törzse, akik háborúban állnak az arabokkal. Az ördögök tevéken nem érhetik el őket.

Nem kellett sok, hogy ipar szerveződjön a szudániak tömeges menekülésére. Csempészek százai ígértek mindent a jobb élet reményében, majd hagyták magukra ezeket az embereket a sínai sivatagban, kézzel mutatva, hogy merre található a határ. Akik nem hullottak el az erőltetett menetben, azokat beduin bűnbandák vadászták le, és tartották fogva váltságdíjért, melyet jobb esetben kifizettek a hátrahagyott vagy a már Izraelben élő rokonok.

Rosszabb esetben a csempészek eladták az embereket szervdonornak. Erre is ipar épült Egyiptomban. A világon sehol nem kapsz olcsóbban működő vesét, feltéve, ha nincsenek hülye kérdéseid. Egy haldokló nem kérdez semmit.

A forradalom kitörése óta a nemzetközi média már beszámolt a rabszolga-kereskedelem újjáéledéséről a határvidéken, a hír körbejárta a CNN-t, a BBC-t, a Fox Newst, de hatása nem volt. Az egyiptomi karhatalom azzal volt elfoglalva, hogy fenntartsa magát. Nem ért rá néhány koszos, fekete, nincstelen menekülttel foglalkozni.

Kényszerítő erő nélkül pedig a vidék visszatért természetes állapotához. A rabszolga-kereskedelem intézményét ugyanis az arabok találták fel. Vidáman működött évszázadokon keresztül, míg a britek be nem tették a lábukat a kontinensre. Bár ez minden szempontból katasztrófával járt a helyi lakosokra nézve, egyetlen dolgot nem lehet elvitatni az angoloktól: a rabszolgaság ezeréves hagyományát tűzzel, vassal ők törölték el.

Ezt a gyakorlatot követték a modern államok is.

Egészen addig, amíg az arab tavaszban ideiglenesen megszűntek funkcionálni.

Leültem a földre. Iszonyatosan fájt a fejem, és éreztem, hogy remegnek a beleim. Hogy hamarosan szarnom kell majd, mert nem fogom tudni visszatartani. A gondolattól, hogy

hátul a sötétben, a többiek végtermékén guggolva kell majd végeznem a dolgomat, kivert a víz. Dörzsölte a nyakamat a homok, és a nyelvem a szájpadlásomra tapadt.

Nem tudom, mennyi ideig ültem így a sötétben. Órák telhettek el, mert látni kezdtem a leheletemet, és reszketni kezdtem. Ez azt jelentette, leszállt az éj.

A hőmérséklet akár a fagypontig is lemegy a sivatagban. Az emberek nehéz légzése és köhögése mellett hallottam a kövek pattogását is odakint.

Lépések közeledtek a konténer felé, a feketék mind hátrébb húzódtak. Az ajtó csikorogva kinyílt. A pisztolyos állt a bejáratnál, és rám mutatott.

„Te jönni ki."

Felálltam a földről. A szomjúságtól alig volt erőm, botladozva kibújtam a résen. Hunyorogtam a csillagok fényében, miközben a pisztolyos a sátorhoz vezetett. Az összes férfi ott ült. A fegyverek az egyik ponyvához támasztva feküdtek. A férfiak teáztak és dohányoztak. Középen, már kinyitva, ott volt a hátizsákom. A ruhák ki voltak szórva belőle, de a kék sajtós sisakom és a golyóálló mellényem már az egyik fiatal fiú lábánál volt.

A laptopom bekapcsolva feküdt a tűz mellett, rajta a mobilom. A pisztolyos belépett a sátorba, lehajolt az egyik tartópózna mellé, és egy másfél literes műanyag palackos vizet emelt fel, és a kezembe nyomta.

„Inni!" – mondta angolul.

Ittam. Nagy kortyokban nyeltem a vizet, szinte egyszerre ittam ki az egész üveget. A pisztolyos megvárta, amíg végzek a művelettel, és leengedem a számtól a flakont.

„Nem félni" – mondta. „Nincsen semmi baj. A te család fizet nekünk, mi szabaddá téged."

Bólintottam, hogy értem.

„A te telefonjelszód mi? Facebook-jelszód mi?"

Zsigerből éreztem, hogy ha nem árulom el, akkor ki fogják verni belőlem. Átvillant az agyamon, hogy esetleg hazudhatnék valamit, amivel időt nyernék. Előbb-utóbb azonban rájönnének, hogy nem az igazi jelszavakat adtam meg, és akkor biztosan rommá vernek. Diktálni kezdtem a jelszavaimat. Először a négy számjegyű PIN-kódokat, majd a Facebook-azonosítómat.

A pisztolyos egy darabig próbálta megjegyezni őket, majd feladta. Előhalászott egy darab papírt és egy tollat, a kezembe nyomta, és mutatta, hogy írjam le. A papír fölé hajolva nyomtatott nagybetűkkel írtam le mindent. Miután ezzel végeztem, kivette a kezemből a papírt, ellenőrizte, hogy minden olvasható-e, majd felvette a telefonomat a számítógépről, és beütötte a PIN-kódot. A telefon beengedte a menübe.

„Jó" – mondta.

„Most te menni vissza. Családod fizet holnap, te lenni szabad holnapután."

Visszavezetett a konténerhez, majd rám zárta az ajtót. A bűztől émelyegni kezdtem, leguggoltam, és szorítottam a hasamat, visszatartva az öklendezést. Egy órán keresztül reszkettem a hidegben. Éreztem, hogy nem fogom tovább bírni, hogy kezdenem kell magammal valamit. Felálltam, és botladozva megindultam a vége felé. A sötétségben is éreztem, hogy bokáig járok a szarban és a vizeletben. Az ammóniaszagtól könnybe lábadt a szemem és folyni kezdett az orrom.

Kerestem egy helyet a fal mellett, kicsatoltam az övemet, letoltam a nadrágomat, megkapaszkodtam és leguggoltam. A szudániak, akik eddig követték a tekintetükkel, hogy mit csinálok, félrefordították a fejüket. Hígfosás. Nem volt nálam semmi, amivel megtörölhettem volna magam.

Visszabotladoztam az elejéhez, leültem, az ajtónak támasztottam a hátam, és elaludtam. Álmomban sötétség volt, és semmi más.

Lövöldözésre és sikoltozásra ébredtem. Közvetlenül a konténer mellett lőttek, rövid sorozatokkal. Csengett tőle a fülem.

Mozgás volt odakint. Nők sikoltozása vegyült férfiak röhögésével. Az eddig teljes csendbe burkolózott szudániak üvöltözni kezdtek. Félrelöktek az ajtótól, és nyitott tenyérrel, hisztérikusan zokogva dörömböltek az ajtón, amíg minden el nem csendesedett. A feleségeikkel és gyerekeikkel szórakoztak a beduinok.

Egy ideig még hallottam a szudániak sírását. Próbáltam visszaaludni, de nem tudtam a hidegtől. Az járt az eszemben, hogy ha ma elküldik az üzenetet az anyámnak vagy az apámnak, biztosan válaszolni fognak, hogy küldenek pénzt, és elengednek ezek az állatok.

„Nem fog fizetni érted senki sem" – hallottam a fejemben a varjúkirály károgását. *„Halott vagy mindenki számára, és nemsokára tényleg az leszel."*

Ezek a gondolatok cikáztak az agyamban, amikor mozgást láttam a sötétségben. Az egyik szudáni kúszott oda hozzám. Fiatal, huszonéves, vékony fiú volt.

„Beszélsz arabul?" – kérdezte.

„Igen."

„Angol vagy?"

„Magyar."

„Mi két hete vagyunk itt. Négyet lelőttek, és mindenkit megvernek, ha hangosan beszélünk. Kivéve este."

„Fizetnetek kell?"

„Igen."

„Nekem is."

„Ott azok már fizettek" – mondta, és a túloldali fal felé mutatott, ahol öten ültek. „Nem engedték el őket. Azt mondják, előbb a nők."

„A nőket elengedték?"

„Nem tudni."

„Mi a neved?"

„Obur."

„Daniel."

„Nagyon sajnálom, hogy itt vagy, Daniel."

„Én is."

Obur visszakúszott a helyére. Síri csend telepedett a konténerre. Reszketve bámultam a sötétséget, aztán megint elaludtam.

Arra ébredtem, hogy nyitják az ajtót. Úsztam az izzadságban, mozdulni sem tudtam, annyira nem volt már levegő. A szám teljesen kiszáradt. Az ajtóból betűző nap megvakított. Nem bámultam bele sokáig. Kezek húztak félre az ajtóból, emberek másztak át rajtam. Kiabálás és üvöltözés volt, valamit bedobtak az ajtóból, amire az emberek sáskaként ugrottak rá. Nem láttam, hogy mi az.

„Majd holnap, inshallah" – mondta az ajtóban álló beduin. Nem értettem, hogy mire felel.

Végül megint csend lett. Láttam, hogy az emberek esznek a túloldalon, és hogy műanyag palackokat tartanak a kezükben.

Obur suttogását hallottam, de nem arabul beszélt. Valamilyen törzsi dialektus volt. Többen ellenkeztek vele, aztán csak a fiú duruzsolását lehetett hallani. Végül megindult felém, kezében egy üveg vízzel és egy szelet egyiptomi beledi kenyérrel.

„Tessék. Kevés vizet igyál, mert valami rossz gyógyszert tesznek bele!" – mondta, letette mellém a vizet és a kenyeret a földre, majd visszament a többiekhez. Megint hallottam a duruzsolását. Gondolom, azt magyarázta, hogy miért jó, ha adnak nekem is inni.

A feléledő életösztönöm felülírta a szudáni figyelmeztetését. Két kézzel fogtam az üveget, és addig döntöttem magamba a vizet, amíg volt benne. Utána azonnal rohannom kellett végezni a dolgomat. Már guggolás közben éreztem, hogy valami nincs rendben. Fáztam, pedig a szerkezet olyan forró volt, mint egy tűzbe tett konzerves doboz. Botladozva mentem vissza a helyemre, erősen szédülve. Elfeküdtem, és belezuhantam a sötétségbe.

Megint lövöldözés zajára ébredtem. Hideg volt már, az izzadságom pedig ráfagyott a bőrömre. Tudtam, hogy átaludtam a napot, hogy éjszaka van. A lövések hangja azonban ezúttal nem közvetlenül a konténer mellől jött, hanem távolról. Mély, dörgő hangon szóltak, nem hasonlítottak a kézifegyverek kutyaugatásához.

Hallottam a beduinok izgatott kiabálását és rohangálását a táborban. Majd kocsik motorja hallatszott. Csend lett. A szudániak is izgatottan hallgatták, mi történik. Egy fél óra telt el így. Végül nyílt az ajtó. A pisztolyos állt a bejáratnál, kezében a fegyverével, és lehajolt hozzám.

„Gyere, barát!" – mondta. Szürke volt az arca, és a szemeiben félelem csillogott. Gyengéden felhúzott, majd kitámogatott a konténerből, és visszazárta az ajtót.

Először nem láttam semmit az autók reflektorának fényétől, amik körbevették a tábort. Hosszú pillanatokig hunyorogtam, mire ki tudtam venni a reflektorfényben álló alakokat. Ezek is beduinok voltak, fehér galabíjás és papucsos beduinok. A pisztolyos a sátorhoz vezetett, ahol egy férfi ült a földön, és teát kevergetett. Amikor felém fordult, felismertem. Abed volt az.

Felállt, elmosolyodott és megölelt.

„Magyarok atyja, csakhogy megtaláltalak. Már aggódtam miattad." Elfintorodott, amikor megérezte a szagomat.

„Kérhetnék egy kis vizet?" – kérdeztem.

„Természetesen" – mondta a pisztolyos, és egy üveget nyújtott felém. Remegett a keze. Megvárta, amíg az egész üveget kiiszom, majd megkérdezte: „Esetleg egy teát?"

„Gyere, ülj le!" – mondta Abed. Leültem mellé a szőnyegre. Az egyik fiú, akivel együtt utaztam a Toyotán, egy poharat tett elém, és teát töltött bele. „Gyújts rá, testvérem!" – mondta Abed, kivett a galabíjájának a zsebéből egy doboz Cleopatrát, megütögette a kezével. Elvettem egy szálat, tüzet adott.

Csendben dohányoztunk, majd Abed megszólalt.

„Volt itt egy kis félreértés."

„Hatalmas nagy, rossz félreértés" – mondta a pisztolyos szervilisen.

„Nem tudták, hogy a vendégem vagy."

„Nem."

„Mindamellett, ahogyan látom, jól bántak veled."

„Igen" – mondta a pisztolyos.

Nem tudtam szólni semmit, mert szédültem a cigarettától, csak bólintottam.

„Tehát most, hogy ezt így tisztáztuk, gyakorlatilag semmi akadálya sincs annak, hogy folytasd az utadat hozzám, és a sátramban töltsd az éjszakát."

„Nem, nincs" – mondta a pisztolyos.

„A testvérem dolgait összekészítettétek?"

„Igen, ott is van" – mondta a pisztolyos, és a sátor végébe mutatott, ahol már ott állt a hátizsákom.

„Megnéznéd, magyarok atyja, hogy minden megvan-e?" – kérdezte Abed.

Felálltam, és odatámolyogtam a hátizsákhoz, kinyitottam. Minden megvolt. A sisakom, a mellényem, a számítógépem és a mobiltelefonom is. A pénzemet is megtaláltam, de a benzines öngyújtómat és még a cigarettáimat is.

„Minden megvan?" – kérdezte Abed.

„Igen."

„Akkor talán indulhatnánk is."

„Ne menjetek el, sejk, van elég élelmünk és italunk, hogy vendégül lássunk titeket az éjszakára" – mondta a pisztolyos.

„Sajnos nem élhetünk a tarabin vendégszeretetével, mert halaszthatatlan dolgunk van Shiek Zuwayedben, de isten áldjon meg benneteket a kedvességetekért."

„Induljunk" – mondta már felém fordulva Abed. Felkapta a kezébe a hátizsákomat, és sétálni kezdett az egyik kocsi reflektorlámpája felé. Mentem utána.

Öt darab Toyota Pickup zárta körbe a tábort. Egy tucat fegyveres beduin állt a kocsik mellett a fegyverével az elrablóimra célozva. Két Pickup platójára orosz DShK nehéz géppuskák[5] voltak rögzítve, melyeket szintén beduinok kezeltek. Ezeknek a hangját hallottam korábban.

„Na, jössz?" – kérdezte Abed, és beszállt az autóba. Beszálltam mellé, ő pedig beindította motort.

Tíz percen keresztül mindketten hallgattunk.

„Hogyan találtál meg?" – kérdeztem.

„Egy európai elrablása nem tud titokban maradni itt. Az egyik tarabin eldicsekedett vele mindenhol Árisban. Nem vetted fel a telefont, és nem is hívtál. Gondoltam, hogy te vagy az."

„Honnan tudtad, hogy itt vannak?"

„Elmondta az a tarabin, amikor megkérdeztük. Azt a kiejthetetlen nevedet is tudta az internetkávézóban, ahol megtalálta a fiam. Az a lényeg, hogy itt vagy, magyarok atyja. Azt hittem, hogy nem látlak többé. Nagyon örülök neked, bár nehéz időkben jöttél."

„Én is neked, barátom."

Cigarettára gyújtottunk, Abed belém diktált egy csokoládét, amitől sokkal jobban éreztem magam.

„Mi lesz a többi fogollyal?" – kérdeztem, miután befejeztem az evést.

„Ők nem a vendégeink. Nincs semmi közünk hozzájuk" – mondta a beduin. „Rájuk nem áll a törvény."

A konvoj kerekeinek csikorgása mellett géppisztolyok ugatását hozta felénk a szél a tábor felől. Hosszasan, de egyre halkabban dörögtek a fegyverek, ahogyan közeledtünk Shiek Zuwayed felé.

---

[5] A szaúarka törzs, mely a közvetlen határszakaszt uralja, jelentős mennyiségű fegyverhez jutott a líbiai polgárháború kitörése óta, és gyakorlatilag a fegyverkereskedelem meghatározó szereplőivé nőtték ki magukat. Az arzenál részei az orosz típusú, a líbiai hadseregben rendszeresített nehéz géppuskák és légvédelmi ütegek.

SZÖLLŐSI MÁTYÁS

SZÉGYENLŐS ÁLMOK

(21.) Beethoven

Pontosan tudtam, hogy megfizetek
majd mindenért. Nem volt vita.
Itt nincs helye semmiféle vitának.
A városnak is csak afféle dermedt,
béna arca fordul felém, egyöntetűen
jelezve, hogy a némaságra némaság
a válasz, és hogy egyszerre feltár
és bezár az. Eleinte csak a légmozgás
zavart. A neszek mindig egymásra
rakódásának már egyértelmű hiánya.
Csökkenés, zsugorodás.
A léptekről leolvasott szinkópának
a nagyon is zavaró döccenése,
amiben semmi harag és semmi béke.
A fények élesebbek. A tapintás hol finomabb,
hol durvább. Van, hogy enyhébb simítás
jelzi azt, aki szeret még, vagy ajtócsapódás,
ahol a nyikorgás egyre tompább közöny,
és csak egy szűk regiszteren hatolhat át
a hang – zárt, egy egészen lecsupaszított
közön. Végül a sziszegés személytelen,
már szinte gúnyos nevetése oldódik ki
egy mozdulatból, amelyben semmi jel
az újjászületésre. Szinuszhang hosszan.
Zúgás. Néma csönd. Két részvét közt
is tetszhalálban. Miközben valami nyirkos
homály terül szét crescendo utánam.

(24.)

Éjfél körül járhatott, aludtál már.
Hirtelen fény gyulladt az előszobában,
és zajongás ütött fület. Anyu, gondoltad,
biztos pongyolában állva kérdezi
halk hangon, hogy ki csengethetett.
Ki lehet az, aki apádat ilyen későn keresi,
aki éjjel *rátör* egy családra. Nem tudta,

szerencsétlen, hogy igaza van. Jól emlékszel,
ahogy az ágyból kimászva a padlón szinte
kúszva jutottál ki az előszobába. Háttal volt
mindenki, ahogy szokott, miközben szél
csapdosta a bukóablakot, s a konyha padlója
vékonyka csíkban fénylett, még úgy is,
hogy anyád a kert mélyéig követve
apádat, egy kattanással rád borította
a sötétséget. Aztán persze jött néhány
őrjítően hosszú másodperc, amiről csak most
tudod, pontosan hány óra hány perc töredéke,
s hogy semmi távolság nem volt az bármi
mostani, napi rutinhoz képest – csak hogy
magadnak új utat keress. Végig a műkövön.
Már maga az ajtó nyitása félelmetesen
egyszerű, gyermeki ösztönöd visz le
a lépcsőn, át az udvaron, egy ponton világít
az ég, dőlnek a fák, kevés az irgalom,
amerre mész, és óriási árnyak borzolják még
fogékony fantáziádat, tovább, szemben már
a kettős autólámpa világít a ház előtti
lejtős útszakaszon állva. Gyanútlanságodban
előbb ketten, majd hárman tűnnek föl, és látod,
hogy valójában négyen veszik körbe azt,
aki még valamiféle istenségként kéne,
hogy benned-melletted éljen, ám ahogy most
erre gondolsz, tudod, hogy már akkor sem
az volt, csupán egy másik, vigyorgó gyerek
okozott gondot valakinek, és még mindig össze-
vissza téblából az ereszkedő kocsifeljárón,
tőled néhány méternyire. Anyád arrébb,
zokogó vakfolt. Szemben a négy férfi. Idegenek.
És úgy vagy most is, ahogy akkor remegett veled
együtt a világ. Hogy valami szörnyen rossz
történhet, méghozzá nem is veled.

TURCZI ISTVÁN

ERMITÁZS

(Jelenetek Jedlik Ányos ifjúkorából)

Pannonhalma felé

Jedlik, Czuczor,
Karner, Sárkány, Hidegheti.
Öt legényedő ifjú szekerezett
némán Pannonhalma felé.
Szeptember elseje volt,
ezernyolcszáztizenhét.
Bronzot utánzó késő délután.
Ők mégis sápadtan tűnődtek,
soknevű érzések közt hánykolódva.
Észre sem vették a kaptatókat
az elhagyott lejtők és repcetáblák után.
Nem érezték az égő avar szagát.
Nem hallották a remeterigó pentatonját.
Magukba mélyedten ültek,
csak verejtékük lüktetett,
és latolgatták, milyen is lesz az,
mit maguknak is féltek elképzelni.
Jedlik István a nagyszombati sekrestye
melegére gondolt, a tömjén és az áldozati
bor illatára, az első ministrálások emlékére.
Meg arra, hogy békanyúzó bicskájával
befaragta nevét a padba, amiért
hatalmas nyaklevest kapott Dozlern Ödön
igazgatótól. Amikor felnevetett, a többiek
rémülten néztek rá, nem zavarodott-e meg
a nagy Ismeretlentől.
Az égig érő fák kupolái közti derengésben
már egyre közelebbről látszott az apátság.
Fent a nagy kapu előtt, a zúgó fák csöndjében,
még egyszer visszanéztek. Felsóhajtottak.
Oldalt a Vértes vonulata kéklett. Északnak,
a síkságnak, jól megművelt szántók, erdők,
gyümölcsösök szegélyén tisztán kivehető volt
Győr a sokasodó tornyaival. A cókmókos,
előregörnyedő fiúk alakja hamar eltűnt
a kolostori kert fenyőinek sötétjében.
Már tudták, hogy az idő nem ugyanoda
néz vissza, ahonnan indultak.

Regula

Az első nyolc nap szigorú szilencium.
Minden új fiú mellé odarendeltek
egy korábbi novíciust. Ő Szabó Dávid
perjelt kapta, együtt forgatták
a breviárium lapjait. Huszonkét
ifjú ember verődött ott össze azokban
a nyirkos szeptemberi napokban.
A monostor labirintja sokszor kifogott
rajtuk. Megtalálni a lépcsőket, folyosókat,
megtalálni saját helyüket a körforgásban.
Nyolc nap, mielőtt felölthetik a szerzetesi
ruhát. Nyolc nap lelkigyakorlat; elmélkedni
és imádkozni, feloldódni a regula szellemében.
Magas hivatalt láttak el mindannyian.
Jedlik feladata volt felébreszteni társait;
Czuczor a padokat törölte tükörsimára;
Hidegheti az imára vagy az ebédre hívó
csengettyűt kezelte. A szolgai munkák célja
az alázatra nevelés volt. A tisztálkodó
helyiséget purgatóriumnak nevezték,
de ha Szentmártonból a víz nem érkezett
időben, inkább volt maga a bűzös pokol.
Szent Benedek törvénykönyve igazgatta
napjaikat, reggeltől reggelig. A szavakhoz
tartozó érzéseik megszakadtak. A világtól
való elszakadást jelképezte az is, hogy
az avatás napján új nevet kellett kapniuk.

8-0NKNS

AYHAN GÖKHAN
IZSÓ ZITA

„AKKOR IS ÍROK, AMIKOR NEM ÍROK"

Interjú Turczi Istvánnal

Turczi István József Attila-, Babérkoszorú és Prima Primissima díjas költő, író, műfordító, művelődésszervező, egyetemi oktató, a negyedévente megjelenő Parnasszus költészeti lap és verskiadó főszerkesztője. A Magyar Érdemrend tisztikeresztjének kitüntetettje, Tata és Zugló díszpolgára, a Magyar PEN Klub főtitkára, a Magyar Írószövetség költői szakosztályának háromszor újraválasztott elnöke, a Költők Világkongresszusa alelnöke. Tagja a Szépírók Társaságának, a norvég Irodalmi Akadémiának, és egyetlen magyarként beválasztották a londoni székhelyű Európai Költészeti Akadémiába.

– Író, költő, műfordító, irodalomszervező, főszerkesztő vagy, valamint nem egy kuratórium munkájában veszel részt, fontos tisztségeket töltesz be. Nem veszélyes, hogy ennyi mindent csinálsz?

– Magyarországon van egy rossz beidegződés, mégpedig az, hogy valakinek valaminek kell lennie. Ha valaki több mindennel foglalkozik, az idővel gyanússá válik. Ma már nem elég, hogy egy dologgal foglalkozol, a körülmények és a gyors változások miatt rákényszerülsz arra, hogy több területen otthon legyél. Törvényszerű, hogy amikor kíváncsi vagy valamire, utánajársz, tájékozódsz, kutakodsz. Egyetemista koromban érdekelt a rádiózás, hamar bele is vágtam, a Kilátó című műsort szerkesztettem. Később más izgalmas területek csábítottak el, ezért kipróbáltam a televíziózást és az újságírást. Egy dologra nagyon odafigyeltem: soha nem írtam kritikát. Nyomon követem a pályatársaimat, elolvasom a munkáikat, a dedikált példányaimat becsben tartom, de a kritikaírástól mindig ódzkodtam. Nem az a veszélyes, ha több dolgot művelsz egyszerre, hanem az, ha ezeket rosszul vagy lelkiismeretlenül csinálod.

– Bámulatos, hogy soha nem jössz zavarba, a legnagyobb tömeg előtt is magabiztosnak tűnsz. Zsigerből jön?

– 1986-ban Mezei Andrással, Csoóri Sándorral, Juhász Ferenccel együtt Izraelbe kaptam meghívást. Ott figyeltem fel rá, hogy minél többen vesznek körül, annál jobban elememben vagyok, doppingol a nagyszámú közönség. 2014-ben Kolumbiában egy irodalmi rendezvényen ötezer ember előtt léphettem fel. Tíz perc állt a rendelkezésemre, hogy megfogjam őket. Épp akkor volt a foci-vb, és annyit mondtam a mikrofonba, hogy ti jobbak vagytok, mint James Rodríguez. A tömeg őrjöngésben tört ki, a férfiak ledobálták a pólójukat, fergeteges buli kerekedett. Onnantól nem számított, a továbbiakban mit és hogyan mondok. Egy rövid kis mondaton múlott az egész. Pénzkereset miatt egy időben trénerkedtem. Máig büszke vagyok rá, hogy a harmadik évemben az Év Trénerének választottak. Nem egy titokzatos zsűri, hanem a hallgatók összesített éves szavazata alapján alakult így. Petri mondta nekem egyszer egy sör mellett: „Ha én így tudnék beszélni, mint te, már rég nem lennék költő." Tudjuk, Petri akármit csinált volna, mindig költő marad. Nem is akármekkora.

– Menjünk vissza a kezdet kezdetéhez, a gyerekkorodhoz.

– A családtéma rendkívül fájó pont most az életemben, mert az elmúlt másfél évben édesapám és édesanyám is elment. A családfám igazán sokszínű. Bármilyen hihetetlen, de édesapám ősei Kara nemzetségbeli török nemesek voltak. A krónikák szerint Szulejmánnal jöttek felfelé, Erdélyben volt egy nagy megálló, ennek ma Turc őrzi a nevét. Az anyai vonal a Felvidékhez kötődik. A családi legendárium szerint a nagymamám nagymamája Szimő faluban Jedlik Ányos egyik testvérével jött össze. Régóta foglalkoztat a Jedlik-vonal, egy regényt vagy filmet is el tudnék képzelni ebből a témából. Az anyai vonal a kitelepítés után Mohácsra, majd Tatára került.

Rettenetes figura voltam, utáltam iskolába járni, elvetettem minden szabályt, lázadoztam a lázadás kedvéért is, egyetlen dolog volt állandó: rengeteget olvastam, sokszor suli helyett is. Reggel rendesen elmentem az iskolába, ám hamarosan a tóparton kötöttem ki egy-egy könyvvel. Amikor ez kiderült, ki akartak rúgni, de az osztályfőnököm mellém állt, mondván, a kirúgásom rontaná az osztályátlagot. Úgyhogy maradtam.

– Hamar egyértelmű volt, hogy irodalmi vonalon mész tovább?

– Tizennégy éves korom körül már foglalkoztatott az irodalom, tudtam, hogy később is ezzel szeretnék foglalkozni.

– Akadt olyan szerző, aki különösebben befolyásolta, hogyan alakul, milyen irányba indul el a pályád?

– Egyik középiskolai osztálytársam édesapja, Kiss László költő Nagy László gyerekkori barátja volt. Ő ajánlott be Nagy Lászlónak, hogy itt van egy tatai srác, verseket írogat, megnézné-e. Megnézte. A Múzeum kávéházban találkoztunk egy keddi késő délután. Emlékszem, benyitottam a kávéházba, Nagy László egy hosszú fehér asztal végén ült, körülötte nagy társaság. Magához intett, elkérte a verseket, és borozgatás közben átfutotta mindet. Végül egy Múzeum kávéházbeli szalvétára rajzolt egy szarvast nekem, aláfirkantotta, és annyit mondott: A huszonötödik sorban van egy jó szó. Folytasd, lesz miért. Akkor ez engem nagyon boldoggá tett. Később Sárándi József szerkesztő ajánlójával jelentem meg a tatabányai Új Forrásban, és ezzel szinte egy időben az Élet és Irodalom Új Hang rovatában egész oldalon jelenhettem meg, ami akkor nagy szó volt. Ha szűken veszem az indulást, ezt a néhány eseményt említeném.

– Nincs olyan nap, hogy ne írnál?

– Akkor is írok, amikor nem írok. Rengeteget jegyzetelek, azután majd kiderül, mi lesz belőle: vers, próza vagy éppen semmi. Azzal hitegetem magam, hogy kötetegészben gondolkodom, például prózai verseket írok, nemrég fejeztem be a Jedlik Ányos fiatal éveiről írott sorozatom, és azóta néhány már meg is jelent. Megírhattam volna prózában is, de vers lett belőle.

– Egyetemi éveid alatt ismerkedtél meg a Jelenlét nevű írócsoporttal, amelyhez Kukorelly Endre, Filip Tamás, Petőcz András, Márton László tartozott. Állóháború cím*mel meg is jelent egy antológiájuk, Szilágyi Ákos szerkesztésében, és ebbe két novellád is bekerült, hamarosan pedig az első verseskötet ígérete is látóhatáron volt.*

– A bölcsészkaron a nyolcvanas évek elején megindult egy erjedési folyamat. Körök alakultak, műhelyek szerveződtek, különféle művészeti ágakban keresték útjukat a fiatalok. A Jelenlét folyóirat is köztük volt, és visszanézve megvolt a maga helyi értéke, fontossága.

Az alulról jövő szerveződés, a magunkat megmutatni vágyás közösségi és belső egyéni kényszere több, ma már jelentős életművet hívott életre. Nem véletlen, hogy nemrégiben összeállítottunk egy retrospektív antológiát a Jelenlét, illetve az Állóháború antológia szerzőinek akkor és ott megjelent munkáiból. Az antológiába valóban Szilágyi Ákos javaslatára került be két novellám. Akkoriban már készen volt a verseskötetem, és a lapszerkesztők ajánlására beküldtem a Szépirodalmi Könyvkiadóhoz. Hamarosan kaptam egy levelet, hogy szerződést kötnének velem, de néhány versben kivetnivalót találnak, és egyes sorok politikailag problematikusak. Nagy izgalommal mentem be. A szerkesztőség harmadik emeletén kopogtattam a szerkesztő, Réz Pál ajtaján. Két hatalmas fotelben ült Petri György és Réz Pál, emlékszem, szinte vágni lehetett a füstöt a szobában. Mindketten megdicsérték a címet: *Segédmúzsák fekete lakkcipőben.* Együtt kigereblyéztük a rendszer szemében kifogásolható verseket, és a kor kiadási szokásainak megfelelően, nagy csúszással, három év után jelent meg a kötet. A szerződést a mai napig őrzöm. Később ismertem meg Vas Istvánt, nagyon jó barátok lettünk, Szentendrén és Budapesten is összejártunk. Komoly ajánlólevélnek számított, hogy az akkori irodalmi élet meghatározó szereplőinek – íróknak, költőknek, műfordítóknak, szerkesztőknek – bemutatott. Rajta keresztül legendákat ismerhettem meg: Osztovits Leventétől kezdve Karig Sárán át Lator Lászlóig. Idővel a Kortárs és a Mozgó Világ szerkesztőségével is jó kapcsolatot ápoltam, együtt mentünk sörözni, nagyokat beszélgettünk, termékeny és csodálatos időszak volt, a mai napig szívesen emlékszem rá.

– Az 1986-os izraeli út után kaptál hideget-meleget.

– Mint már említettem, Mezei András, Juhász Ferenc, Csoóri Sándor és én közösen mentünk Izraelbe. Igen ám, de többen azt rebesgették, hogy Csoóri nem beszél Juhásszal. Vas Pista mondta nekem egyszer: „te az a típus vagy, aki a legmegátalkodottabb ellenfeleket is egy asztalhoz tudod ültetni. Anekdotázol, mesélsz, barátkozol, hamar megnyersz mindenkit". Most is efféle praktikához folyamodtam. Fejembe vettem, hogy megszervezünk nálunk egy vacsorát, feleségem, Anna főz egy jót, amolyan békülési találkozót tartunk. Hosszú idő után nálunk találkoztak újból, s nem telt bele sok idő, ismét szent volt a béke. Tudni kell, hogy akkortájt Magyarország és Izrael között nem volt diplomáciai kapcsolat. A repülőgép Bécsből indult. Épp az osztrák fővárosban várakoztunk, amikor is váratlanul megjelent Bécs rendőrfőnöke, átnézte a poggyászainkat, majd kikísért minket a géphez. Felszálltunk, és Izraelben már vártak minket. Mondhatom, minden rendben zajlott, semmi fennakadás nem hátráltatott minket. Hazajöttem, és nem sokkal ezután Bata Imre irodalomtörténész, kritikus, az Élet és Irodalom akkori főszerkesztője megszólított az ÉS szerkesztőségében. Érdeklődött, írtam-e valamit az útról, és én vesztemre naivan azt mondtam, hogy igen. Hamarosan az ÉS az első oldalon hozta a versem. Rövid időn belül több felháborodott olvasói levél azt kérte számon: mit keresett Turczi István Izraelben? Akkortájt a hetes buszon Csajka Gábor Cyprian kiabált át a tömegen, hogy milyen volt Izraelben? Minden szem rám szegeződött. Furcsaságként éltem meg az egész helyzetet. Ezek a kis történetek többet megmutatnak a korszakról és a diktatúra működéséről, mintha nagy történelmi áttekintést adnék.

– Többször említetted Vas Istvánt. Mint annyi más költőnek, Kántor Pétertől Várady Szabolcson át Térey Jánosig, neked is sokat jelentett. A halálakor emlékverset szenteltél neki a Népszabadságban.

– Emlékszem, a halála után hatalmas hó hullott. Aznap jelent meg a Népszabadságban az emlékversem, mellette Szántó Piroska grafikájával, ezért Piroskától egy krétarajzot kaptam

ajándékba. Ha közelről megnézed, egy nagy virágot ábrázol, de ha kicsit hátrább lépsz, Vas István arcát adja ki. Számomra Vas a mai napig fontos kiindulópont. Ma is megvan a kép, bekeretezve, megmaradt tehát az emlék, de a legfontosabb, hogy az ő személye, embersége, lét- és irodalomfelfogása mind a mai napig mérce maradt nekem. Teljesen igaz, hogy az irodalom története magatartások története. Sőt hozzátenném: kézfogások története. Ezekben a kézfogásokban volt és maradt az irodalom képzeletbeli stafétája, amit át lehet és kell adni a következő nemzedékek arra érdemes tagjainak. Sokszor eszembe jut, miként alakult volna a pályám, ha az első válogatott verseskötetemet Vas István állítja össze, és az ő utószavával jelenik meg – ahogy utolsó nekem írt levelében tervezte.

– A Parnasszus megalapítása könnyen ment?

– Nem egy pályatársammal beszélgettem arról, miért nincs költészeti lap, mert hát jó volna, ha lenne, égető szükség van rá. Nekem akkoriban már ment a tévében a Parnasszus című irodalmi vetélkedőm, és noha három év után befejeztem, de azért a Parnasszus név megmaradt. Alaposan átgondoltam, hogyan lehetne lapot csinálni. Leültem a korszak nagy szervezőjével, Fodor Andrással, nagy tanáregyéniségével, Lator Lászlóval, Rába Györggyel, Orbán Ottóval és Tandori Dezsővel. Azt mondták, teljes mellszélességgel mögém állnak. A Magyar Nemzet a megjelenés előtt három hónappal beharangozta, hogy hamarosan várható az új irodalmi lap. Az 1995-ös Parnasszus-esten Lakatos Istvántól Gergely Ágnesen át egészen Bari Károlyig szinte minden jelentős szerző ott volt. Tudtam, hogy Marno János és Nagy Gáspár iskolatársak voltak, ezért úgy hoztam őket, hogy a lap egyik oldalán Marno, a másikon Nagy Gáspár verse szerepelt. A lap felpörgött, megújult, mind a szakma, mind az olvasó elégedettséggel nyugtázta a Parnasszus létezését.

– Utólag visszanézve hogy látod, mi segítette a fennmaradást?

– A költőtársak munkái. A kitartásom kevés lett volna, ha nem kapok jó szövegeket. Amikor kezdett fáradni a lap, kitaláltuk, hogy erősítsük meg. Legyen személyesebb. A sok ötletelésből megszületett a Centrum rovat, a fontos kortárs költők, élő klasszikusok megerősítése érdekében, majd a Redivivus, a már nem élő klasszikusok újraolvasása, értelmezése szolgálatában. Nem sokkal később azt találtuk ki, hogy csinálunk egy könyvkiadót. Nagyjából most tartunk a százhuszadik könyvünknél. Elégedett vagyok, a szerzőinket rendre díjazzák, elismerik a munkájukat. Egy idő után a középgeneráció tagjai és több idősebb (Kossuth-díjas) szerző jelentkezett, hogy szívesen megjelennének nálunk. Ezek az átalakulások, kezdeményezések hatalmas lendületet adtak a lapnak, kijelenthetem, hogy a második tíz év talán még sikeresebb is, mint az első tíz év volt. Jövőre leszünk huszonöt évesek. Olyan nekem ez a lap, mintha volna egy harmadik fiam.

– Ha ma alapítanál lapot, hogyan vágnál bele?

– Egyszerűen: ma nem alapítanék lapot. Nem véletlen, hogy a fiatal generáció tagjai nem kísérleteznek a lapalapítással. Már az online oldalak is követhetetlenek, a papíralapúak egy része eltűnt a süllyesztőben, és egyre kevesebb az előfizető, az olvasókról nem is beszélve.

– Figyeled a fiatalabb szerzők írásait?

– Komoly mennyiségű szöveget olvasok, kezdve a legfiatalabbaktól a legidősebb szerzőkig. Egy számomra fontos irodalmi személyiség nyilvánosan azt a megjegyzést tette rám, hogy szerkesztőként én már intézményesültem. Nem tudom, milyen intézményesültnek lenni, de azt látom, hogy a koromnál és helyzetemnél fogva egyfajta hídszerepet talán

betöltök generációs értelemben, mint a középgeneráció tagja, ismerem a nagy öregeket, és ismernek a fiatalok. Esztétikai értelemben pedig mindig igyekeztem átjárást biztosítani a különféle esztétikai elveket valló kortársaim között. Ha az ember nem vigyáz, és eltölt pár évtizedet az irodalmi szcénában, lesz némi rálátása arra, ami itt történik.

– És? Elégedett vagy?

– Érezhetően nagyon sokan nem futották ki magukat. Az irodalmi élet természete, hogy sokan kihullnak a rostán, rengeteg tehetség tűnik el, aprózza el magát, egzisztenciális vagy egyéb, nehezen megmagyarázható okokból kikerül a körforgásból. De mindig öröm, ha azt látom, hogy néhányuknak sikerült visszakapaszkodniuk. Nem vagyok irigy fajta, tudok örülni a pályatársak sikerének. Kevés jó tulajdonságaim egyike ez.

– Rendszeresen képviselteted magad a világ legkülönbözőbb pontján, a friss és nagy múltú költészeti fesztiválokon. Lényeges eltérést látsz a külföldi és a magyarországi fesztiválok között?

– Szögezzük le: Magyarországon nincs fesztivál. A Margó vagy a Könyvfesztivál nagyban elüt a nemzetközi fesztiváloktól, leginkább a szervezést illetően. A jó fesztivál esetén összeáll egy írói szervezet, megszerzi az anyagi forrást, és a világ számos pontjáról meghívja a szerzőket. Jó, hogy említést teszünk erről: a Magyar Pen Klubbal együttműködve tervezem, hogy egy, a nemzetközi trendeknek megfelelő fesztivál létrejöhessen Budapesten.

– Öt éve halt meg Borbély Szilárd. Több helyen elmondtad, hogy jó kapcsolatban voltatok, olyannyira, hogy a halála után egyik, Üresség című könyved az ő emlékének ajánlottad.

– Rettenetes, hogy Szilárd már öt éve elment. Borbély Szilárddal halála előtt három nappal beszéltem utoljára, tudtam, a Müpában lesz estje, és megkérdeztem, menjek-e. „Ne gyere, tudsz már mindent" – mondta, és ennyiben is maradtunk. Nagyon megmaradt bennem ez a mondat: „Tudsz már mindent."

Az évforduló egy másik nagy költő, Tandori Dezső halálával esik egybe. Tandori halála felmérhetetlen veszteség. Azon kevesek közé tartoztam, akikkel Dezső rendszeresen beszélt telefonon. A Tóth László-féle Parnasszus-est bemutatója télen volt, hat órakor kezdődött, és a kezdés előtt pár perccel csengett a telefon, nézem, Tandori hív. Elnézést kértem a közönségtől azzal, hogy fontos hívást kaptam. Fél óra múlva tettem le a telefont azzal, hogy Dezső, sajnos most már mennem kell, vár a közönség. Tudom, hogy rengeteg terv foglalkoztatta. Például beszélgettünk egy leendő műfordításkötet megjelentetéséről. Mindkét szerző meghatározó személyiség volt, aki fazont szabott a magyar irodalomnak. Annak idején Dezső költészeti rendszerváltást hajtott végre Oravecz Imrével és sok más szerzővel együtt. A műfordítás terén is jelentőset alkotott, habár halkan megjegyzem, a prózafordításai sokszor túl tandorisokra sikeredtek. Nem kell magyaráznom, miért, talán mindenki egyetértene velem, hogy Borbély Szilárd *A halotti pompa* című remekművével örökre beírta magát a magyar irodalomtörténetbe.

– Tavalyelőtt töltötted be a hatvanat. Néhanapján megkísért az öregedés?

– „A lassú órák kalapácsai még nem törtek össze", azt hiszem. Rendszeresen sportolok, kardiózok, teniszezek, néha vitorlázok, igyekszem olyan szinten karban tartani magam, hogy bírjam az aktív életet, a sok utazást. Régi rossz szokásom, a szivarkázás sajnos megmaradt, de az utóbbi időben ezt is csökkentettem. De mit érne az élet rossz vagy egészségtelen szokások nélkül?!

– *Feltételezem, a halálfélelem szintén nem szerepel a szorongáslistádon.*

– Halálösztönöm van, halálfélelmem szerencsére nincs. Számos helyen fordulok meg a nagyvilágban, minden évben többször repülök nagy távolságokra, annyi helyen bekövetkezhetett volna már. De az ilyesmi nem szokott csengetni, hogy helló, jövök, hanem lecsap, aztán annyi. A legjobb védekezés az elmúlás ellen, ha többet foglalkozunk az élőkkel. Ha vigyázunk egymásra, és megbecsüljük, amit egymástól kapunk.

– *Látod már, hogyan alakul az idei éved?*

– Szeretném, ha több temetés nem lenne már idén. A könyvhéten hat új Parnasszus-könyvünk jelenik meg, remek szerzőktől. Ezenkívül nem kevés irodalmi felkérésnek illik eleget tennem, itthon és külföldön. Úgy látom, az idei év is izgalmasnak ígérkezik, nem tartok attól, hogy unatkozni fogok. Ha mégis, akkor valamit rosszul csináltam.

ORAVECZ IMRE

FELJEGYZÉSEK NAPLEMENTE KÖZBEN

(Hamar) Gyerekkoromban, ha arról volt szó, hogy eljárt felettük az idő, az öregektől sosem hallottam, hogy *megöregedtünk* vagy *régen születtünk,* mindig azt mondták: *hamar lettünk.*

(Csapda) Az irodalmi műveket végül a nyelv öli meg, amelyen íródtak. 500-1000 év leforgása alatt az olyan mértékben megváltozik, hogy élvezhetetlenné, olvashatatlanná válnak. Én például Shakespeare-t csak fordításban olvasok. Eredetiben nemcsak nem élvezem, de jóformán nem is értem. A megoldás az lenne, ha valamely holt nyelven írnánk, amely változatlan, mert nem beszéli senki. Igaz, akkor meg azért nem olvasnának bennünket eredetiben.

(Düh) Egy nagy, idegen, vörös kandúr szinte naponta megjelenik a teraszon, és bűzös levével gondosan jelölgeti a falat, az ajtót, de a párkányra felugorva még az ablakot is. Kergetem, ha meglátom bentről, kirohanok, és amit az előszobában felkapok, cipőt, papucsot, ruhakefét, utánavágom. Hiába. A természet parancsát követi, de már annyira haragszom rá, hogy legszívesebben lelőném, ha volna puskám. Milyen jó, hogy nincs!

(Kategóriaváltozás) A *Halászóember*ben gyerekkorom öregjeit régi öregeknek nevezem. Mikor ezt a kategóriát használtam, új öreg voltam, és nem gondoltam volna, hogy egyszer átkerülök abba a kategóriába.

(Hamis tűz) Minap arra lettem figyelmes, hogy a Pipis-hegyen, a tető közelében ég a fenyves. A furcsa csak az volt, hogy nem kígyózott füst az ég felé. Mielőtt hívtam volna a 112-t, azért távcsővel is megnéztem. Nem tűz volt, hanem a nap. Eltűnt már az él mögött, de túlnanról átvilágított egy ponton az erdőn, ahol a fatolvajok a szélén kivágták a fákat, vagy eleve foghíjas volt az a sor.

(Rácfalu) A déli ablakból odalátok. Az Árvai-tanyát nem látom, eltakarja a Répástető lába, de tudom, hogy ott van, mert oda helyeztem az Ókontriban, üresen, gazdátlanul, ahogy 56-ban elmenekült gazdái magára hagyták, holott nincs ott semmi, csak parlag, gaz, dudva, mint a regény írása idején.

(Dörzsölt Okoska) Ő az oka annak, hogy az idegen, vörös kandúr a dolgozószoba-ablakot is jelölgeti. Kedvenc tartózkodási helye az ablakpárkány, ahonnan befelé figyel. Tudja, hogy nem szabad, hogy tiltom, de hiába verem meg az ablakot, és siccelek közben, rá se hederít. Viszont mihelyt látja, hogy az ajtó felé mozdulok, nem várja meg, amíg kiérek, menten leugrik és eltűz.

(Körök) Az életre jellemző az is, hogy az ember a térben egy pontból kiindulva egyre táguló, majd egyre szűkülő körökben mozog, mígnem végül már az ágyat sem hagyja el. Én, ha tehetem, még vén fejjel is kimegyek Kaliforniába. Ez nem normális.

(Számlaképes író) Az író író, nem üzletember, nem ad számlát, nincsen cége, nem alapít ilyesmit. Kivéve, ha kényszerítik rá. Áruja az igazság, amely iránt kicsi a kereslet, ám ő mégis piacra dobja, és attól kezdve olyannal is foglalkozik, amihez abszolúte nem ért. Felruházódik viszont egy varázslatos, új tulajdonsággal: mostantól számlaképes, és kifizetik neki a tiszteletdíját. Vajon érti-e majd egy jövendő, normális kor gyermeke, mi volt az: számlaképes író?

(Nagyapa, unoka) B., M. fia a kisunokám, de nem egy fedél alatt élünk, még csak nem is egy településen, hanem messze egymástól, és olyan ritkán találkozunk, mint két távoli rokon. Ebből kifolyólag mint nagyapa csak töredékét nyújtom annak, ami járna neki, és én is megrövidülök azzal, hogy keveset kapok abból, amit ő adhatna nekem. Ez rossz, de még mindig jobb, mint volt nekem és apai nagyapámnak gyerekkoromban. Anyai nagyapám korán meghalt, így gyakorlatilag nem volt nagyapám, mert apai nagyapám Kanadában élt, és soha nem láttuk egymást.

FERDINANDY GYÖRGY

GÖDÖLLŐI LÁTOGATÁS

1.

Mi végre vagyunk a világon? – teszi fel a kérdést egy bizonyos Ábel Amerikában. Azért, hogy valahol otthon legyünk benne – adja meg a választ az író, Tamási Áron.

Hát ezt az útmutatást napjainkban bizony egyre nehezebb követni. Fehér holló itt nálunk is az emberfia, akit ott kaparnak el, ahol született. Sokan vannak körülöttünk, akik idegenbe (vagy haza-)szakadt őseiket sem tudják számontartani.

Nem a panasz szól belőlem, amikor felsorolom a tucatnyi helyet, ahol Ábel szavaival ideig-óráig otthon éreztem magam. Mert hát az én nemzedékemet sem kímélte a történelem. Csodával határos, hogy ma mégis – fel-feldobott kő – újra itthon, a szülőföldemen írom ezeket a sorokat.

2.

Budán, a Sashegyen születtem, tízévesen kerültem a gödöllői premontreiekhez, majd öt évvel később ismét a budai házba, egy pincelakásba. De közben kis híján örökbe fogadott egy belga család.

Voltam ezután strasbourgi francia író és harminchat éven át spanyoltanár Puerto Ricóban, egy apró trópusi szigeten. Közben kis híján Malagában, a spanyol tengerparton ragadtam, majd Floridában találtam házat és hazát, megint csak ideiglenesen.

Hat ország, négy nyelv és három kontinens! Fél évszázad idegenben. A nyelvek! Íróember számára ez a legfontosabb. Mert Tamási Áron idézetét tovább árnyalja Sütő Andrásunk Marosvásárhelyen. Mi, betűvetők, írja, azért vagyunk a világon, hogy szavainknak helyet teremtsünk benne. Hogy kimondjuk, ha törik, ha szakad, amit csak mi tudunk kimondani a világról.

Innen a nyelvváltások kényszere, az, hogy a magyar után franciául, majd spanyolul írtam könyveimet.

3.

Micsoda zűrzavar! Mégis, ha sorra veszem vándorutam állomásait, pontosan tudom, hogy hol van a hely, ahová mindig visszavágytam. Párizs és Puerto Rico, franciák és spanyolok között.

Álmaimban egy keskeny utácska jelenik meg ilyenkor, valahol az alvégen, a Fácános és az Akasztós gödör között. Egy zöld zsalugáteres házikó, egy kerekes kút, virágzó akácfasorok. A kert végében a Miskolc felé pöfögő tehervonat.

A valkói út, Ottlik Cipi és Németh László háza között egy másik, ahol talán még most is él József Attila emléke, az Altatóból jól ismert „kis Balázs". Azután túl a sorompón Sík Sándor otthona az isaszegi úton.

Soroljam-e tovább? Lent egy sáros uszodácska, fent egy romos pályaudvar, ahol valaha Sisi érkezését várta a nép.

A főtér felé ritkán kalandozott el egy hozzám hasonló kiskamasz. Hol a piacra, ahol a nyulaimat árultam, hol a moziba, ahol az öregek lekapták a fejüket, ha a vásznon szemberohant velük a gyorsvonat. És ahol egy fehérre meszelt házikóban valaha Petőfi Sándor lakott.

4.

Máskor a régi társakról, játszópajtásaimról álmodom. Pilcsik Tibiről, Tóth Péterről, az utcánkbeliekről, Pankáról, Toncsiról. Bent a városban, a vendéglő és a patika között, a szőke Kiszel Éváról és a gesztenyebarna Felszeki Emőkéről.

Vele Chicagóban, Évával Montrealban találkoztam harminc év után egy-egy előadókörutamon. Nem múlt el nyomtalanul a réges-régi diákszerelem.

Kedves tanáraimat sem felejtettem el. A premontrei rendházból világgá zavarták a fehér csuhás szerzeteseket; Knüppel Ottokárt, a prefektus urat és az idős Szabadka Medárdot soha többé nem láttam viszont.

A fácánosi általános iskolában azonban nagyszerű pedagógusok vették át a helyüket. Gémesi József tanár úr, a Bajszi, súlyos sérülésekkel került hadifogságból haza. Minden reggel találkoztam vele, kézen fogva vezette az iskolába kisfiát.

1948-ban ruháscsomagot kaptunk Angliából. Benne egy ezüstéremmel. A felirat – RAF – nyilván a Royal Air Force-ot, az angol légierőket jelentette, és én büszkén a mellemre tűztem ezt a kitüntetést. Így feszítettem, amíg csak Gémesi tanár úr meg nem állított: – Mi vagy te, kisfiam? – szólt rám szigorúan. – Reklámmajom?

Egy életre megtanultam a leckét. Azt, hogy nem a győztes angol légierőkhöz, hanem a mi szegény, tönkrebombázott népünkhöz tartozom.

Másik szeretett tanáromról, Kirchhofer Józsefről is sokat tudnék mesélni. Csosza rúdugróbajnok volt, és a háborúból ő is sérülten került haza. Apánk helyett apánk volt valamennyiünknek. A tornateremben ő vette át Eötvös Karcsi bácsi, a Pupák helyét.

Mennyi nagyszerű, csodálatos ember! Miska bácsi éneket, Kungli Ferenc franciát tanított. Kuthi Bercire fél évszázad után találtam rá, Vácott. Vele soha többé nem szakadt már meg a kapcsolatom. Arany János szeretetét neki köszönhetem. Felkérésére én illusztráltam a Toldi tizenkét énekét. Az ő emlékének ajánlottam 2015-ös Arany János-díjamat.

5.

Furcsa fintor, hogy egy Puerto Ricó-i tanár a karibi szigetvilág kellős közepén az isaszegi útról, a halastavakról álmodik. Az apró tavakról, ahová kerékpáron jártunk ki, kalandozó kiskamaszok.

Máriabesnyőről, ahová gyakran átkerekeztünk, és ahonnan csak egy ugrás a Papp Miska kútja. A forrás, ahonnan a kisbagi csárda vendégeit figyelte a régi betyár. Hegygerincen fakadó forrást azóta se láttam a karibi szigeteken.

A legtöbb időt azonban az Erzsébet parkban töltöttem, a focipálya körül, ahol olyan játékosok rúgták a bőrt, mint Mészáros tanár úr, aki francia hadifogságból érkezett, és franciát tanított.

Én ugyan nem játszottam az iskolaválogatottban, de hol kapusunkat, a kis Katonát, hol Babinkát, a balszélsőnket helyettesítettem. A futball mindmáig szívem csücske maradt, a Puerto Ricó-i egyetemen én szerveztem meg az első focicsapatot.

De hová tűntek a régi társak? Róluk is szólni kéne. Nem csak a talpalatnyi földről, ahol valaha, több mint hetven éve, otthon éreztem magam. És szólni mindarról, amit megőrzött az emlékezet a Grassalkovich-kastély és az Akasztós gödör környéki időkből.

Megfogadtam Tamási Áron tanácsát. Itt vagyok újra, azon a földön, ahol valaha otthon éreztem magam. Abban pedig, amit Sütő András mondott, hogy a szavaim is helyet találjanak maguknak, csak reménykedhetem.

SZIVERI JÁNOS

APPENDIX

négy éve már hogy elmúlott az ősz
összerezzenek akár az őz
mégsem veszem komolyan
állapotom nem olyan

lehengerel részvéttel az inger
viaskodom magánérdekeimmel
tanul a vesztes saját kárán
rejtőzöm a felfoghatóság határán

bárhová nézek te vagy akit látok
egységben élünk miként az átok
beszélem veled e hétvégi nyelvet
minek keresni szerelemben elvet

hullanak a vakító hópelyhek
megfelel ez a célszövetséges helyzet
kifelé befelé jól mutatunk
egymás kevéske örömén mulatunk

tántorgom részegen is tiszta fővel
idővel sem békülök meg az idővel
elvetélt perceimet licitálom
kicsit valóság ez kicsit álom

nagy a füst mégsem melegít a kályha
éppúgy mint régen bebújunk az ágyba
hideg a szoba a falak vizesek
saláta emlékeimből végleg kiesek

az Isten önmagán belül tart most szemlét
kérdőre vonja magamagát a nemlét
nemes szentvadakat hergel
sajátos kérdéseimre válaszokat termel

természetszerűen sarlatán de van
ha erre gondolok eláll a szavam
hiába sejti már kinek mi a neme
didereg a város vizenyős a szeme

ismerkedünk tárgyaink nevével
szövetségre léptünk egymás jellemével
babrálgatok a jótett-jótvársz peremén
összeaszom reményeim kenyerén

beleim fele alig tűr anyagot
nem ismersz hozzám fogható hanyagot
asztalon fekszem anyaszült meztelenül
csak így tudok élni ilyen esztelenül

aki nem hiszi járjon utána
aki elhiszi vessen magára
felold s feloldoz hanyagul az éter
megtudtam végre mi az a katéter

szabadulnék bár nem túl nagyon
elütöm az időt verném inkább agyon
életünk úgysem ér egy fabatkát
hagyjuk faképnél szabadkát szabadkát

MIKOLA GYÖNGYI

JÁNOS JELENÉSEI

(Gondolatok Sziveri János Appendix *című verséről)*

Mondjátok hát, mielőtt
síromból kikapartok,
mondjátok meg –
tőlem mit akartok?
Sziveri János

Csak nálunk fontos a költészet, nálunk meg is ölnek érte.
Oszip Mandelstam

Sziveri János költészetével, költői alkatával kapcsolatban számomra verseinek első közlője, szerkesztője, Tolnai Ottó fogalmaz a legvilágosabban és talán a legpontosabban, amikor a *Költő disznózsírból* című interjúregényében felidézi a lapszerkesztéssel és a költészettel kapcsolatos vitáikat: „A verset ő a morális zónában tudta, erkölcsi ítéletek kimondására alkalmas versformának tekintette elsősorban. (…) Nála nem a motívumok voltak a fontosak, hanem József Attila, Pilinszky, Petri és Koncz vonalán, Domonkos rímtechnikájával az erkölcsi kategóriák fokozása, végsőkig való radikalizálása. Ez adta az ő új formáját."

A névsorba föl lehetne venni még Petőfit is, hiszen a forradalmár-költő Sziveri több versében is megidéződik. A *Sirálykirály* című verse például sajátos átirata, keserűen ironikus inverze Petőfi *Akasszátok föl a királyokat!* című költeményének: „Szappanhabos sima tótükör fölött / vijjog a szertelen költő-sirály / akasszátok föl akár árbocrúdra is / akasszátok föl amíg ő a király". A költő szerepe Sziveri értelmezésében a 20. század végén eleve vesztésre ítélt pozíció, radikális szembefordulás a „tudománytalan utópiákkal", „sátáni ideológiákkal", a „rohadt egyoldalú históriával", lázadás az emberi autonómia, az emberhez méltó egzisztencia és a személyes szabadság nevében. A büszke, bátor, megalkuvást nem ismerő „szabad vesztes" pozíciója fokozatosan vált át verseiben a cinikusan elárult áldozat szerepértelmezésévé. Utolsó két kötetét *(Bábel, Magánterület)* áthatja a keresztény (katolikus) szimbolika, melyben a kiátkozott költő mindinkább a megtagadott, eladott és ártatlanul megfeszített Krisztushoz válik hasonlóvá.

A fenti Tolnai-idézetben Pilinszky említése azért is indokolt és releváns, mert jelzi, hogy Sziveri morális pozíciója kezdettől fogva metafizikai alapokon nyugszik: az aktuális emberi állapotra való rákérdezése költészetében kezdetben egyáltalán nem politikai természetű. A konfrontálódás sokkal inkább egy mélyen, szenvedélyesen hívő ember drámai küzdelme a saját irgalmatlanul nehéz sorsával. Sziveri verseiben saját igazának keresése mindvégig szétválaszthatatlan az istenkereséstől, az Istennel való harctól.

Sziveri második kötetének, az 1981-es *Hidegpróbá*nak *Prológusa* mindössze két sor. Az első egy különös, fiktív bibliai idézet: „mint mikor a papírtekercset összegöngyölítik (J. k. 5. 14.)". Meglehetősen talányos prológus, ilyen szöveghely ugyanis

nincs a Bibliában. Ha Szent János jelenéseinek könyvét vesszük a fiktív idézet mintájául, akkor azt találjuk, hogy ott az 5. versben a teleírt és hét pecséttel lezárt könyvtekercs *kinyitásáról* van szó. Lehetséges, hogy ez a kétsoros vers a Sziverire jellemző inverziók egyike, és azt jelzi, hogy a vers a lírai én számára nem a kinyilatkoztatás, a prófécia formája, hanem éppen ellenkezőleg: a tapasztalatok, a látomások, a gondolatok újfajta kódolásáról van szó. Nem hitvallásról, hanem befelé fordulásról, a kezdetekhez visszatekeredő útról, a készen kapott vagy erőszakkal sulykolt igazságokkal szembeni kritika, szkepszis érvényes nyelvének kereséséről. „Rejtélyeimhez szoktam / nem pedig kőhöz / és agyaghoz. És nem kék / éghez, de feketéhez" – írja ugyanennek a kötetnek egy másik, hasonlóan enigmatikus darabjában. A „fekete ég" metafora az egyik kódja az ő sajátos „hideg metafizikájának".

Az *Appendix* című vers az 1989-ben megjelent *Mi szél hozott?* című kötetből való, és azon kevés darabok egyike, ahol Sziveri fontosnak tartotta megadni a keletkezés pontos dátumát: Szabadka, 1987. január-február. Ennek köszönhetően válik felfejthetővé az első sor időmetaforája: „négy éve már hogy elmúlott az ősz".

A nyitó sor minden bizonnyal az 1983-as év botrányos és traumatikus fordulatára utal, amikor a Vajdasági Ifjúsági Szövetség tartományi választmányának elnöksége több tanácskozás után 1983. május 9-i ülésén leváltotta az Új Symposion teljes szerkesztőségét. Ekkor főszerkesztőként Sziveri jegyezte a lapot. A közvetlen ürügyet Tolnai Ottó verse szolgáltatta, az *Orfeusz új lantja* (1982. november, 211. szám). Később kifogásolták Radics Viktória *Színház a színházban* című glosszáját és Illyés Gyula *Egy mondat a zsarnokságról* című versének közlését is, ugyancsak az inkriminált 1982. novemberi lapszámban. Végül pedig a lap egész koncepcióját elítélték. Tolnai szerint „állandóan változtak a jegyzőkönyvek. Hogy mi irritálta őket a legjobban, nem tudom." *(Költő disznózsírból)*

Az immár irodalomtörténetinek számító adatok fényében a vers első sora arra utal, hogy négy év telt el attól az ősztől, amely gyökeresen megváltoztatta a költő életét; négy év telt el azóta, hogy véget ért az amúgy is fogyatkozó szabadság kora, és beköszöntött a cenzúra és a megtorlás kilátástalan, vak tele („hullanak a vakító hópelyhek"). Sziverit menesztése után ugyanis teljesen ellehetetlenítették, később Ljubiša Ristić dramaturgként foglalkoztatta egy ideig a szabadkai színházban.

Az *Appendix*ben a nélkülözés (füstölő, nem melegítő kályha, a vizes falak), az elhatalmasodó betegség, a testi szenvedés képei rávetülnek a városra is („didereg a város vizenyős sze-

me"), majd pedig metafizikai dimenziót nyernek („az Isten önmagán belül tart most szemlét […] természetszerűen sarlatán, de van"). A legyőzött, kitagadott lázadó, aki a közéleti vereségére ráadásul a súlyos betegséget is osztályrészül kapja, immár a sarlatánnak nevezett Teremtőnek mutatja föl a sebeit, nem remélve igazolást vagy megváltást. Az egyetlen feloldozást a kórházban az érzéstelenítés jelenti („felold s feloldoz hanyagul az éter").

Ugyanakkor a vereség beismerése nem jelenti a megbékélést a történtekkel az események után több évvel sem. Jóllehet „tanul a vesztes saját kárán", de „idővel sem békül az idővel", azaz a korral, a korabeli viszonyokkal, az állandó kérdezés állapotában van, mint aki még mindig nem képes felfogni, megérteni, ami vele történt. A verset átható keserű irónia mellett a bele nem törődést sugallja a versnek a dzsesszzenész költőt, Domonkos Istvánt idéző ritmus- és rímtechnikája, játékossága. A nagy döntést, az ország elhagyását az utolsó két, dőlttel szedett sor szójátékai jelentik be: *„életünk úgysem ér egy fabatkát / hagyjuk faképnél szabadkát szabadkát"*. Szabadka nevének ismétlése rímel a versszak első sorára: „szabadulnék bár nem túl nagyon", utal a döntés nehézségére, hiszen Szabadka elhagyása egyúttal az ország elhagyását jelenti. Sziveri Budapestre költözött, és ott halt meg rákban 36 éves korában. Emigrációja sokkolta barátait és munkatársait, akik akkor még nem sejtették, hogy pár év múlva, a kirobbanó háború miatt tömegesen fogják követni a példáját. Személyes szenvedéstörténete mintegy előrevetíti a véres konfliktusokat, melyek Jugoszlávia széthullásához vezettek, és mindazoknak a reményeknek elvesztéséhez, amelyek nevében egykor létrehozták.

Fenyvesi Ottó, Sziveri legjobb barátja, költő- és szerkesztőtársa, a szó minden értelmében bajtársa, *Halott vajdaságiakat olvasva* című könyvének második kötetében, a Sziveri-fejezetben a John Lennon ellen 1980-ban elkövetett halálos merényletet idézi meg, mintegy Lennon váratlan, döbbenetes tragédiáját állítva párhuzamba Sziveri politikai likvidálásával és korai halálával; a beat-korszak végével pedig az Új Symposion lefejezését. Miközben felidézi a közös emlékeket, egyúttal konstatálja a felejtés feltartóztathatatlanságát is. Bár a hiány állandósul, „halványul bennünk a múlt". A felejtés természetes folyamatát azonban felgyorsítja a kulturális tradíció erőszakos megtöretése, az ország felbomlása, etnikai átrendeződése, az élet régi helyszíneinek elhagyása, a visszatérés lehetetlensége. Sziveri költészete ebben a helyzetben még inkább ki van téve a felejtésnek, mint minden művészet, amely túlságosan kötődik kora aktualitásaihoz, azokhoz a történelmi-politikai reáliákhoz, amelyek egy adott korszakban olyan fontosaknak tűnnek, hogy akár ölnek is értük. Aztán pedig váratlanul vagy fokozatosan eltűnnek, és a régi élet halálos veszélyei alig hihető, alig fölfogható horrorisztikus anekdotákként maradnak fönn a fiatalabb generációk emlékezetében.

1983 után Sziveri költészetének összetekert papírtekercseiről brutálisan leüttetnek a pecsétek, és a szertelen költő-sirály, aki maga sem tudta, hogy minek röpült neki a maga szenvedélyes pályáján, megrendítő dalokban néz szembe nap mint nap önnön pusztulásával. A címbeli *Appendix*, amely függeléket is jelent, és vakbelet is, azt sugallja, hogy a főszöveget már megírták, az élet már lezajlott, a tragédia megtörtént, és mindaz, amit ezután következik, csak a nem feltétlenül szükséges kiegészítés, utószó. A nagy költészet azonban, paradox módon, ekkor születik meg.

A morális kategóriák radikalizálása, melyről Tolnai Ottó beszél, az *Appendix* című versben és a következő két Sziveri-kötet nagy létösszegző költeményeiben is a veszteség, a vereség totalizálását vonja maga után. De nem csak erről van szó. A költő médium, aki óhatatlanul

is az összeomlás, a közelgő apokalipszis hírnökévé, első áldozatává válik. Verseinek érzelmi intenzitása nem hűl ki az idővel, dalai a maguk egyszerűségükben elementáris erővel képesek hatni, a bekövetkező katasztrófa pedig sokak tapasztalatává teszi egyéni kálváriáját. Függetlenül attól, mit is gondolunk a költészet feladatáról, a művészet elkötelezettségéről, akár közel áll hozzánk az általa létrehozott versforma, akár nem, Sziveri szenvedélyes, lázadó feje körül egyszer csak megjelent a mártírok glóriája, és azt hiszem, amíg csak magyar irodalmat olvasnak emberek, mindig is körül fogja ölelni ez a ragyogás.

FENYVESI OTTÓ

APPENDIX

Sziveri János nyomában

Mielőtt mindent feledném, mondom:
négy éve már, hogy elmúltam hatvan,
mögöttem esztendők libasorban lassan
sorakoznak, íme, indulok vissza, a semmibe.

Bárhova nézek, mindent látok:
látom, egyik háborúból a másikba zuhan a világ,
marha- és báránycombok úsznak reneszánsz szószban,
látom, hogy Istennel birkóznak a vének.

Mielőtt mindent feledném, mondom:
olykor sétálni megyek a hegyre, a római útra,
vagy Kovács Bandi alsóörsi kertjében
turbolyával díszített sonkából lakmározunk,
tétován pislogunk a fényben, pislogunk;
a Balaton vizében sügérek úsznak,
durbincsok és keszegek, kárászok.

Mielőtt mindent feledném, mondom:
a dolgok állásán már nem gurulunk dühbe,
egymás kevéske örömén még mulatunk:
minap Béla írt, estére megy a kutyalyukba,
van ott egy kocsma, ahol egymást ugratják
rácok és magyarok, békésen megférnek
egymás mellett a versben.
Máma egyébként semmi munkakedve,
pedig lenne dolga bőven, kicsit be is taknyosodott,
de kártyázni megy a falu szélére, a horgászklubba.

Jó kis hely a nevezetes Kutyalyuk utca végén,
csak nagyon füstös, Béla már jó ideje nem dohányzik,
viszont a nők (beleértve a feleségeket is)
nagy ívben elkerülik.
A szerbek minden este összevesznek, ordibálnak,
és válogatott ocsmányságokkal szidják egymás anyját
– mi, magyarok már töredékéért is bicskát rántanánk –,
aztán öt perc múlva boldogan borulnak egymás nyakába.
A balkáni vérmérsékletet nem ismerők már egy-két
mondatnyi üvöltés után riadtan menekülnének
a temerini kutyalyukból.

Érdekes, ha kártya miatti korholásról van szó,
a magyaroktól is elviselik a szidást,
vagy a másik asztaltól jövő obszcén ugratást.
Aztán főznek ott babot, halat annál ritkábban,
a csontokat a testvériség-egység és
a pravoszláv-katolikus megbékélés jegyében
összegyűjtik egy nejlonszatyorba,
Csorba Béla meg hazaviszi a kutyáinak.
Kicsit valóság ez, kicsit álom.
Reméli, az idillt nem bassza el
sem Putyin, sem Pompeo.

Mielőtt mindent felednék, mondom:
egymás kevéske örömén még mulatunk,
szívünk olykor ki akar ugrani a helyéről,
de aztán meggondolja magát, és marad,
ha nem is látjuk, de konstatáljuk:
északon és délen a jéghegyek olvadnak,
a vízszint rendületlenül emelkedik.
A világ rendje és logikája naponta változik,
olykor sebességet vált, és rohan tovább, vesztébe.
Időnként minden jobbra fordul, majd rosszabbra.
Az égen vasmadarak húznak délre.
A falu felett szerelem bolyong, a bor nótát fakaszt.
Fülünkben vadludak szárnya csikorog,
Isten legfőbb parancsa régen elfeledve.
Lassan porlad alattunk az ágy.
A levegő, aminek olykor nekitámaszkodom,
selyemkék, olyan légkondicionált.
A légnyomás súlyát lemérték,
egyre nehezebb az érték.

Mielőtt mindent felednék, mondom:
Itt élünk a kutyalyuk közelében,
egymás kevéske örömén mulatunk.
Ősz volt, és tél, most éppen tavasz.
Kiskomám, remélem, hallasz.
Felhők rongya a szó:
rehabilitáció, radírozás,
valami abszurd minisztérium.
Nem jelent már semmit:
se toldalék, se függelék.
A tragédiát csak tragédiára lehet cserélni.
Viszont nem értem, mi baj az idővel,
mi baj a széllel.
Mi lehet a baj okozója?
Időnként kérdőre vonlak!
Jobb-e odaát?

Van egy ház a tájban:
a Kutyalyuk végén.
A kapun egy kampó.
Sehol egy pont, sehol egy vessző.

ZALÁN TIBOR

HUSZONNYOLC ÉVE

Kassák háza előtt halad
el a villamos Huszonnyolc évvel
ezelőtt együtt mentünk el
oda Lehet csak képzelem
Ha így lenne a legenda oda

Huszonnyolc éve már és el
múlt az ősz Átrévedsz Összerezzensz
akár az őz mint elidőz
a rémület benned Magad
maradtál Élsz még Vagy Vagy fabatkát

sem ér hogy fent Szólít a lenn
Meztelen heversz bádogtepsiben
Előtte egy lepedőben
cipőd leng a levegőben
A költőt *kivinni* már csak ilyen

Szumma idétlen Ritkuló
rétegek közt lehet hogy még élek
Neked már kész az ítélet
az örökélet Vagy semmi
Tessék továbbmenni int az angyal

és te angyali kék arccal
továbblépsz egy felhőn *A szélherceg*
Vödörbe dobott vakbeled
henceg kiabálja kié
voltam Most itt fekszik kéken Holtan

Szabadkát elhagyni nem ügy
Tajtékos tavaszban röhög a rügy
a fákon Tántorgok tovább
részegen tiszta fővel S az
idő mint a barmot homlokon üt

Mi lennél most hogyha lennél
Megállnál a hétköznapi nyelvnél
Bambán adnád az ostobát
Duma verné fel a szobád
vagy holdat vernél le utcakővel

Idővel az ember sáros
arcát letörölné A lábnyomok
makacs dolgok és maradnak
Bogár ütődik a falnak
Hideg szoba elégiája A

darvak a függönyökről majd
útnak erednek Minek keresni
a szerelemben elvet Lásd
aki tegnap még bátorít
holnap szemrebbenés nélkül elvet

Idővel az ember békül
az idővel is bár ha tagadja
Ajtófélfához támasztva
a balta Rajta száradt vér
Nem több annál romantikus miért

Lassan majd virrad a felfog
hatóság határán Forogsz kábán
betegség és elme-pengék
gyilkos terében Az éden
állatai lábadhoz hevernek

nyílnak távoli nagy kertek
az apollinaire-i birodalmak
Füstöl a kályha sír a fa
Akinek nincsen háza az
nem megy haza Dermedt idegenben

alszik el s idegenebbül
ébred Nincs ebben semmilyen kényszer
Hó vakít Kanadai nyár
fojtogató bolyha Megülsz
a sarokban Hasadon a kezed

és ott belül éles fájás
A halál húsfaló növényei
megkezdték a lakomájuk
Kórház-üvegre tapadok
Kicsit valóság ez az álom Vagy

emlék Rossz ha kitalálom
Meztelen fekszel meztelen fekszem
tepsiben ágyban S a tálban
ott lüktet gyomrod s a májam
összecsúszva vérben és időben

A szóból rongy lett A nőkből
nőnem Beszélnek rólad felőlem
Leveleztünk mint egykoron
Fehéregyháza és korom
Kérdőre vonja magát a nemlét

Összeaszott tenyereden
diónyi remény A vád vizenyős
szemén megcsillan egy farkas
Fejét fölvetve ordít A
húsunk zabálásra már alkalmas

Azért most jól elmulatunk
itt Tompa és sajgó tudatunk a
tárgyaink nevét elejti
Közhelyes rím lesz a semmi
Fél-elnyűtt gyomrunk gúnyosan korog

na baszd meg ilyen a korod
Hajnalban járdaperemen ülve
Te már mindig csak a létre
Én a semmire feszülve
Kijátszanak minket egymás ellen

Áldott bitang Leples szellem
Reggel vakító hó esett Május
Hányinger gyötör Kihánytam
a belem és a koromat
És megy a villamos Jön a vonat

Bort ittam Te földet zabálsz
Találkozunk a telep összedőlt
túloldalán Nem tanul a
vesztes Szitálnak a férgek
Nyögsz Hideg a temető felétek

TERÉK ANNA

FÖLISSZA ÚGYIS

három szerb ül a mellkasomban
és csak dörömbölnek odabent
minden porszemet mélyre szívok
a cigarettafüsttel
a fejemben óránként
megalvad a vér
aztán olvad és indul
tovább így
ismétlődik minden

ki húzza az életet belőlünk
két kézzel kifelé?

a száraz húst a csontomról levésted
a bordák közt átfúj a szél
és ha maradt benned még
valamennyi fény
erőltesd fel a torkodon
hányd ki a többiek elé

a város egy óriási bálna
szívében remeg az iszonyat
mert
messze az óceán
messze a tenger
és te is épp ennyire vagy
tőlem
eltakar a föld
és én hiába fekszem
ugyanennek a földnek
a másik felére
nem tudlak kikaparni
egyetlen cet gyomrából sem

a te kezed tolta a vért
a torkomból kifelé
közben nyugtattál:
úgyis fölissza majd
ez a föld

a vonatot várom
még ma éjjel érkezem
hiába úgysem jössz felém már
holnap lezárják mögöttem
a pályaudvart
egy hónapig
hallgatni fog a Keleti
annak is remeg
a szívében
az iszonyat
aki
mindig ugyanazt
az egy kezet várja
hol vagy hol vagy

a koponya falához állították az észt
és lőttek amíg csak futotta golyóra
később az egész erdőt kivágták
annyi koporsó kellett

lelöklek a földre kelj föl lelöklek újra
fuss neki kelj föl lelöklek újra
kelj föl tépd ki a gyökered kelj föl
kelj föl fuss neki lelöklek újra
a földre úgyis

szabadka eltűnt és óriási a tüze
messziről nézem
tántorgok míg hullámzik
fényétől a látóhatár
megbotlok
fejemben visszhangzik:
ez a föld issza majd föl úgyis

GÉCZI JÁNOS

RONDÓ NÉGY SZIVERI-SORRA

az Isten önmagán belül tart most szemlét
nemes szentvadakat hergel
kérdőre vonja magamagát a nemlét
az Isten önmagán belül tart most szemlét

kérdőre vonja magamagát a nemlét
sajátos kérdéseimre válaszokat termel
az Isten önmagán belül tart most szemlét
nemes szentvadakat hergel

ORCSIK ROLAND

ALKONYATTÓL PIRKADATIG

„egymás kevéske örömén mulatunk"
(Sziveri János: Appendix)

Lebukott a Nap, és nincs okom
panaszra. A panasznak
nincs szerződése velem.
Az első és a legfőbb
a család: feleségem, lányom és fiam, tejföl-
szőke a boldogság. Őszülő kutyánkat, Dezsőt,
nemrég kiheréltettük; az egyik golyójában
már rügyezett a rák,
épp időben mentettük,
vagyis hosszabbítottuk
meg életét: újabb strigula
az elégedettség javára.

Kertes házban lakunk,
igaz, a banki hitelre nem
vagyok büszke. Mondhattam
volna persze nemet, senki sem
kényszerített az egyenlőtlen alkura.
Albérletnél azonban jobb,
végül miénk lesz a ház,
hacsak be nem csap az akut
gazdasági krach,
amitől életfogytiglanra
változik a hiteles túl-
élet.

Szegeden élek, Alsóvároson, egy kis tóhoz
közel, melybe a monda szerint
belefulladt Árpád fejedelem egyik szolgája.
Dugonics nyelvén:

Árpád a honfoglalás után
Szegeden mulatozva,
a Tisza kiöntésein vadászgatott.
Egy izben egy hattyút
ejtett el egyik nagy
rétséges tónak kellő közepén
s mert se csónak, se talpak,
se tutajok jelen nem voltának,
egyik szolgája, kinek szavajárása
„ballagok" volt s ki ezen okra nézve
közönségesen nem másnak,
hanem Ballaginak neveztetett
régi magyarainktól,
ez a szegény szolga
beballagott ugyan a vizbe,
de soha többé
ki nem ballaghatott.

Ballagi-tó sor negyvennégy – szép,
zenei mondat; ebbe a zenébe,
mondatba ballagtam bele a családommal.
Házunk előtt fiatal, karcsú
diófa, mögötte kis erdő takarja
a töltést, a vasutat,
tompítja a zajt. Olykor elzúg
egy-egy vonat, szinte fel sem tűnik,
a rövid zakatolás belevész
az erdő eleven enyészetébe.

A kisebb fürdőszobánk utólagos
bővítés, az előző tulajdonos
kispórolta a szigetelését. Az egyik falon
fokról fokra pikkelyesedik a fehér
festékréteg. Tervek szerint
átalakítjuk a fürdőszobát.
Hogy mikor, passz.

Nincs okom panaszra,
Sziveri János *Appendix*éből szemezgetek:
az elégedettség határán ejt-
őzöm.

FILIP TAMÁS

FOSZTÓKÉPZŐ

Sziveri János emlékére

Mondd, mit érlel annak a Rorschach,
kit végleg letepert már a sorsa?
Ha bárhol kinyitja a Bibliát,
nem lát benne mást, csak hibát.

Pedig intézni kéne még ügyeket,
keresni hűséges nyüveket.
Bekopogni a fekete hivatalba,
adjon segélyt egy méltó ravatalra.

Mit mondhatnék? Doleo ergo sum.
A fájdalom, mint a monszun,
árad végig ereken és beleken,
fogát feni, hogy megegyen.

Vert az isten, de nincs látlelet.
Üvöltök, fagyott üveget lehelek.
Bár emlékeim a jövőhöz kötnek,
tudom, jó leszek majd földi rögnek.

Amit átéltem: véres merénylet.
Sötét volt, egy pillanatra fény lett,
hogy utána még nagyobb sötét legyen.
Fosztóképző: -talan -telen.

Jó, hogy végre itt az agónia,
az embernek lehet min aggódnia.
Szeress, és keserű szívemet markold,
hadd jusson eszembe az Amarcord.

Hogy még egyszer nevessek, sírjak,
mint mikor zöldet, sárgát lát a színvak.
És akkor hirtelen minden összeér,
fáj az utolsó korty víz, falat kenyér.

PETŐCZ ANDRÁS

SZIVERI-EMLÉK, SZIVERI-HIÁNY

Ha Sziveri Jánosról beszélünk, akkor sok minden egyébről is beszélünk. Beszélünk arról is, például, hogy milyen is volt az egykori Jugoszlávia, vagy mit is jelentett a vajdasági magyar irodalom innen, Magyarországról nézve. És arról is beszélünk, hogy miképpen éltük meg itthon a kádárista bezártságot a nyolcvanas években, hogyan lázadtunk ellene, ha éppen lázadtunk, hogyan alkudtunk meg, ha éppen megalkudtunk. Ha Sziveri Jánosról beszélünk, akkor beszélünk a korszak fiatal magyar irodalmáról, amelyik kétségtelenül új szemléletet hozott a hazai irodalmi életbe, és beszélünk a határon túliak akkori elzártságáról, kirekesztettségéről, ami hátrányt jelentett a számukra, de bizonyos esetekben ez a hátrány akár előnnyé is változhatott.

Az a típusú új irodalmi gondolkodás, ami a hetvenes évek végétől jellemezte a nyolcvanas éveket, és ami kitartott a rendszerváltás idejéig, tulajdonképpen öt alko-

tói műhely köré szerveződött. Ebből két műhely az ország határain kívül volt. Az egyik kétségtelenül a Párizsban megjelenő Magyar Műhely, a másik pedig az újvidéki Új Symposion. A harmadik szerveződés a korabeli Mozgó Világ, de ez utóbbi hivatalos, pártállami kiadású folyóirat volt, annak minden hendikepjével együtt. A negyedik műhely a nyolcvanas évek elején megjelenő JAK-füzetek, ez a sorozat elévülhetetlen érdemeket szerzett a korszak irodalmi gondolkodásának a megváltoztatásában, az ötödik műhely pedig a nyolcvanas évek elején az ELTE Bölcsészettudományi Karán megjelenő Jelenlét című kiadványsorozat volt, amely – utólag ezt mondhatjuk – meglepően szívta magába a korszak alternatív irodalmi és művészeti törekvéseinek komoly hányadát.

Természetesen lehetne még szólni egyéb műhelyekről, határon túliakról is, mégis, ezek voltak talán azok az alternatív központok, amelyek leginkább a fókuszában álltak a korszakbeli fiatal írók érdeklődésének.

Ha a Magyar Műhelyt és az Új Symposiont összehasonlítjuk – úgy tudom, ilyen összehasonlító elemzés még nem készült –, meglepő eredményekre jutunk. Egyrészt láthatjuk, hogy a Magyar Műhely sokkal kevésbé politikus, és mint ilyen kevésbé is dinamikus, sokkal inkább keresi azt a keskeny mezsgyét, amely a nyelvi, művészi önkifejezés alternatíváit kutatja. Az artisztikus, a „művészet a művészetért" elv sokkal erősebben van jelen a Magyar Műhelyben. Ezzel szemben az Új Symposion, amely erősen kötődött mindig is a hatvanas évek eszméihez – nem utolsósorban a hatvannyolcas diákmozgalmakhoz –, nem tagadja meg politikai gyökereit, és mint ilyen a beatköltészetet, a társadalmi kérdésekkel is foglalkozó kiáltás típusú költői hagyományokat egyértelműen felvállalja, képviseli. Talán meglepő a mai olvasó számára, de a Párizsban megjelenő Magyar Műhely politikailag sokkal óvatosabb volt, mint a nyolcvanas évek legelején megjelenő vajdasági Új Symposion, a Műhely sokkal kevésbé preferálta a lázadó beatirodalmat, és ennek megfelelően inkább a jel típusú, konkrétista, nemegyszer lettrista törekvéseket támogatta. Mindez éles különbség a két, egyébként az alternatív gondolkodást segítő irodalmi központ között.

Ez a kétfajta alternatív gondolat jelen volt a korszak fiatal hazai költői esetében is, és bizonyos fokig feszültséget is szült. Azok a szerzők, akik szükségét éreztük, hogy az alternatív elképzeléseinket együtt mutassuk meg, és ezért közös esteket, fellépéseket vagy éppen közös publikálásokat szerveztünk, vagyis tudtunk egymásról, sokszor gondoltuk azt, hogy egyikünk-másikunk túlzottan is „harsány", politikus, „beates" vagy éppen túlzottan is „experimentális", nyelvi játékokra koncentráló, „befelé forduló", vagyis „unalmas". A nyolcvanas évek elejének TérKépVers csoportjában az előbbire jó példa lehet Endrődi Szabó Ernő, akinek hosszú szabadverséből a „világ lópetárdái el ne süljetek" sort szívesen idézgettük, de tartottunk is attól, hogy ilyen sorok miatt tiltanak be minket. Az utóbbira jellemző példa lehet Székely Ákos művészete, aki montázsaival már a nyelvi megszólalás lehetőségeit kérdőjelezte meg. Nem véletlen, hogy az utóbbi szerző a Magyar Műhely elismert munkatársa lett, Endrődi Szabó viszont jóval kevésbé tudott a párizsiakhoz kapcsolódni.

Még egy érdekes ellentmondás volt jelen a hetvenes évek végének, nyolcvanas évek elejének fiatal irodalmában. Talán a Magyar Műhely hatása, de tény, hogy a lázadó, átpolitizált, beatköltészet-alapú gondolkodást idejétmúltnak, mintegy „anakronisztikusnak" gondoltuk jó néhányan, mondván, hogy a politika efemer, a politikai megszólalás valójában tartalmatlan, nem bír tartós üzenettel. Az „artisztikusság" az igazi, mondtuk sokan, és ezt a gondolatot mindenképpen erősítették bennünk a párizsi szerkesztők is. Utólag visszagon-

dolva minderre, tény, hogy ez az érvelés is több sebből vérzik, ugyanakkor az is tény, hogy a politikai megszólalás direktsége olykor visszatetszést keltett mindannyiunkban.

Talán világosan kiderül a fentiekből, hogy a modernitáson belüli két meghatározó tábor között volt egyfajta törésvonal. Ugyanakkor megvolt az egymásra odafigyelés is, mert mindkét tábor érezte, hogy valamiképpen mégis összetartozunk. A Magyar Műhely és az Új Symposion között a kapcsolat ennek megfelelően megvolt, de felemás is volt.

Magam 1981-ben, Hadersdorfban találkoztam először Szíverivel, valamint az Új Symposion munkatársaival, ha jól emlékszem, Fenyvesi Ottóval és Ladik Katalinnal is. Miközben a párizsi szerkesztők érezhetően elismeréssel fordultak a vajdaságiak felé, aközben a távolságtartás is érezhető volt, vagyis az, hogy a Magyar Műhely által favorizált gondolkodást mintegy „korszerűbbnek", modernebbnek tartják. Ellentmondásos volt tehát a viszony és azoknak a viszonya is a vajdaságiakkal, akik itthonról, Magyarországról jöttünk. Egyrészt Jugoszlávia maga volt a „szabadság", ami „Nyugat", tehát kvázi mindent „megengedhetnek maguknak", és egyértelműen irigyeltük is ezt a szabadságot, ugyanakkor pedig hajlamosak voltunk elhinni, hogy a Párizsban megfogalmazott művészetelméleti háttér mégis korszerűbb, tehát „európaibb". Ennek megfelelően – többünknek – a párizsi minta lett a mértékadó.

Volt ebben a részünkről, hazaiak, magyarországiak részéről irigység, kisebbségi érzés, de egyben lenézés is. Mindez együtt. Rossz volt, felemás volt ez az érzés, és különösen rossz volt az, hogy nincs annyi jogunk, mint a vajdaságiaknak. Emlékszem, oda, Hadersdorfba, a Magyar Műhely-találkozóra én csak „látogató" útlevéllel utazhattam, azzal is csak szerencsés rokoni kapcsolatoknak köszönhetően. És szigorúan meg volt adva, hogy hány napra utazhatok, az útlevelemben az „ablak" legfeljebb 30 napra volt érvényes. Ezzel szemben a Vajdaságból, Jugoszláviából érkezetteknek nem voltak ilyen problémáik: annyi időre és oda utaztak, amennyire és ahova akartak, ami a hazaiak vagy egyéb kelet-európaiak számára 1981-ben elképzelhetetlen kiváltságnak tűnt. Pontosan emlékszem arra, ahogy a hadersdorfi találkozó végén elköszöntünk egymástól, mi indultunk haza, Magyarországra, ők utaztak tovább Belgiumba, Hollandiába. „Jugoszláv vagyok", mondta egyikőjük, „jugoszláv útlevelem van, utazhatok". Erre nem lehetett mit mondani.

A nagyobb szabadságfok igencsak érezhető volt – mindaz, amit képviseltek a vajdaságiak, mindaz maga volt a szabadság a mi számunkra. Az elérhetetlennek tűnő szabadság. És ez annál is nyomasztóbb volt, mint találkozni párizsi szerkesztőkkel, írókkal. Ők is, a párizsi emigráció tagjai is a szabadságot képviselték, de az nem volt annyira megdöbbentő, mert valahogy természetesebb volt, hogy Párizs maga a szabadság és a modernitás.

Különös volt látni őket, Fenyvesit, Ladikot, Szíverit, különös volt látnom őket ott, Hadersdorfban, a Magyar Műhely-találkozón. Hazai és mindössze huszonegy éves szemmel nagyon is szabadnak. Szíveri arca ma is előttem van, ahogy ott áll Hadersdorfban, annak a katolikus intézménynek a nagytermében, ahol a Magyar Műhely-találkozó – Bujdosó Alpárnak köszönhetően – helyet kapott. Volt az arcában valami zártság, érzékenység és tartózkodás, valami kívülállás. Huszonhét éves volt akkor, az Új Symposion főszerkesztője, egy legendás lapot irányított. Ez önmagában megközelíthetetlenné tette egy nagyon a pályája elején járó fiatal számára, aki voltam. Bár ekkoriban én is már szerkesztőként is jelen voltam, hiszen 1981-ben azzal a hírrel mehettem Hadersdorfba, hogy lapot adunk ki, a Jelenlétet, az ELTE Bölcsészettudományi Karán.

Sziveri a vajdaságiak vezetője, központi figurája volt azon a találkozón. Visszafogott volt, elegáns (a maga módján), nagyon távolságtartó. Igen jóban volt Zalán Tiborral, akivel szintén akkor találkoztam először, de akit – mint az akkori fiatal irodalom meghatározó költőjét – sokra tartottam, még ha versben kissé ironizáltam is vele.

Második, mintegy döbbenetes élményem Sziverivel kapcsolatban a Ver/s/ziók antológia megjelenése. A mára legendássá lett nyitóvers sorai – „Nem Párizs, sem Bakony / vér és takony" – megleptek. A fentiekből is kiderülhet, hogy néhányan, akik inkább az alternatív irodalom artisztikusabb formáit részesítettük előnyben, ezeket a sorokat túlzottan is direktnek tartottuk. A betiltás, a botrány nem is maradt el, de nem csak emiatt. És nem is volt igazi betiltás, mert a JAK-füzetek újra elindulhatott mintegy másfél év szüneteltetés után. Érdekes módon Sziveri sorai mellett valamiért az *Emlékezés Jolánra* című versfotóm meztelensége borzolta a döntéshozók idegeit, ezáltal Sziverivel együtt botrányhősök lettünk, együtt, ami mintegy szövetséget hozott létre köztünk, még akkor is, ha ritkán találkoztunk, hiszen ő Újvidéken volt, én meg itthon, Budapesten.

Létrejött egy erős kapcsolati háló az újvidékiek, párizsiak, budapestiek, sőt érsekújváriak között. Sziveri, Zalán, a szerb Slavko Matković, Fenyvesi Tóth Árpád, Szombathy Bálint, Bíró József, Juhász R. József, Papp Tibor, Nagy Pál és mások tartoztunk bele ebbe a laza körbe, tudtunk egymásról, figyeltünk egymásra, még ha nem is pontosan egyformán képzeltük el az irodalom jövőjét. Összejártunk, irodalmi rendezvényeket szerveztünk, közös fellépéseink voltak. Valamiféle avantgárd mozgalom bontakozott ki, mintegy „láthatatlanul", mégis meglehetősen nagy dinamikával.

Persze a politika, a hatalom ebbe is beleszólt. 1983-ban nemcsak a Mozgó Világ szerkesztőit távolítja el a kulturális irányítás, hanem az Új Symposion meghatározó szerkesztőjét, Sziveri Jánost is. A két ország szabadságfokának különbségét jól jellemzi a két lap betiltása körülményeinek a különbsége. A Mozgó Világ tökéletesen átalakul, 1984-től egy pártállami, bár „reformkommunista" társaság veszi át, ezzel a lap hosszú évekre elveszíti progresszív jellegét. Jugoszláviában ezt is „okosabban" vagy nagyobb „szabadságfokkal" oldják meg. Sziverit eltávolítják, ezzel a politizáló, a kifelé forduló, kiáltás típusú, 68-as gyökerű avantgárdot mintegy megsemmisítik, de szerkesztőnek azt a Szombathy Bálintot kérik fel, aki 1971-ben már szerkesztette a lapot, és aki az artisztikus, művészet, illetve jel típusú avantgárdot méltó módon tudta képviselni. Ezzel a lap, az Új Symposion progresszív jellege nem szűnt meg, csak éppen a hangsúlyok a párizsi Magyar Műhely művészeteszménye felé tolódtak el. Így a törés nem volt annyira éles, mint a Mozgó Világ esetében, aminek bizonyítéka, hogy mára a különböző korszakok szerkesztői tudnak ismét együtt emlékezni, ezt illusztrálta tavaly az Új Symposion-konferencia Szentendrén.

A tragédia mégis bekövetkezik. Az akkori időszakban az avantgárd mozgalom megtörik, és a személyes kapcsolódások is lazulnak. Egyéb okok is szerepet játszanak ebben, például a kalocsai Magyar Műhely-találkozó 1985-ben, amikor Esterházy Péter távozott látványosan a helyszínről, de tény, hogy az az összetartás, ami korábban jellemezte a modernitás képviselőit, soha nem tér vissza.

Sziverivel utoljára a halála előtt, ha jól emlékszem, 1989 őszén találkoztam Debrecenben, az Alföld-fesztiválon. Vagy ez még 1988? Nem tudom. Emlékszem, ittunk, beszélgettünk, ahogy azt fiatal költők teszik, hiszen még fiatalok voltunk mind a ketten. Valami „nőügy" is szóba került, volt valaki, aki mindkettőnknek tetszett nagyon, tehát egy pillanatra egymás „vetélytársai" is lettünk, persze nem komolyan. Aztán valamiért a betegségek is előjöttek.

Azokról kezdtünk beszélni. És – ez nagyon élesen előttem van – János hirtelen azt mondja: „Nekem például gyomorrákom van." És felemeli a poharát, amiben vörösbor volt. Elképedve néztem rá. Persze nem hittem el.

„[B]eleim fele alig tűr anyagot / nem ismersz hozzám fogható hanyagot / asztalon fekszem anyaszült meztelenül / csak így tudok élni ilyen esztelenül", írja az Appendix című versében. Ott, amikor utoljára találkoztunk, „hanyagnak" láttam, meg „esztelennek". A modernitásban is rendkívül személyes, „alanyi" költő maradt, aki nem tudott megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy végül is minden létezésfajtánk értelmetlen. „[V]ér és takony", írta korábbi versében. Most, utólag, majdnem 40 évvel a Ver/s/ziók megjelenése után azt gondolom, hogy Sziveri a politikai berendezkedéstől függetlenül írta ezeket a sorokat. Számára a kínlódás szomorúsága volt megemészthetetlen. Talán azt érezte mindig, hogy nincs értelme a létezésnek. Talán 1981-ben is ezt láttam az arcán, amit akkor távolságtartásnak, tartózkodó eleganciának hittem. Nem tudom. Az elmúlt évtizedek bizonyították, hogy az életmű, a versek, az Új Symposion, mindaz, amit maga után hagyott, örökké érték marad.

S. BÉRES BERNADETT

RAJZOLT HŐSÖK

A művészi alkotás dilemmái Körmendi Lajos kisregényében

Körmendi Lajos (1946–2005) Karcagon született, s élete nagy részét ott is töltötte. Személyes sorsa, baráti és szakmai kapcsolatai, művészete ezer szállal kötődik a Nagykunsághoz. Nagy hatású irodalomszervező, szerkesztő, író és költő volt, akinek szerteágazó munkásságából most egy korai alkotását, a *Művész Pista huszonegye* című kisregényét emeljük ki, mert ebből nemcsak szépprózai munkásságára tehetünk megállapításokat, de életművének egyéb, lírai és szociográfiai vonatkozásaira is.

Az életpálya

Körmendi Lajos a középiskola (Békéscsaba) elvégzése után felszolgálóként, könyvesbolti eladóként, mélyépítő technikusként, majd újságíróként is dolgozott, mielőtt 1985-ben magyar–népművelés szakon diplomát szerzett az ELTE Bölcsészkarán. 1989-től a *Jászkunság* című folyóirat főszerkesztője volt, majd annak megszűnte után 1995-ben megalapította a Barbaricum Könyvműhelyt, hogy „daccal és öntudattal" felmutathassa a keleti országrész értékeit, 1999-ben pedig életre hívta a berekfürdői írótábort, mely 2007 óta az ő nevét viseli. A 2000-es évek elején országos napi- és hetilapoknak dolgozott. Utolsó éveiben tagja volt az Eső szerkesztőbizottságának. Rendkívüli munkabírású, sokoldalú, újító szellemű alkotóként tartjuk számon, aki rövid tanári pályafutása alatt szabad, önálló gondolkodásra sarkallta diákjait, szerkesztőként értékteremtő szándékkal támogatta a hozzá fordulók művészi kezdeményezéseit, fordítóként erős hivatástudattal tolmácsolta többek között a kazah, észt, cseremisz, mongol, kirgiz népek költészetét.

A hetvenes évektől jelennek meg versei folyóiratokban, majd a nyolcvanas évek elejétől önálló kötetei is számos műfajban. Verseskötetek: *Barbaricum* (1981), *A gyökeres állat* (1992), *Édesem, ma oly fanyar vagyok* (1994), *Kurgán* (1997), *Dátumversek* (1999), *A képek árnyéka* (2001), *Régi kútba nézek* (válogatott versek, 2001), *Kutyafa* (2002). Szépprózа: *Művész Pista huszonegye* (kisregények, 1987), *Vad játékok* (1994), *Telefax a Megváltónak, avagy IV. Louis Bejgliumban* (kisregény, 1995), *Magánkrónikák* (novellák, 1996), *A táltos kincse* (mondák, mesék, történetek, 2004). Szociográfiai és riportkötetek: *Boldog emberek* (szociográfiák, 1985), *Öt perc az élet* (szociográfiák, 1997), *Az én Karcagom, avagy Bod László festőművész világjárásai és hazatalálásai* (riportkönyv, 1999), *Robinson az árokparton* (riportok, 1999). Műfordítások, egyéb: *A víz és a földek dalai* (1996), *A puszta fiai* (1996), *Ötemiszuli Szalamat* (pályakép, 2000), *Az együttleges szellem* (kunsági irodalomtörténet, 2002). Válogatott írások: *Az álom fonákja* (2006).

A Művész Pista huszonegye az életműben

A *Művész Pista huszonegye* című írásának két változatát ismerjük. Az első és rövidebb a Mozgó Világ 1979. évi harmadik (júniusi) számában jelent meg elbeszélésként. A hosszabb változat pedig helyet kapott a Magvető Könyvkiadó antológiájában,

amelyet az újabb magyar irodalom jelentősnek tetsző új prózai alkotásaiból válogatottak, s az *Isten tenyerén* ülünk címet kapta. A több mint 400 oldalas összeállításban Körmendi kisregénye olyan, mára már ismertté, sőt világhírűvé vált prózaírók műveivel együtt jelent meg, mint például Esterházy Péter, Tar Sándor vagy Nádas Péter.

A *Művész Pista…* hosszabb verziója 1987-ben újra megjelent a Magvetőnél Körmendi egy másik kisregényével, a *Nyers hús* cíművel együtt. Az 1978-ban íródott *Művész Pista huszonegyé*nek elemzésekor ez utóbbi kiadás (mint az író életében utoljára megjelent és az elektronikus kiadás forrásául is szolgáló) szövegváltozatát vesszük alapul.

A Körmendi-életműben ez az egyetlen kötet, ahol az író nagyobb lélegzetű szépprózáit olvashatjuk. A szintén kisregénynek vagy ifjúsági regénynek tekinthető *Telefax a Megváltónak, avagy IV. Louis Bejgliumban* című könyve önállóan is megálló kisebb töredékekből, feljegyzésekből áll össze, főként a szerző fiának anyanyelv-elsajátítását és gyermeknyelvi kreativitását téve meg a kötet fő témájának.

Körmendi Lajos a mű antológiában való megjelenése után interjút adott Magyar Józsefnek a Napjaink című folyóiratban. *(„Aki ír, annak brutálisan igazmondónak kell lenni" – Beszélgetés Körmendi Lajossal,* Napjaink, 1981/6.) Ebben a saját alkotói szándékairól, műve jelentőségéről és összefüggéseiről a következőképp beszél: „Ez az elbeszélés valóban kellő valóságanyagon alapszik. A téma egy riportban jelent meg először nálam, de nem közölték. Tovább foglalkoztam vele, mert nem hagyott nyugodni, és szerencsére egy elbeszélés lett belőle. Én nagyon kötődöm a valósághoz, főleg a prózai munkáimban. Az elbeszélésemnél is erről van szó. Szülőföldemen történt, tehát tényleg nem kitaláció. Egyetlen költött személy van benne: a főhős, ez az érettségiző kissrác, aki mutogatja a rajzait a vonaton egy ismeretlennek. A többi valóságos személyekből született alak. Nekem van olyan törekvésem, hogy szépprózai munkáimban bemutassak egy sajátos világot, a magyar valóságnak egy darabját, mely talán nem eléggé ismert a magyar irodalomban. […] Én nem a főteret, az alvéget akarom írni, az utca végét, a város szélét, a szociális gondokkal küzdők életét, akiknek nyomasztó napi gondjaik vannak, akiket elsilányít a nyomorúságos élet, mert vannak ilyenek, kár tagadni." Ezekre a Körmendi írásművészetét mélyen érintő problémákra rezonál a *Művész Pista…* is. S bár a mű – amint azt az idézett forrásból tudjuk – erőteljesen a valóságon alapul, nyelvi és szerkezeti megformáltsága okán túl is emelkedik a leírt történeten, s egyetemes emberi és művészi kérdésekre keresi a választ.

Műfaji közelítések

A *Művész Pista…* műfajának megállapításakor több szempontot is figyelembe kell vennünk. A szerző maga *elbeszélés*ként utal rá, az 1987-es megjelenéskor viszont *kisregény*ként emlegetik a kritikák. Nyilvánvalóan nem húzható éles határ egy hosszabb terjedelmű elbeszélés és egy kisregény között, de a *Művész Pista huszonegyé*nek különleges, két szálon futó történetvezetése, a szereplők és helyszínek sokasága, valamint az elbeszélés időstruktúrája is inkább a nagyepikai alkotások felé közelíti a művet, így indokoltnak tűnik a mű *kisregény*ként való definiálása.

A regény típusának meghatározása több szempont alapján lehetséges. Ha úgy tekintünk a szövegre, hogy az egy ifjú alkotó életét és művészetét tematizálja, akkor *művészregényként* határozhatjuk meg, mely a német klasszika korától kezdve az európai és a magyar irodalom egyik fontos regénytípusa. Ha a főhős életének fordulópontját, a gyermeki lét felnőtt élet-

szakaszba fordulását látjuk a regény központi kérdésének, úgy a *fejlődési* vagy *nevelődési regény* tradíciójához köthetjük. Emellett olvashatjuk *szociografikus regény*ként is, hiszen a képekből kirajzolódó háttértörténet nagyon is valóságosnak hat. Ha pedig egy sorsfordító utazás leírásaként olvassuk, akkor a *pikareszk* regények hagyományához kapcsolhatjuk a kisregényt. Ezek a műfaj-meghatározási kísérletek is rámutatnak a szöveg sokrétűségére és újszerűségére.

A cím, a helyszínek és az elbeszélt idő

A *Művész Pista huszonegye* cím már a szókapcsolat szintjén is figyelemfelkeltő. A *művész* szóhoz a köztudat a különc, különleges, titokzatos jelzőket kapcsolja, míg a *Pista* becenévhez ismerősség, játékosság kötődik. A cím igazi titka azonban a szószerkezet utolsó tagja, mely az olvasó kíváncsiságát mindvégig fenntartja. A *huszonegy* számos képzettársításra ad lehetőséget, de regénybéli jelentéséről csak a történet végére bizonyosodhatunk meg.

A cím ugyanis fokozatosan telik meg tartalommal, a kisregény előrehaladtával apró információkból értjük meg, mire vonatkozik. Művész Pistáról elsőként azt tudjuk meg, hogy a falubéliektől kapta a ragadványnevét, majd eredeti nevéről is értesülünk: Szele István. A kisregény utolsó oldalain a főhős végül azt is kimondja, hogy a *Művész Pista huszonegye* a főiskolai felvételijére készített rajzportfóliójának a címe, mely az őt körülvevő emberekről és történetekről szól.

A *Művész Pista* hely- és időszerkezetére a kettősség jellemző. A jelen idejű kerettörténet szerint a középiskolás főhős egy fiktív, Kocskor nevű alföldi városból utazik vonaton Szolnok és Kőbánya érintésével Budapestre főiskolai felvételi beszélgetésére. Az utazás alatt megmutatja a felvételin bemutatandó képeit egy közelebbről meg nem nevezett útitársnak. A kisregény szövege egy tulajdonképpeni monológ, melyben a főhős a képekhez kapcsolódó történeteit és a hozzájuk fűződő gondolatait meséli el. A főszereplő rendszeresen megszólítja az útitársát, többnyire a vonatútra, a képekre vagy a történetekre vonatkozó eldöntendő kérdésekkel, pl. „Elhagytuk Szolnokot? Még nem?"; „Ugye szép?"; „Jó, mi?" Így a megszólított jelenléte hangsúlyos, de válaszait nem olvassuk – mintha a főhős nem hagyná szóhoz jutni, s az útitárs egy-egy bólintással válaszolna a kérdésekre. Az indulást és az érkezést teljesen homályban hagyja az elbeszélés. Az utazás kerettörténetének első említése a hetedik kép kapcsán jelenik meg („ez a szar vonat is csak döcög"), s a további részletei is csak apránként, mintegy mellékesen, egy-egy félmondatban jutnak az olvasó tudomására. Így a történet másik szála válik hangsúlyosabbá.

A képeken szereplő és a főhős által a vonatúton elmesélt, múltbéli mozaikokból összeálló történet helyszíne a főhős szülővárosa, Kocskor. A regénybéli alföldi kisvárost Körmendi kor- és pályatársai könnyedén és kétségkívül Karcaggal azonosították. A város neve kun eredetű, jelentése „erős", s a kun hagyományokhoz kötődik a Kötöny utca névadója is, aki az 1200-as évek legendás fejedelme volt. (Egy korábbi szövegváltozatban még Morgó volt az utca neve, mely beszélő névként egészen más jelentéseket idézett volna fel, bár az is létező utca Karcagon.) A városon belül külső és belső helyszínek egyaránt megjelennek, mint pl. a dögtér és a dögész udvara, a libalegelő, a Gyarló nevű kocsma és a kórház. Az elbeszélt idő tartamát pontosan nem tudjuk meghatározni, de talán 1969 nyarának néhány napjáról, esetleg hetéről lehet szó. (A 12. képen a dögész és a dózeros az amerikaiak holdra szállásáról beszélgetnek kételkedve.)

A szereplők és az elbeszélő

A kisregény tehát egyetlen nagy monológ. Az elbeszélő maga a főhős, Szele István, aki csúf- vagy ragadványnevét a városszéli kocsma törzsközönségétől kapta. Tizennyolc éves, érettségi és felvételi előtt álló kamasz, aki saját világát, a város végi Kötöny utca lakóit és a Gyarló nevű kocsma vendégeit rajzolja.

A kisregény első felében nagy hangsúly van a vizualitáson, a képek leírásán, az ábrázolás mikéntjén. Az első képekről szóló szövegekben számtalan képzőművészeti szakkifejezést találunk, pl. tájkép, portré, vázlat stb. A tizenkettedik képtől azonban háttérbe szorulnak a képmagyarázatok, s a történet tör utat magának. A képek leírása és magyarázata helyett egyre több a szereplők közötti párbeszéd.

A tizenharmadik képhez fűzött kommentár érdekes művelődéstörténeti összefüggésre hívja fel az útitárs (és az olvasó) figyelmét: „Tudod, csak az szomorít el, hogy a felvételi bizottság előtt nem mesélhetem el a képeimet. Pedig az lenne az igazi: mint régen a vásárokon a képmutogatós ponyvatörténetek." Erre a középkortól ismert tradícióra a Körmendi-életmű egy másik darabjában is találunk utalást. A képmutogatók hagyománya a modern mozgóképes történetmesélés előzményének tekinthető, ezért is érezhetjük a kisregényt sok helyütt filmszerűnek. A regény felépítésében emlékeztet a krimi műfajára, mert a gondosan adagolt apró információk fenntartják a drámai feszültséget és a befogadó érdeklődését.

Művész Pista elbeszélésének hősei a kis, belterjes közösségekre jellemző módon legtöbbször csúfnevükön szereplenek, s többnyire nem is tudjuk meg valódi nevüket. Ezek a nevek általában egy-egy sajátos jellemvonást (Agyas Ambrus, a fuvaros vagy Ficsúr), történetet (Vekni, Sípszóda), tevékenységet (Trombitás) vagy jellegzetes szóhasználatot (Mifinom) örökítenek meg. A történet szereplőinek nagy része a Gyarló törzsközönsége, s a kocsma neve maga is beszélő név. A tizedik kép elején az elbeszélő tisztázza: a Gyarlóba cigányok és magyarok is járnak, s ugyan a történet központi bűncselekményét tényleg a cigányok követik el, az elbeszélő megértőbben fordul az ő tudatlanságból és szegénységből véghez vitt cselekedeteikhez, mint például a Gyarló magyar kocsmárosának haszonleső vagy a Fehérképű rendőr öntelt és hatalommániás karakteréhez. A dögtér két dolgozóját igazi nevükön ismerjük (Csike István és Pejke Balázs), őket viszont gyakran csak a foglalkozásnevükkel jelöli a szöveg: a dögész/gyepmester és a détés/dózeros. Csike Istvánt mindvégig szorongónak, idegesnek látjuk, hiszen az ő felügyelete alatt történt a botrány, Pejke Balázs viszont hőssé emelkedik, amikor Bektur elvtársnak ellenszegül, de még inkább, amikor megleckézteti a dögész állatkínzó fiát. Fontos karaktere a kisregénynek Bektur elvtárs, aki az aktuális államhatalom botránytól és írott szótól való rettegését testesíti meg, s aki csak akkor nyugszik meg, amikor el tudja intézni, hogy ne jelenjen meg cikk a dögtérről lopott húsból készített kolbászról, s az ebből fakadó fertőzésekről. Jellemző, hogy a narráció a kendőzetlen igazságot a Fehérképű által cigarettával megvesztegetett cigány gyerekek szájába adja, míg a többi szereplő csak homályos utalásokat tesz a történtekre. Fontos mellékszereplők a hatóságok emberei, a rendőrök, a városi tisztiorvos, a Köjál (közegészségügyi szolgálat) főorvosa, valamint az újságíró, akik mind a bűntény hírére jöttek a dögtérre. A történet abszurditása abban rejlik, hogy senki nem a fertőzések és a járvány komolysága, azaz az emberi egészség, hanem a hatalmi pozícióik és a botrány miatt aggódik.

A képek katalógusa

A kisregény a szöveget a bemutatott képek szerint tagolja, azaz minden képhez egy bekezdésnyi szöveg tartozik, s a bekezdéseket is üres sorok választják el egymástól. Művész Pista képeinek sorba rendezése nem a kronológiát követi, hanem egyfajta különös dramaturgiát, amely feszességet ad a szövegnek. A huszonegy kép: 1. Tájkép gödörrel vagy figurákkal; 2. A dögész anyja; 3. A dögész kegyetlen fia; 4. A dögész ideges; 5. Rózsi – akt a libalegelőn; 6. Mifinom és családja; 7. Trombitás, a haverom; 8. A Fehérképű rendőr; 9. Agyas Ambrus, a fuvaros; 10. Bektur elvtárs lila a méregtől – Riporter Kocskoron; 11. Ráchel a kórházban; 12. A dögtér hatósági ellenőrzése; 13. Rendőr a sorompónál 1. (a nők); 14. Rendőr a sorompónál 2. (a férfiak); 15. Anyám, a lerajzolhatatlan; 16. Fehérképű megvesztegeti a gyerekeket; 17. Bektur pánikban – és a dózer tepsijén; 18. Tabló a Gyarlóban 1. (Trombitás szomorú); 19. Tabló a Gyarlóban 2. (Trombitás nélkül); 20. Pejke Balázs és a dögész fia („Tudsz-e dalolni…?"); 21. A dögész anyja és fia („…tanítson meg énekelni!").

Az első öt kép a dögtérnek és környékének, valamint a történet kulcsfiguráinak bemutatását szolgálja. Az első kép távoli alakjai után közeli figurákat látunk. A következő hat kép (6–11.) a Gyarló törzsközönségét mutatja be, többnyire a kocsma belsejében készült képekkel. Kivétel a 11. kép, mely a kórház fertőzőosztályának folyosóját ábrázolja, de a szereplők ott is ugyanazok. A következő hat kép (12–17.) ismét külső helyszínt ábrázol: a dögteret és a mezőt. Itt is van egy kivételes kép, a tizenötödik, mely a lerajzolhatatlan anyáról szól. A 18–19. kép a Gyarló belsejét mutatja be, egymás párjai. Az utolsó két kép pedig visszaviszi az olvasót a dögtérre és a dögész házához.

A képek közötti kapcsolatokat vizsgálva kifejezetten tudatos szerkesztést látunk. Az első kép (Tájkép gödörrel/figurákkal) egyfajta ***in medias res*** kezdetet ad a kisregénynek. Hiszen a hozzá kapcsolódó történet mindaddig csak sejtés – vagy az Alföldön felnőtt befogadó számára valamiféle kollektív tudás –, míg az elbeszélő a 14. képnél (a portfólió kétharmadánál) ki nem mondja: „Biztosan rájöttél már, hogy ha ennek a képnek elképzeled a folytatását, akkor azt a képet kapod, amelyet legelőször mutattam neked. Amelyiket nézve még csak annyit tudtál, hogy távoli alakok ezek…" A kisregénynek keretet ad az is, hogy a második és harmadik kép szereplői – akik egyébként a történet fő szálához, a húsmérgezéshez csak mellékesen kapcsolódnak – visszatérnek a két utolsón, sőt a két lelkileg sérült ember ábrázolásával, kettejük különös dialógusával zárul az írás. A mű pesszimista végkicsengését is ezek a sorok adják, mert arról beszélnek, hogy hiába fordíthatna az ember sorsán a művészet felemelő ereje, ha a körülmények visszahúzzák a sárba.

Művész Pista útkeresése

A portfólióról Művész Pista először a hatodik kép kapcsán beszél, amikor a rajztanára jó szándékú tanácsait felidézve megfogalmazza saját elveit, amelyek a konvenciónak és a józan észnek talán ellentmondanak, de pontosan mutatják a lázadó kamasz gondolatvilágát: „A rajztanárom szövegeli, hogy ne ezeket a rajzokat hozzam el a felvételire, hanem »komolyabb kollekciót« és »elmélyült tanulmányokat«. …Hogy ne lennék ilyen önfejű, mert tehetségem, az lenne, csak a rajzaim nagyon periferikus témájúak. Mondom neki, hogy én itt élek, ezek között az emberek között, számomra ez az ismert és tapasztalt élet. […] Egyébként, mondom a rajztanárnak, teszek a kockájára és a fejére, szálljon le rólam, *azt rajzolok, amit akarok, legföljebb nem vesznek fel a főiskolára." (Kiemelés – S.B.B.)*

Pista képekhez fűzött magyarázataiban azonban sokszor kétségeit is megfogalmazza a saját művészetével kapcsolatban: „…ezek a rajzok így magukban szárazak…" (13. kép). És: „Csakhogy ennek a világnak a lényege nem abban van, ami lerajzolható, hanem abban, ami számomra egyelőre ábrázolhatatlan. Nem tudom, érdemes-e elmennem a felvételire? (…) Ugye, érted a bajomat? Gondolod, ha megtanulom a mesterséget a főiskolán, ezek nem lesznek tovább kérdések? A fene tudja." (7. kép) Máshol pedig azon gondolkodik, mennyivel könnyebb lenne filmen visszaadni a történeteket, mint a képeken: „Néha nagyon sajnálom, hogy festő akarok lenni. Hogy az istenbe rajzolhatnám meg úgy az imént elmesélt jelenetet, hogy magyarázni se kelljen, anélkül is ugyanazt mondja. Ha filmezni tudnék!" (4. kép)

Művész Pista képekhez fűzött magyarázataiból egy érzékeny, útkereső fiatal művész képe bontakozik ki, aki éles figyelemmel és kellő öntudattal rendelkezik, s erősen kötődik közösségéhez. Látja saját korlátait, a maga módján megbünteti a kegyetlen, kutyaölő fiút, ragaszkodik a barátaihoz és a művészethez. Jelleméről szavai, képei és választásai egyaránt beszélnek.

A kisregény „melléktémái"

Körmendi *Művész Pista huszonegye* című kisregényéből mélységes humánum és líraiság sugárzik. Emberi kapcsolatok sokaságát rajzolja meg a mű egy-egy karakteres ecsetvonással. Így például Pista szüleivel való kapcsolatát: „Nagyon szeretek mesélni, ebben apámra ütöttem… Anyám más: ajándék minden szava." (13. kép) Vagy Trombitással való barátságát. Pistát tehát naiv művészek veszik körül, akiknek természetes a művészi formába öntött önkifejezés: apja mesélő, anyja költő, barátja pedig zenész. De szó esik itt a szocializmus (s más korok) komoly társadalmi problémáiról, bűnöző magyarokról és cigányokról, mélyszegénységről, csalásról, hazugságról, tudatlanságról, sajtószabadságról, kiskorúak veszélyeztetéséről és a hatalom természetéről is.

A kisregény több társadalmi réteg figuráit felvonultatja, s jellegzetes nyelvhasználatukat is bemutatja, így a szövegben éppúgy találunk példát a szókimondó, naturalisztikus rétegnyelvi megszólalásokra, mint a köznyelvi normát képviselő szövegrészekre. A főhős gyakran humorral szemléli a világot. Erről árulkodik az a komikus részlet is, melyben egy korábbi rajzáról mesél útitársának: „Tudod, egyszer láttam a Gyarló ablakából, hogy jön az osztályfőnököm, Szogu István. (…) Elég sok volt a rovásomon, meg amúgy is nagyon pipa volt rám a tanár úr, mert elszedte a karikatúrámat, amelyen őt úgy ábrázoltam, mint faliórát, amint éppen felhúzza a szakfelügyelő, a tanár úr szájából pedig kiugrik az igazgató kakukk képében, és kakukkol a hortyogó osztálynak." (7. kép)

Művész Pista meséjében rendre felbukkannak az édesanyja versei, melyeket a fiú kívülről fúj. Szívesen idézi fel például Trombitás kedvéért a „bakancsos" verset: „Ormótlan bakancsom / mint rozoga bárka, / még egy lábszár férne / mindkét bakancsszárba." Ezek a rövid, egyszerű versek szívszorító tömörséggel mesélnek a főhős édesanyjának sorsáról. Pista olyannyira egynek érzi anyját ezekkel a szövegekkel, hogy az őt megörökítendő lap üresen marad, s mindössze ez a két saját sor áll rajta: „ÚGY SZERETNÉK SZÉPET ÍRNI / HOGY NE KELLJEN TŐLE SÍRNI."

Összegzés

A *Művész Pista huszonegye* című kisregény Körmendi Lajos pályájának elején keletkezett. A mű több regénytípus hagyományaihoz is kapcsolódik, s témává teszi egyfelől a művésszé

válás bizonyos aspektusait, egyes művészetfilozófiai kérdéseket, másfelől pedig szociográfiai igényű látleletet ad a hetvenes évek vidéki Magyarországának néhány problémájáról, s a magyar prózairodalom Móricztól örökölt nyomvonalán olyan örök kérdéseket is boncolgat, mint a felnőtté válás, a bűnözés, a hatalom, a kegyetlenség és az emberség.

Szakirodalom

A kisregény szövegét az elektronikus kiadás alapján idéztük: http://vfek.vfmk.hu/adat/00000069.html
Az Eső folyóirat 2005/2. Körmendi-emlékszáma: http://www.esolap.hu/archive/27.html
Az életmű áttekintése kapcsán különösen: Jenei Gyula: *„Én már kivert kutya is itt akarok lenni" (Körmendi Lajos munkásságáról)* http://www.esolap.hu/archive/27/725.html
Márkus Béla: *A Barbaricum írója* http://www.esolap.hu/archive/27/721.html
Rideg István: *Körmendi Lajos világa I-III.,* Barbaricum Könyvműhely, Karcag, 2012–2014.
Különösen az I. kötet 6. fejezete: *Művész Pista huszonegye (1978): a városszéli Barbaricum-Magyarország felfedezése* (121–135.) és a vonatkozó lábjegyzetek.

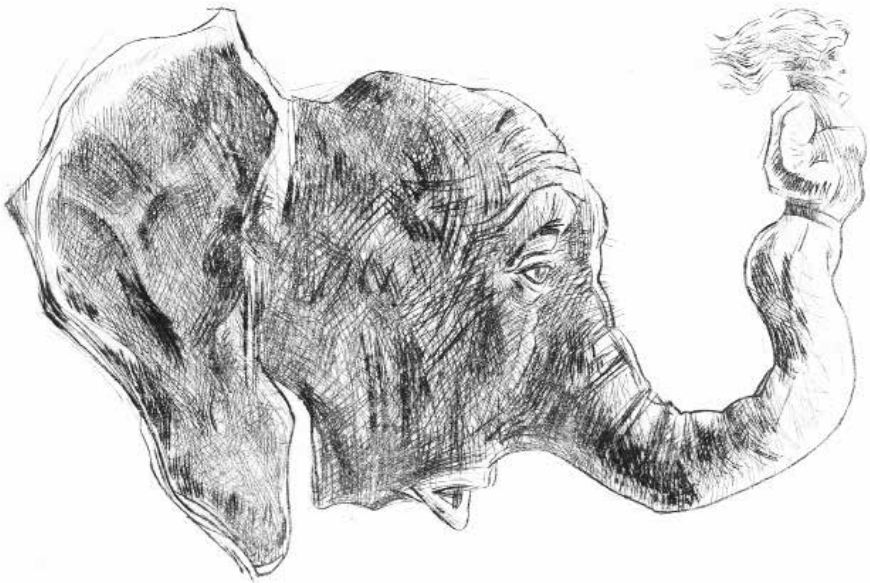

SZARKA KLÁRA

AZ (ÍRÓ)FIÚ REGÉNYE

Szöllősi Mátyás: Simon Péter**.** *Európa, 2018*

Szöllősi Mátyás első regényének fülszövegében azt olvashatjuk, hogy a *Simon Péter* a fiú regénye. Meg azt is, hogy nyitott mű, „sok szabadságot enged az olvasónak". Ha olvasás közben igyekszünk ehhez tartani magunkat, s keresni a biblikus fiúi történetet, elég hamar eltévedünk. S így tényleg nehezen értelmezhetőnek, különösnek és talányosnak tetszhet a mű.

Bár igaz, hogy hősünk éppen krisztusi korban van, apostoli nevet visel, ráadásul a foglalkozása is a spiritualitást tételezi föl – diakónus ugyanis –, legalább a regény felénél már végképpen be kell látnunk, hogy a *Simon Péter* az író ember, mondjuk, az író fiú regénye. Főként az író világba vetettségének és morális aggályainak problémáiról, a megfigyelés és megmutatkozás ellentmondásairól, az igazság és fikció örök dichotómiájáról és sok más alkotói alapkérdésről értekezik első regényében Szöllősi Mátyás.

Azt sem hiszem, hogy az olvasónak tényleg sokféle szabad értelmezésre marad tere, pedig erre talán lenne valamelyest igénye. Hiszen a kötet feléig lehetőség látszik arra, hogy a valóságos élet, a fantázia, álmok és egyfajta transzcendens metarealitás – afféle fantasy – között egyensúlyozva tényleg úgy érezzük, hogy az értelmezések és asszociációk bizonyos szabadságával haladhatunk együtt hősünkkel a szimbolikus jelenetek során át.

A kötet vége felől nézve viszont már úgy tetszik, a mű nagyon is zárt, hiszen az egyes részek az írói-alkotói magatartással és állapottal való küszködés stációi. Felvázolódik a megfigyelő mint lépcsőházi hallgatódzó, aztán a nyers és problematikus valósággal való közvetlen érintkezés tapasztalata után a kínos és tragikus találkozás a személyes múlttal, a halálosan beteg apával, akinek feltárulnak súlyos titkai (van egy másik, rövid viszonyból való fia is, történetesen Péter), illetve a szenvedő és nem megmenthető anyával, akinek a szenvedését a fiú akaratlanul csak súlyosbítja. A fiú maga is hordozza saját életének még el nem beszélt fájdalmát és bűnét. Tudjuk, hogy felesége halálának még nem igazán ismert körülményeiben találjuk majd meg a kínzó és a nyugtalan önmarcangolásra és menekülésre adható magyarázatot.

Majd a történet egyre inkább irreálisba fordul a furcsa téli vonatúttal, a különös gyermekkel és a kafkai vasútállomással. S amikor a tó jege beszakad hősünk lába alatt, már nyilvánvaló, hogy a jeges léken át egy másik, tükörszerű regényi térbe zuhanunk Simonnal együtt. Aki nemcsak találkozik önmagával, megalkotójával, teremtőjével, az íróval, hanem afféle beavatási, megvilágosodási aktus részeként egy különös lakásban szembenéz magával a fiúval a feszületen. Hogy az írói lényeg feloldódhat-e a leírtban, lehetséges-e, hogy ne oldódjon fel, ki lehet-e szálazni teremtőt és teremtményt? Szöllősi ontológiai és énkereső kérdéseket fogalmaz meg ebben a mindig szürke, hideg, nyers és bizonytalanul fenyegető prózai világban.

Simon bolyongásához a hátteret főként a 2015-ös menekültválság Budapestje adja. Az idegen, különös és szenvedő emberekkel és azzal a feszültséggel, amelyik

tényleg a levegőben remegett, de valamilyen csoda folytán akkor a valóságban nem robbant föl. Szöllősi regényének a végén viszont, amikor Simon (mint alkotó) a politikai nagygyűlés (közönsége) elé lép, s bevallja, hogy túladagolással ölte meg (váltotta meg, írta meg) halálosan beteg szenvedő feleségét, kirobban az anarchia, erőszak és agresszió. A regény utolsó sora kétértelmű. Nem tudhatjuk, Simon mire gondol, amikor rájön, „hogy csakis akkor lesz képes fölállni, ha örökre lecsendesíti a benne föltámadt haragot". Ütnie kell vajon vagy éppenséggel megbékélnie? Így aztán a végén mégiscsak kapunk szabadságot az értelmezésre, ha jól értjük.

Talán nem túlzás, ha Szöllősi prózájának erős képiségében, megjelenítőképessége plasztikusságában feltalálni véljük fotográfusi érzékenységét és megfigyelőképességét, valamint lírai tehetségét is. Erről mások korábbi köteteit méltatva is szót ejtettek már. Többször izgalmasan fonódik össze a külvilág történéseinek és az azokra adott belső reflexióknak párhuzama. De a kötet felétől kezdve – amikor már biztosan tudjuk, hogy az irrealitás példabeszédszerű metaforájában maradunk – egy kicsit túl sok érzelmi és gondolati szálnak kellene egységes szövetté fonódnia, s a korábban is néhol bicegő jelenetek túlzottan elnyúlnak. S olyannyira homályosak lesznek bizonyos helyeken, hogy az érdeklődésünk el-ellankad. Nem könnyű elfogadni és értelmezni a stiláris átalakulást, hiszen az első jelenet inkább tárcaszerű, amelyben a valóságot csak némi furcsaság és kétértelműség fűszerezi, a kötet vége pedig már színtiszta metafora, amihez a valóság tényleg csak hangulati díszlet.

Talán azért esik nehezünkre követni az írói gesztus folyamatos elmozdulását, mert bár Simon históriája elkezdődik és valamennyire be is fejeződik, a kötet mégis inkább novellafüzérként olvasható, mint koherens regényként. Az idea és metafizika felhőrégiójában könnyen összefoglalható a *Simon Péter* mint az identitás keresésének, a felnőtté válás drámájának, az alkotói lét kétségeinek és morális felelősségének vizsgálata. Ám a traktátus nem találja a helyét a 21. században. A realitás érzékien megjelenített mozzanatai szinte önmaguktól képesek fantasytémává változni, egy kicsit nehezen cipelik a hátukon a tantételszerű allegóriát. A regény jeleneteit felfoghatjuk stációknak, de ez még nem oldja meg az összefűzés és a fragmentáltság között billegő bizonytalan szöveg keltette olvasói kielégületlenséget.

Talán ez a bizonytalanság magyarázza egy-egy jelenet, különösen párbeszédek túlírtságát. S azt is, hogy a szöveg egyes részeit nem sikerült igazán tökéletesre csiszolni, holott szerzőnknek gazdag és színes a szókincse, erőteljes az atmoszféarateremtő ereje. A kötetről írt egyes kritikákban a stiláris zökkenőket és a szöveg szeplőit tudatos írói szándék következményének vélik. Nehezen hihető, hogy a vállaltan és kimondottan metafizikai alapállásból ne a tökéletesig, a gyémánttá csiszolt dramaturgiai és nyelvi kifinomultságig törjön egy fiatal regényíró.

Én legalábbis remélem, hogy Szöllősi Mátyásnak, a regényírónak ez a célja, s ehhez tehetsége révén egyre közelebb fog jutni. Hiszen a *Simon Péter*rel indulva már most sincs távol tőle.

BALOGH RÉKA

AMIKOR AZ ÖREGISTEN BELÖVI MAGÁT

Pungor András: A hetedik nap a papáé. *Scolar Kiadó, Bp., 2019*

Pungor András *A hetedik nap a papáé* című kötete a Scolar L!ve sorozat tizenhetedik darabja. A kiadó bevallása szerint ennek a sorozatnak a célja az online térben és folyóiratokban felkutatott kezdő és újrakezdő vagy éppen a méltatlanul alulreprezentált szerzők publikálása. Pungor András szigorúan véve a kezdő kategóriába esik, hiszen ez az első szépprózakötete, de ezt nem lehet előzmény nélkülinek tekinteni, hiszen újságíróként és gyermekkönyvszerzőként is ismerhetjük őt. Mindkét pályafutás, stílusában és témaválasztásában, visszaköszön a szövegekben. A szerző legutóbbi gyermekkönyve, a *Zozi mindig hazajön* például egy igazán pesti színezetű történet, ami nem riad vissza a város és az élet árnyoldalainak ábrázolásától. Ez a fővárosi lét helyszíneiben, szóhasználatában – például a hatos villamoson nyomorgással vagy a vidék szó jellegzetes használatával – átjárja a felnőtt közönségnek szánt írásokat is. Az újságírói pályafutás közben felhalmozódott történetek pedig szintén ihlethették a novellákat és a záró disztópiát.

Itt viszont nem a címlapokat megjárt sztorik kapnak helyet, a kötet egyharmadát kitevő rövidprózák a csendesebb riportanyagok és szomorú rövidhírek továbbgondolásai. Egy-egy eldurvult utcai balhé, öngyilkosságok, balesetek mögötti utolsó pillanatok, feszült emberi kapcsolatok, hétköznapi tragédiák, reménykedő szerencsétlenek tanulmányrajzai a nyitó szövegek. *Az átjáró* című kisregény pedig aktuális társadalmi problémákból kiindulva (Nagy Koppány Zsolt *Nem kell vala megvénülnöd 2.0* című kisregényéhez hasonlóan) vázol fel egy sötét közeljövőt: a szereplők a lakhatási válság radikalizálódását, a társadalmi rétegek közötti szakadék elmélyülését, a látszatmegoldásokat próbálják túlélni. Az „annyit érsz, amennyid van" politikát továbbgondolva a már csak patkányként becézett szegényeket, így az ekkor még kisgyermek főhőst, Simon Virgilt is kitelepítik egy fallal körbezárt betontelepre. A kamasszá cseperedő fiú munkájuktól megfosztott, lassan lezüllő családfők, droggal vagy vallással felejtő kortársak között keresi az értelmesebb élet felé vezető utat.

A kötet egyébként már az első oldalakon igyekszik a történetekre terelni a figyelmet, hiszen a szokásos műfajmegjelölés helyett a cím alatt csak ennyi szerepel: t_rt_n_t_k. A magánhangzók elhagyása a sorozatra jellemző gyakorlat, és talán a rendhagyóságot, trendiséget igyekszik erőltetettebb módon hangsúlyozni. A modernség jegyében a kötetben megbúvó QR-kódok valóban intermediális utazásra invitálnak: a pixeles négyzetek a szövegekhez kapcsolódó dalhoz és rövidfilmhez vezetnek. Még valószínűbb magyarázat, hogy a hiányt és annak a sorozat kötetei által való pótlását hivatott kifejezni a pár alsó vonás.

Hasonlóan harsány megoldások a szövegekben, főként a novellákban is felbukkannak. A lazán kapcsolódó történetek körbe vannak bástyázva kiszámítható

csattanókkal, sablonként ismétlődő elbeszélői stratégiákkal, túlhasznált motívumokkal. A *Négy Évszak Hotel* például könnyen kikövetkeztethető párhuzamot von évszakok, férfiak és az ominózus épület emeletei között, és ez az egyébként sok potenciált rejtő emberi kötelékekről és feldolgozási mechanizmusokról öncélúan orozza el a figyelmet. Az utolsó novellában a címadó lepke folyton új formában jelenik meg, így hiába az esetenként eredeti szimbolika, a pillangó végül elsikkad a jelentések és alakváltások rengetegében. A jelen síkjának és a töredékes visszaemlékezések kapkodó, néhol bekezdésenkénti váltakozása is végigkíséri a hat novella nagy részét. Az aktuális események, cselekedetek, érzések megértéséhez szükséges múlt elcsöpögtetése az első alkalommal még jól működik, de a technika hamar monotonná válik, és megakasztja a történeteket. Ezen nem segít az sem, hogy a szereplők (főként a novellákban), ha épp nem sírnak, akkor szipognak, vagy az orrukat szívják.

Ezek a fogások leginkább írói önbizalomhiányról árulkodnak, mert ahol a szövegek elhagyják az ujjgyakorlathoz méltó mankókat és sorvezetőket, tűéles karakterskicceket, apró mozzanatokból mesterien felépített emberi viszonyokat kapunk. Ezek a részletek olyanok, mint egy családi fotóalbum, ahol a képeken mindenki próbál ugyan mosolyogni, de a feszültség, az ellentétek, a kétségbeesés felsejlik a kimerevített pillanatok mögül. Ennek a legerősebb példája a kötet címét is kölcsönző novella, ami a kisregény mellett leginkább mellőzi az idősíkok villódzó váltogatását. A kiállhatatlan nagypapa például így nehezedik rá a kötelező közös ebédre: „Papa belépett, mindenki elhallgatott. […] Anyu szaladt, hogy megterítse az asztalt. Papa a főhelyre ült. Nem szólt, várt. Húgom motyogott valamit a babájának, én törökülésben ültem a földön, ujjammal rajzoltam a padlóra. Apu a szája szélét rágta. Anyu panírozott húst tett a serpenyőbe, sercegett a forró olaj."

Az átjáró ilyen szempontból a legkiforrottabb darab. Sajnos a szerző itt sem állja meg, hogy keretbe ágyazza a történetet, így először egy lány fényképét szorongató felnőtt Virgillel találkozunk, majd elkezdődik a visszaemlékezés. Ez a kezdés ellopja az olvasótól azt a lehetőséget, hogy a telepen felcseperedő fiúval együtt tudjon reménykedni, amikor a rendszer adta kevés kitörési lehetőséggel, a telepre szóló beutalóval élni próbál, vagy amikor újdonsült szerelmével a számára tiltott világot, a kerületet felfedezi. Emiatt tompul a szép ívet leíró történet csúcspontja is.

Ezt és az egységből kilógó újságszemelvényeket leszámítva a történet megszakítások nélkül, lineárisan halad előre, ami sokkal élvezetesebbé teszi a szereplők megismerését. A kósza visszaemlékezések illeszkednek a szövegfolyamhoz, segítik a karakterek, főleg a főhős érzelmi állapotának megértését. Az egyre kétségbeejtőbb regényvilág apránként épül fel a szemünk előtt, a nincstelen, de boldog család képe fokozatosan alakul át, majd hullik darabjaira. A kamaszkorig elnagyoltabb és összefolyó lépésekben eljutó legifjabb Simon legkevésbé sem dicső útkeresésével pedig könnyű azonosulni.

A szerethető és emberi, megalázottsága miatt esetlen Virgilen túl is főleg izgalmas mozzanatok és szereplők tarkítják a komor világot. A saját koporsóját kincsként őrző Kovács bácsi például elég egyedi figura ahhoz, hogy a lánya hollywoodi gonoszokat idéző, hálátlan alakja megbocsátható legyen. Keserédes színfoltok azok a figurák is, akik a segélylétben is megpróbálnak apró célokat teremteni, mint például a kitelepített tanár, aki a kézzel írt és rajzolt újságjait árulja, vagy a betondzsungelbe virágágyást csempésző asszony. A falon túli világból megismert, tengődő egyének, a buszsofőr alkoholista felesége és a kiégettségükben életükkel játszó punkok érzékeltetik, hogy az idilli világ alig különbözik a cefrébe és drogba fúló rezervátumtól. A szöveg viszont nem bízik eléggé a saját érzékletességében, így néha egy-egy mellékszereplővel kimondhatja a főbb tanulságokat.

Az elegáns megoldások és a túlzások kettőssége jellemzi a szövegek egységét megteremtő elemeket is. Összeköti a hat novellát és a kisregényt a hangulat, illetve a valóság határán mozgó, természetesként kezelt misztikum, ami hol a gyermeki képzeletnek, hol a kezdődő neurózisnak, hol pedig a nyomorban reményt adó hitnek is betudható. A novellák szereplői át-átjárnak egyik történetből a másikba, így például *A hetedik nap a papáé* szerethető apafigurája hóbortos tudósként lesz riportalany a *Négy Évszak Hotel*ben. Máshol pedig azt vesszük észre, hogy ugyanazon a mentőre várakozó villamoson utazunk, ahol az előző történet kezdődött. Ezek az apró összekacsintások az olvasóval segítenek megteremteni a kötet univerzumát.

A stíluson, a szereplőkön és a helyszíneken túl ismétlődő motívumok is igyekeznek szorosabbra fűzni a novellaciklus és helyenként a disztópia közötti kapcsolatot. Ezek közül az egyik a zene, ami nem mindig tesz hozzá a történetekhez, de általában sikeresen belesimul a szövegbe, kiemeli a kötet benyomásosságát, tükrözi a szereplők hangulatát (főleg, hogy az egyik, a QR-kóddal elérhető dalt kimondottan a *Négy Évszak Hotel*-ben felcsendülő sláger megvalósításaként szerezte a Magácska zenekar). Más motívumokról ez nem mindig mondható el. Az például kissé zavaró, hogy ha valakinél szatyor van, az biztos, hogy tescós (talán az olcsóságot, a kisszerű létet szimbolizálandó). A kék-piros mintás nejlon mellett a novellaciklus rendezőelvét adó számok jelenléte is helyenként öncélúvá válik, egy-egy történetet erővel kell a rá kirótt számhoz igazítani. A számok hemzsegését valamelyest magyarázza a *Négy Évszak Hotel*ben elrejtett teória, amelyet egy interjú emlékeként ismerhetünk meg:

„…volt egy elmélete arról, hogyan lehet kiszámítani a jövőt, az érzelmet, az akaratot – a természet rezdüléseit lefordítani a számok nyelvére. A tízes számrendszerben bármi lehetséges, mondta sejtelmesen. […] Szerinte minden előre jelezhető, hogy a cukros palackban mikor esik csapdába a darázs, hogyan változik a szél iránya két perc múlva."

Ezen az elméleten keresztül a számok köré rendezett sorsok eleve elrendeltté válnak, a szereplőknek általában a pont után bekövetkező tragédiái elkerülhetetlenek, a kitörési kísérletek hiábavalók. Ezt az érzést tovább erősíti a borító hetest formáló repedése, ami a címen és a kötetben lévő szövegek számán túl a teremtés hét napját is felidézi. A novellákból kirajzolható istenkép viszont legkevésbé sem egy jóságos és megbocsájtó Mindenhatót sejtet, sokkal inkább a címadó novellában felbukkanó rosszindulatú öregemberre hajaz, akinek jár a hetedik nap. Ennél nem sokkal pozitívabb *Az átjáró* Öregistene, aki a főszereplőt a maga halandó és lecsúszott módján végigkíséri útján, és sose lehet tudni, hogy azért nem jön a segítség, mert már rég meghalt, vagy épp csak belőtte magát.

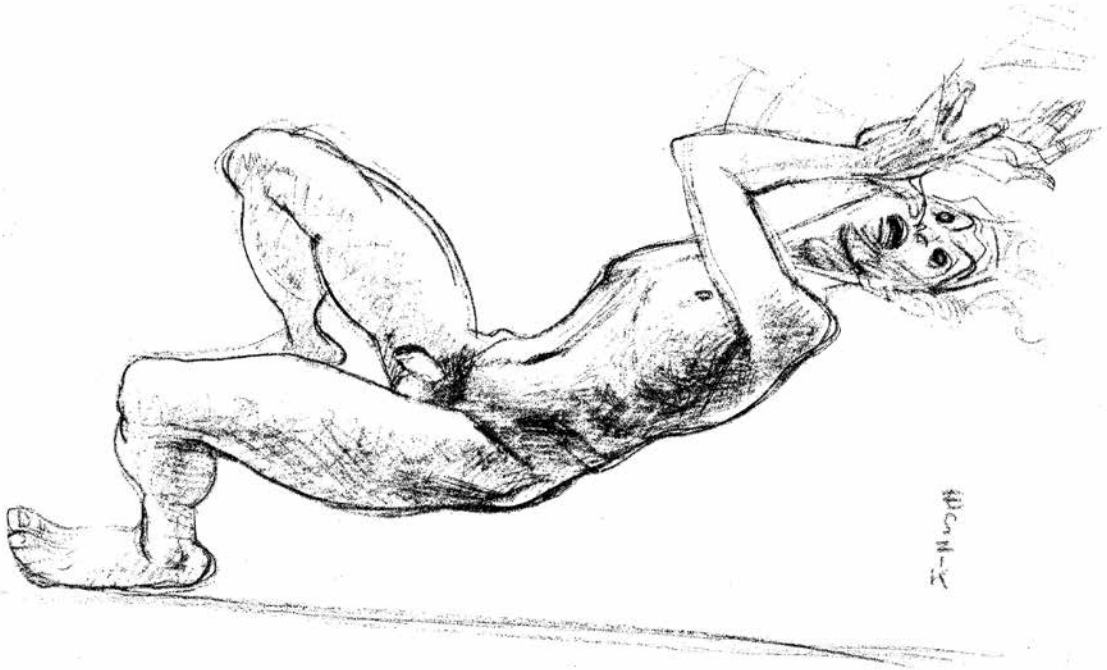

SZERZŐINK

AYHAN GÖKHAN (Bp., 1986): költő, újságíró. Legutóbbi kötete: *János és János* (2013).

BALÁSSY FANNI (Gyula,1998): író, az ELTE magyar–olasz szakos hallgatója.

BALOGH RÉKA (Jászberény, 1990): kritikus, szövegíró.

BERTA ZSOLT (Bp., 1966): író, zenész. Legutóbbi kötete: *Recept* (2016).

DARVASI LÁSZLÓ (Törökszentmiklós, 1962): író, drámaíró. Legutóbbi kötete: *Szív Ernő: Meghívás a Rienzi Mariska Szabadidő Klubba* (2018).

ESZIK ALAJOS (Kiskunfélegyháza, 1953): festőművész, grafikus, illusztrátor.

FENYVESI OTTÓ (Moholgunaras, 1954): költő, esszéista. Legújabb kötete: *Halott vajdaságiakat olvasva* (2017).

FERDINANDY GYÖRGY (Bp., 1935): író, kritikus. Legutóbbi könyve: *Sziget a víz alatt* (2019).

FILIP TAMÁS (Bp., 1960): költő. Legutóbbi kötete: *Tejút nappal* (2017).

GÉCZI JÁNOS (Monostorpályi, 1954): író, költő. Legutóbbi kötete: *Sziget* (2018).

GYUKICS GÁBOR (Bp., 1958): költő, műfordító. Legutóbbi verseskötete: *végigtapint* (2018).

HALÁSZ RITA (Bp., 1980): író, művészettörténész, első regényén dolgozik.

IZSÓ ZITA (Bp., 1986): költő, író. Legutóbbi verseskötete: *Éjszakai földet érés* (2018).

JÁSZBERÉNYI SÁNDOR (Sopron, 1980): író, költő, újságíró. Legutóbbi kötete: *A lélek legszebb éjszakája* (2016).

KISS LÁSZLÓ (Gyula, 1976): író, szerkesztő. Legutóbbi könyve: *Én meg az Ének* – Bérczesi Róberttel közösen (2019).

LUKÁCS FLÓRA (Bp., 1994): költő. A PPKE BTK-n végzett esztétika szakon. Jelenleg az ELTE-n tanul.

MÁDI LAURA ALEXANDRA (Fehérgyarmat, 1996): költő, az Előretolt Helyőrség Íróakadémia pályakezdő alkotója.

MAJOROS SÁNDOR (Bácskossuthfalva, 1956): író. Legutóbbi kötete: *Az ellenség földje* (2017).

MÉSZÁROS MÁRTON (Bp., 1995): újságíró, szerkesztő, kritikus. Ez az első szépirodalmi folyóirat-publikációja.

MIKOLA GYÖNGYI (Győr, 1966): Irodalomtörténész, kritikus. Legutóbbi kötete: *A pillanat küszöbén* (2013).

NAGY ZSUKA (Nyíregyháza, 1977): író, költő, tanár. Kötete: *tornacipők a stégen* (2018).

ORAVECZ IMRE (Szajla, 1943): költő, író, műfordító. Legutóbbi könyve: *Ókontri* (2018).

ORCSIK ROLAND (Óbecse, 1975): költő, író, műfordító, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Fantomkommandó* (2016).

PETŐCZ ANDRÁS (Bp., 1959): költő, író, esszéista. Legutóbbi könyve: *A visszaforgatott idő* (2019).

PUNGOR ANDRÁS (Celldömölk, 1967): író, újságíró. Legutóbbi könyve: *A hetedik nap a papáé* (2019).

S. BÉRES BERNADETT (Jászberény, 1979): irodalomtörténész, kritikus. Tanulmánykötete: *Körtánc* (2015).

SAUSIC (SCHAUSCHITZ) ATTILA (Budapest, 1952): író, újságíró. Legutóbbi kötete: *Kalandozás a szexualitásban* (2018).

SZARKA KLÁRA (Bp., 1955): újságíró, kritikus, fotográfiai szakíró. Legutóbbi könyve: *Előhívott emlékeim, Chochol* Károly (2015).

SZIVERI JÁNOS (Muzslya, 1954 – Bp., 1990): költő, szerkesztő, dramaturg.

SZÖLLŐSI MÁTYÁS (Bp., 1984): költő, író, fotóriporter. Legutóbbi könyve: *Simon Péter* (2018).

TERÉK ANNA (Topolya, 1984): költő. Legutóbbi kötete: *Halott nők* (2017).

TOROCZKAY ANDRÁS: (Bp., 1981): író, újságíró, kritikus. Legutóbbi verseskötete: *A labirintusból haza* (2015).

TÓTH KRISZTINA (Bp., 1967): író, költő, műfordító. Legutóbbi kötete: *Fehér farkas* (2019).

TURCZI ISTVÁN (Tata, 1957): költő, műfordító, drámaíró, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Deodatus* (2019).

VÁMOS MIKLÓS (Bp., 1950): író, dramaturg. Legutóbbi könyve: *Legközelebb majd sikerül* (2018).

VÖRÖS ISTVÁN (Bp., 1964): költő, író, irodalomtörténész, esszéista. Legutóbbi kötete: *Elégia lakói* (2018).

WEISZ DORKA (Szombathely, 1996): költő. Az ELTE német–magyar tanári szakos hallgatója.

ZALÁN TIBOR (Szolnok, 1954): költő, író, drámaíró. Legutóbbi kötete: *Ruhatárban felejtett kabátok* (2019).

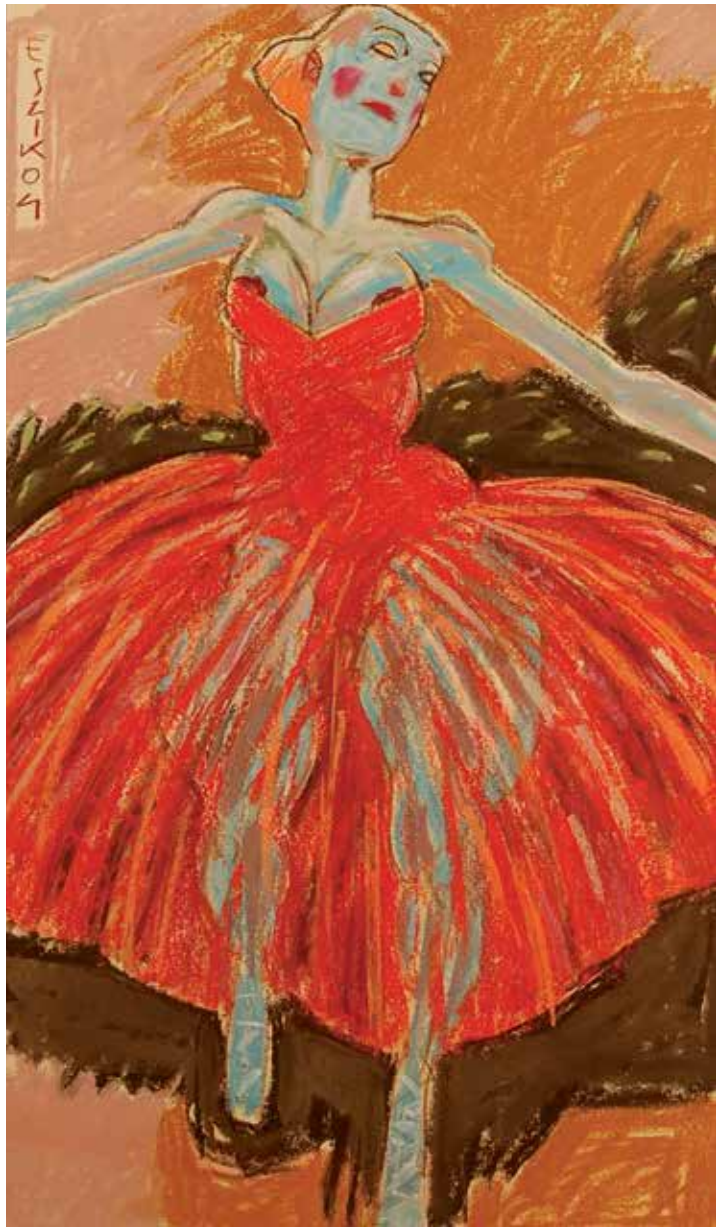

AZ ESŐ MEGJELENÉSÉT TÁMOGATJA:

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTÉRIUMA

nka Nemzeti Kulturális Alap

SZOLNOK MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

ABA-NOVÁK AGÓRA KULTURÁLIS KÖZPONT SZOLNOK

500 FT

9 771419 798000 19002